

IZVJEŠTAJ O PROGRAMSKIM AKTIVNOSTIMA UMHCG-a u 2021

UMHCG je pripremio programske i finansijske izvještaje za 2020. i planove za 2021, a isti su usvojeni na sjednici **Skupštine** 21. decembra 2021. Na sjednici je izabran i novi predsjednik **Skupštine Miloš Ranitović**, i donesena je odluka o promjeni naziva organizacije, koja u narednom periodu treba biti realizovana. Na osnovu nove *SWOT analize* izrađen je *Plan rada UMHCG za 2021, Plan prikupljanja sredstava i apliciranja projektima*, i mjesečni planovi su, takođe, izrađeni i redovno se ažuriraju. Pored toga, ažurirani su dokumenti koji proizilaze iz *ISO standarda*.

PROGRAM ZA OBRAZOVANJE I EDUKACIJU

INICIJATIVE ZA POŠTOVANJE ZAKONA I IZMJENE I DOPUNE POSTOJEĆIH

U toku 2021. uputili smo dvije inicijative i dva zahtjeva za nadzor u vezi s poštovanjem standarda pristupačnosti prilikom rekonstrukcije ili izgradnje dva vrtića i jedne škole.

Naime, nakon što nam je firma **Tofi D.O.O** u decembru 2020. dostavila na uvid projektnu dokumentaciju za izgradnju vrtića **Boško Buha u Rožajama**, istu smo pregledali i utvrdili da određeni elementi pristupačnosti nijesu u skladu sa standardima propisanim *Pravilnikom o bližim uslovima i načinu prilagođavanja objekata za pristup i kretanje lica smanjene pokretljivosti i lica sa invaliditetom*. Zbog toga smo pomenutoj firmi uputili *Inicijativu za poštovanje standarda pristupačnosti prilikom izgradnje ovog vrtića*, kojom smo apelovali na poštovanje propisanih obaveznih elemenata pristupačnosti, koje moraju posjedovati objekti vaspitne i obrazovne namjene, uključujući i vrtiće. I nakon više pokušaja da dobijemo povratne informacije na upućenu *Inicijativu*, nijesmo dobili odgovor, zbog čega smo u junu direktorici vrtića **Mersiji Kajević** uputili *Inicijativu za dostavljanje podataka o standardima pristupačnosti prilikom izgradnje vrtića*. U odgovoru smo upućeni na dalje obraćanje **Upravi javnih radova**, radi dobijanja preciznijih informacija, što je i učinjeno upućivanjem *zahtjeva za slobodan pristup informaciji - ZSPI*, kojim je tražen izvještaj o izvršenom stručnom nadzoru izgradnje pomenutog vrtića. Kao odgovor na uvid nam je ponovo dostavljena projektna dokumentacija, nakon čega smo ponovo utvrdili nepoštovanje standarda pristupačnosti za OSI, zbog čega smo na kraju **Ministarstvu ekologije, prostornog planiranja i urbanizma (MEPPU)**, konkretno Direktoratu za inspeksijske poslove i licenciranje uputili *Zahtjev za nadzor u vezi s poštovanjem standarda pristupačnosti*. Dobili smo odgovor da je izvršen inspeksijski nadzor nad objektom, i da su tom prilikom utvrđene određene nepravilnosti i naređeno je da se iste uklone.

Takođe, kako nijesmo dobili odgovor na *Inicijativu za poštovanje standarda pristupačnosti prilikom izgradnje osnovne škole u Tološima* i na *Inicijativu za pronalaženje sredstava za rekonstrukciju osnovnih škola u Ulcinju*, upućenu u maju 2020, obratili smo se **Ministarstvu prosvjete, nauke, kulture i sporta (MPNKS)**, Direkciji za osnovne škole, s

Molbom za dobijanje povratnih informacija. Iako smo više puta pokušavali da dobijemo povratne informacije iste nam nisu dostavljene do kraja godine.

Na poziv arhitektice **Ane Raičević** iz firme **Urban Studio D.O.O.** održan je sastanak u prostorijama **UMHCG** povodom objavljenih novinskih članaka iz septembra 2020. u vezi s najavljenom izgradnjom **vrtića u Bloku VI** i našeg reagovanja u cilju poštovanja standarda pristupačnosti prilikom izgradnje pomenutog vrtića. Na sastanku smo imali prilike da izvršimo neposredan uvid u projektnu dokumentaciju, na osnovu čega smo dali komentare u dijelu standarda pristupačnosti (ulazni prostor, hodnici, toalet, rampa, lift, parking mjesto za OSI), a u skladu sa sadržajem prethodno upućene **Inicijative Upravi javnih radova**, iz maja 2020. pa je dogovoreno da će svi oni biti ispoštovani. Kako smo u oktobru 2020. predmet u vezi s izgradnjom ovog vrtića prosljedili na dalje postupanje instituciji **Zaštitnika ljudskih prava i sloboda**, zbog ćutanja administracije tadašnjeg **Ministarstva održivog razvoja i turizma (MRT)**, u septembru 2021, dobili smo *Mišljenje i Preporuku Zaštitnika*, koje se odnose na postupanje u skladu sa *Zahtjevom za nadzor u vezi s poštovanjem standarda pristupačnosti prilikom izgradnje vrtića*.

Sredinom novembra, nakon formiranja nove **Vlade**, od **Ministarstva ekologije, prostornog planiranja i urbanizma**, Direktorata za inspeksijske poslove i licenciranje, dobili smo *Obavještenje o dopuni projektne dokumentacije za izgradnju pomenutog vrtića u skladu s odredbama Pravilnika o bližim uslovima i načinu prilagođavanja objekata za pristup i kretanje lica smanjenje pokretljivosti i lica sa invaliditetom*.

Na osnovu objave na sajtu **Uprave javnih radova** od 13. oktobra da je firma **Unipred D.O.O.** potpisala *Ugovor o izgradnji objekta Osnovne škole Dušan Korać i Škole za osnovno muzičko obrazovanje u Bijelom Polju*, početkom decembra 2021, obratili smo se mejlom pomenutoj firmi s molbom da nam dostave na uvid projektnu dokumentaciju za izgradnju škole u cilju sagledavanja poštovanja standarda pristupačnosti za OSI. Do kraja godine nijesmo dobili odgovor na upućenu molbu.

INICIJATIVA ZA OBEZBJEĐIVANJE FINANSIJSKIH SREDSTAVA ZA USLUGU ASISTENCIJE U NASTAVI

Od **Univerziteta Donja Gorica** smo u februaru dobili *Odgovor na Inicijativu u vezi s obezbjeđivanjem finansijskih sredstava za uslugu asistencije u nastavi* upućenu u decembru 2020, u kojem se navodi da prihvataju predlog **UMHCG-a** da se sredstva za ovu vrstu usluge obezbijede od strane **Ministarstva prosvjete, nauke, kulture i sporta** posredstvom naše **Studentske savjetodavne kancelarije (SSK)**.

Univerzitet Mediteran nas je povodom *Inicijative* upućene u novembru 2020. obavijestio da je ova vrsta usluge obezbijedena u saradnji sa **Studentskim parlamentom** za troje studenata, za koliko ih je prethodno i tražena.

Istu *Inicijativu* smo uputili i **Univerzitetu Crne Gore** i kako nijesmo dobili povratnu informaciju, na ovu temu smo razgovarali na održanom sastanku u junu s predstavnicima **UCG**, na kojem je dogovoreno da dostavimo spisak studenata, kojima je potrebna ova vrsta usluge, kako bi mogli preciznije dogovoriti potencijalne modele obezbjeđivanja ove usluge u budućnosti.



Site: <http://umhcg.com/> Portal: www.disabilityinfo.me

Sredinom oktobra uputili smo predsjedniku **Vlade prof. Zdravku Krivokapiću** *Inicijativu za sistemsko rješavanje položaja asistenata u nastavi* povodom rješavanja pitanja u vezi s radnim stažom i prekidanjem radnog angažmana asistenata u nastavi. Ovu *Inicijativu* je podržalo još osam NVO i to: **Akcija za ljudska prava (HRA), Centar za građansko obrazovanje (CGO), Juventas, Nacionalna asocijacija roditelja djece i omladine sa smetnjama u razvoju Crne Gore „NARDOS“, NVU „Djeca Crne Gore“, Prosvjetna zajednica, Savez slijepih Crne Gore i Udruženje Roditelji.**

U decembru je **skupštinski Odbor za prosvjetu, nauku, kulturu i sport** jednoglasno prihvatio amandman **Prave Crne Gore** (koja se, takođe, zalagala da se unaprijedi položaj asistenata u nastavi) na način što će im biti omogućeno zapošljavanje na neodređeno vrijeme.

JAVNI POZIV za predlaganje predstavnika/ce nevladine organizacije u Radnom tijelu za izradu Predloga zakona o visokom obrazovanju

Na raspisani *Javni poziv za predlaganje predstavnika/ce nevladine organizacije u Radnom tijelu za izradu Predloga zakona o visokom obrazovanju*, a koji je objavljen na sajtu **Ministarstva prosvjete, nauke, kulture i sporta, Anđela Miličić** je predložena od strane **UMHCG-a i Romske organizacije mladih Koračajte sa nama - Phiren amenca**. Međutim, za predstavnicu NVO je izabrana predstavnicu **CGO**, nakon čega smo ministarki **prof. dr Vesni Bratić** uputili *Inicijativu za održavanje sastanka* na temu obrazovanja OSI.

Tim povodom s **Martinom Čalasanom**, državnim sekretarom ovog **Ministarstva**, održan je sastanak 15. marta, na kojem je razgovarano o izmjenama *Zakona o visokom obrazovanju*, položaju studenata s invaliditetom u obrazovnom sistemu (servisima podrške, pristupačnosti fakulteta i dr). Ispred **UMHCG** sastanku su prisustvovala **Marina Vujačić**, izvršna direktorica i **Anđela Miličić**, koordinatorka SSK.

Krajem marta *Radnoj grupi za izradu Prijedloga zakona o visokom obrazovanju* uputili smo komentare i sugestije za koncipiranje novog *Zakona* kojima smo, između ostalog, ukazali na potrebu adekvatnije definicije studenata s invaliditetom u cilju potpune usaglašenosti s *Konvencijom UN o pravima OSI*, izmjenu i dopunu članova iz važećeg *Zakona*, koji se odnose na nesmetan pristup i boravak studenata na fakultetskim jedinicama u toku obrazovanja, ali i obezbjeđivanje, odnosno propisivanje garancija servisa podrške kao što je asistencija u nastavi.

Krajem decembra **Ministarstvu prosvjete, nauke, kulture i sporta** uputili smo komentare i sugestije na *Nacrt zakona o visokom obrazovanju*, koji je objavljen na njihovom sajtu u cilju unaprjeđenja teksta ovog *Zakona*. Tim povodom ukazali smo na ostvarivanje prava na besplatnu naknadu za studente magistarskih studija koji imaju prosjek 9.00 i viši od toga, kao i omogućavanje polaganje ispitnih i predispitnih obaveza u skladu s individualnim mogućnostima studenata.

U istom tom periodu, uputili smo i Direktoratu za tercijarno obrazovanje **MPNKS** komentare i sugestije na *Nacrt Strategije visokog obrazovanja za period 2021-2025*. Komentari su imali za cilj unaprjeđenje položaja OSI na nivou visokog obrazovanja: izdvajanje određenih finansijskih sredstava u cilju obezbjeđivanja pristupačnosti

umhcg@tcom.me
office@umhcg.com

067801761
069385981

@UMHCG
@UMHCG
@umhcg_aydm

fakultetskih jedinica, pohađanja obuka za nastavno osoblje, obezbjeđivanja adekvatnih servisa podrške i omogućavanja pohađanja prakse za studente s invaliditetom, modernizovanja programskih sadržaja i metoda rada, kao i upotrebu asistivnih tehnologija.

DAN STUDENATA - 4. APRIL

Povodom 4. aprila, Dana studenata uputili smo [Saopštenje za javnost](#), u kojem smo ukazali na neophodnost obezbjeđivanja nesmetanog pristupa i boravka univerzitetima i fakultetima za studente s invaliditetom, ali i obezbjeđivanje adekvatnih servisa podrške u toku obrazovanja s posebnim naglaskom na prethodno upućene predloge za unaprjeđenje zakonskog okvira i važnost njihovog prihvatanja od strane MPNKS.

KAMPANJA ZA UPIS NA FAKULTET

Ukupan broj studenata u bazi UMHCG za studijsku 2021/22 je 131.

U junu smo započeli [kampanju za upis na fakultet](#), koja ima za cilj motivisanje mladih s invaliditetom da nastave svoje školovanje nakon srednje škole. U okviru kampanje održana je *Onlajn konferencija*, putem koje su učenici bili informisani o pravima i mogućnostima koje mogu ostvariti kao bruceši u skladu sa *Zakonom o visokom obrazovanju*.

Povodom nastupajućih upisnih rokova, uputili smo v. f. rektoru **Univerziteta Crne Gore prof. dr Vladimiru Božoviću** i predsjednici Upravnog Odbora **dr Rajki Glušici** *Molbu za organizaciju sastanka*, kako bismo razgovarali o unaprjeđenju položaja studenata s invaliditetom. Na [sastanku](#) je bilo riječi o nepristupačnosti fakultetskih jedinica UCG, kao i načinima na koje je moguće riješiti ovaj problem, ali i omogućiti ostvarivanje zakonskog prava na asistenciju u nastavi. Takođe je bilo riječi o mogućnostima pohađanja praktične nastave, kao i o upotrebi adekvatne terminologije i pristupa zasnovanog na ljudskim pravima u literaturi koja se koristi u okviru nastavnih programa za obrazovanje studenata, uključujući posebno nastavnog kadra koji će raditi s OSI, kao što su: psiholozi, pedagozi, sociolozi, socijalni radnici i drugi, i obezbjeđivanje pristupačne literature i drugih servisa podrške u oblasti obrazovanja za studente s invaliditetom. Ispred UMHCG sastanku su prisustvovala **Marina Vujačić**, izvršna direktorica i **Anđela Miličić**, koordinatorka SSK.

U toku upisnih rokova za ostvarivanje prava na besplatnu naknadu obratilo nam se **16 studenata s invaliditetom**, od čega je rektoru UCG prof. dr **Vladimiru Božoviću** za njih sedam upućena *Inicijativa za primjenu principa afirmativne akcije za upis na studijski program*, imajući u vidu da su se našli ispod crte odnosno predviđenog broja za prijem kandidata na određeni studijski program. *Molba* je prihvaćena za sedmero navedenih studenata, dok za jednu studentkinju nije, imajući u vidu da nije položila test eksterne provjere znanja iz obaveznih predmeta za upis.

Tokom septembra formirana je **Komisija za predlog spiskova za ostvarivanje prava na oslobađanje od naknade za školovanje** u okviru UMHCG, u sastavu: **Anđela Miličić**, koordinatorka SSK, **Aleksandra Pavićević**, koordinatorka Servisa za zapošljavanje, i **Dragana Đokić**, psihološkinja. Nakon formiranja **Komisija** je imala sastanak na temu definisanja roka za dostavljanje dokumentacije od strane studenata u cilju ostvarivanja



Site: <http://umhcg.com/> Portal: www.disabilityinfo.me

prava na besplatnu naknadu posredstvom **UMHCG**, kao i spiska studenata koji ispunjavaju uslove za ostvarivanje navedenog prava, imajući u vidu da su studenti osnovnih studija oslobođeni od plaćanja školarine, prema *Zakonu o visokom obrazovanju*. U oktobru je **Komisija** donijela *Odluku o ispunjavanju uslova za ostvarivanje prava studenata s invaliditetom na besplatnu naknadu* u studijskoj 2021/2022. i predložila je **110 studenata** za ostvarivanje prava na besplatnu naknadu, i to na: **Univerzitetu Crne Gore - 57 studenata**, (uz napomenu da pored ovog broja **devet studenata** ima status redovnog studenta zbog čega nije uvršteno u spisak, kao ni **osam studenata**, koji je po prvi put upisao studije, i jedan student koji je upisan na magistarskim studijama, nakon inicijative **UMHCG**, pa je ukupan broj studenata na ovom **Univerzitetu** u bazi **UMHCG - 75**), **Univerzitetu Mediteran - 10 studenata**, **Univerzitetu Donja Gorica - 34 studenata**, **Univerzitetu Adriatik - šest studenata**, i Fakultetu za poslovni menadžment u Baru - **tri studenata**. U skladu s tim, **Univerzitetu Crne Gore** 13. oktobra prosljedili smo spisak studenata, a ostalim univerzitetima i samostalnom fakultetu u Baru 14. oktobra. Pojedinačni spiskovi studenata fakultetskim jedinicama **UCG** upućeni su 17. i 18. oktobra.

Krajem oktobra i početkom novembra usmenim putem su nam se obratili **A. V.** i **M. B.** za oslobađanje od plaćanja naknade, zbog čega smo u tu svrhu Fakultetu za turizam, **Univerziteta Mediteran** i Fakultetu primijenjenih nauka na **Univerzitetu Donja Gorica** izdali *Preporuku za oslobađanje od plaćanja naknade* i ista je odobrena.

Sredinom novembra uputili smo *Molbu za ostvarivanje prava na besplatnu naknadu* predsjednici UO **UCG** prof. dr **Rajki Glušici** i rektoru prof. dr **Vladimiru Božoviću** za korisnicu usluga **M. J.** (Koja je odobrena) imajući u vidu da joj je rečeno u Studentskoj službi, Elektrotehničkog fakulteta, da nema status redovnog studenta, dok smo mi imali suprotnu informaciju, zbog čega se nije našla na gore pomenutom *Spisku studenata za oslobađanje od plaćanja naknade za studijsku 2021/2022.* upućenom pomenutoj fakultetskoj jedinici u oktobru.

Sredinom decembra usmenim putem nam se obratila **J. Č.** za oslobađanje od plaćanja naknade, zbog čega smo u tu svrhu Fakultetu vizuelnih umjetnosti **Univerziteta Mediteran** izdali *Preporuku za oslobađanje od plaćanja naknade*, ali do kraja godine nijesmo dobili informaciju o tome da je od iste oslobođena.

ZAHTJEVI ZA POVRAĆAJ UPLAĆENOG NOVCA ZA ŠKOLARINU

Tri molbe UMHCG za povraćaj novca uplaćenog od strane studenata s invaliditetom, po osnovu naknade za školovanje, odobrene su od strane fakulteta kojima su upućene, i studentima je vraćen novac u iznosu od 750,00€.

KOMISIJA ZA SMJEŠTAJ I ISHRANU U STUDENTSKIM DOMOVIMA U PODGORICI, NIKŠIĆU, CETINJU I KOTORU

Za smještaj u studentskim domovima u Podgorici, Nikšiću, Cetinju i Kotoru posredstvom UMHCG konkurisalo je 20 studenata s invaliditetom.

umhcg@tcom.me
office@umhcg.com

067801761
069385981

@UMHCG
@UMHCG
@umhcg_aydm

STUDENTSKE STIPENDIJE I MOLBE ZA OSLOBAĐANJE OD VRAĆANJA KREDITA

Na inicijativu i uz podršku UMHCG 25 studenata s invaliditetom ostvarilo je pravo na opštinsku stipendiju, odnosno stipendiju od strane Ministarstva prosvjete, nauke, kulture i sporta (MPNKS).

MOLBE ZA POLAGANJE ISPITA U DODATNOM ROKU I POLAGANJE ISPITNIH OBAVEZA NA NAČIN KOJI NAJBOLJE ODGOVARA STUDENTIMA S INVALIDITETOM

Za četvero studenata s invaliditetom odobreno je pet molbi upućenih od strane UMHCG za polaganje ispitnih obaveza na način koji najbolje odgovara studentu.

RADNA PRAKSA STUDENATA / Fakultet političkih nauka

UMHCG je na osnovu saradnje s Fakultetom političkih nauka (FPN) organizovalo radnu praksu za sedam studentkinja sa smjera *Socijalna politika i socijalni rad*. Studentkinje su obavljale praksu tokom ljetnjeg semestra, u okviru predmeta *Socijalna politika u praksi*, u ukupnom trajanju od 40 časova. Praksa je počela u martu i trajala je do kraja maja. *Izveštaji o radu studentkinja* su 28. maja poslali kontakt osobi na FPN-u **Budi Methadžović**.

Međunarodni podgorički sajam knjiga i obrazovanja

U periodu od 27. septembra do 4. oktobra smo prisustvovali 15. *Međunarodnom podgoričkom sajmu knjiga i obrazovanja*, koji je održan u *Delta Sitiju (Delta City)*. Na štandu je izložen promotivni materijal, analize, i izvještaji kojima raspolaže UMHCG, a koji su javnosti besplatno na raspolaganju. UMHCG je dodijeljeno **posebno priznanje za učešće** na pomenutom *Sajmu*. *Sajam* je posjetilo više hiljada posjetilaca i podijeljeno je više stotina primjeraka promotivnog materijala.

PRIME - Professional, Responsible and Inclusive Montenegrin mEdia (Profesionalni, odgovorno i Inkluzivni MEDiji)

Realizacija projekta je započeta u februaru 2020. U 2021. realizovane su aktivnosti *monitoringa medija i izrade vodiča za medije o izvještavanju o manjinskim grupama, priprema priča i izrada filmova, kao i osnivanje redakcije PRIME i sastanci s medijima*.

Tokom godine je vođena redovna komunikacija s partnerima u vezi s realizacijom projektnih aktivnosti. Nakon pronalaska kandidata/kinja i obavljenih konsultacija s **Gallileom**, kao nosiocem projekta, snimljen je materijal za film koji će biti završen početkom 2022.

Do kraja godine je održano više sastanaka projektnog tima radi dogovora o radu na izradi *vodiča za medije i monitoringu medija*. Formirana je redakcija **PRIME**, koju ispred UMHCG čine **Anđela Radovanović, Anđela Miličić, Aleksandra Pavićević, Elmira Redžepagić i Željko Miličić**. Prvi radni sastanak održan je 7. maja na temu mobilnog novinarstva, na kom je bilo riječi o novim tehnologijama i njihovoj upotrebi u novinarstvu, kadriranju i titlovanju videa. Drugi radni sastanak je održan 20. maja, a fokus je bio na temi video montaže (najčešće tehnike, programi za montažu i praktični rad). Prvom sastanku su prisustvovali **Anđela Radovanović, Anđela Miličić i Željko Miličić**, dok su drugom

umhcg@tcom.me
office@umhcg.com

067801761
069385981

@UMHCG
@UMHCG
@umhcg_aydm

prisustvovali **Andela Miličić, Aleksandra Pavićević i Željko Miličić.**

Održana je monitoring posjeta u organizaciji **Delegacije Evropske unije u Podgorici**, na kojoj su date sugestije za dalji rad na projektu, a koje se prvenstveno odnose na veće uključivanje predstavnika medija kao ciljnih grupa u projektne aktivnosti, kao i na potrebu za što skorijom izradom *Vodiča* i njegovom promocijom. Pored ovoga, skrenuta je pažnja na unaprjeđenje načina komunikacije i vidljivosti projekta.

Sproveden je *monitoring predstavljanja OSI u medijima*, po metodologiji koju je razvio Fakultet političkih nauka (FPN). Izvještaj o monitoringu je poslat sredinom septembra, međutim, zbog promjena istraživača s FPN, u decembru je predloženo da se *izvještaj* uradi u novoj formi, na čemu je rađeno do kraja godine. Priprema *publikacije i preporuka za izvještavanje*, koje će biti prosljeđene medijima uslijediće početkom 2022.

Krajem februara **35mm** je poslata finansijska dokumentacija za izvještavanje za prvu godinu projekta.

Mladi za Stvarnu Inkluziju

Realizacija projekta je započeta u novembru 2020, a završena je 5. maja 2021. Od aktivnosti u 2021. realizovano je: *mapiranje potreba mladih s invaliditetom od 15 do 30 godina, trening za umrežavanje mladih i vršnjačku podršku, uključivanje mladih s invaliditetom i mladih bez invaliditeta u postojeću Mrežu volontera, dvije psihološke radionice za mlade s invaliditetom i mlade bez invaliditeta; i medijska kampanju.*

U januaru je sprovedeno *Mapiranje potreba mladih s invaliditetom od 15 do 30 godina*. Istraživanje je obuhvatilo mlade iz 14 gradova Crne Gore, od čega šest gradova na sjeveru, a učestvovalo je 50 mladih s invaliditetom od 15 do 30 godina. *Izvještaj* je dostupan na [linku](#), a isti je i dostavljen **Upravi za sport i mlade** u okviru *Inicijative o nepohodnim preduslovima učešća mladih s invaliditetom u aktivnostima omladinske politike i aktivizma mladih*. U vezi s tim, poslata je i *Inicijativa za procjenu i poštovanje standarda pristupačnosti* na ukupno 11 adresa omladinskih centara/klubova, koliko ih i trenutno ima u Crnoj Gori (**Omladinski centar Podgorica, Omladinski klubovi Cetinje, Danilovgrad, Nikšić, Šavnik, Bar, Kotor, Mojkovac, Petnjica, Plav i Pljevlja**). Od strane centara/klubova smo informisani da su *inicijative* upućene **Upravi za sport i mlade** radi objedinjenog odgovora, ali pisani odgovor nijesmo dobili do kraja avgusta, dok je u tom mjesecu raspisan novi javni poziv za administratore centara/klubova.

U okviru aktivnosti *uključivanje mladih s invaliditetom i mladih bez invaliditeta u postojeću Mrežu volontera*, prilagođen je [Pravilnik o radu Mreže volontera](#) kao i *Plan rada Mreže volontera za 2021* i Izrađen je i [video poziv](#) za uključivanje mladih s invaliditetom u postojeću **Mrežu volontera**. Takođe, upućen je i *Javni poziv za učenike/ce za učlanjenje u Mreži volontera* srednjim školama u Bijelom Polju: **Gimnaziji "Miloje Dobrašinović", Srednjoj elektro-ekonomskoj školi i Srednjoj stručnoj školi** imajući u vidu da dosadašnju **Mrežu** ne čine volonteri/ke iz Bijelog Polja. U **Mrežu** je učlanjeno novih osam volontera.

Prva psihološka radionica za mlade s invaliditetom i mlade bez invaliditeta održana je 16. marta u Bijelom Polju i prisustvovala su 24 učesnika/ca iako je projektom planirano njih 10, dok je druga održana 8. aprila u Budvi i prisustvovala joj je 10 učesnika/ca. Radionice



Site: <http://umhcg.com/> Portal: www.disabilityinfo.me

su organizovane s ciljem pružanja podrške jačanju socio-emocionalnih vještina mladih s invaliditetom i mladih bez invaliditeta u procesu njihove tranzicije u odraslo doba, te međusobnom zbližavanju, većoj otvorenosti i direktnoj komunikaciji. Na radionicima je angažovana psihološkinja **Dragana Đokić**, koja je na stručnom osposobljavanju u **UMHCG**.

Trening za umrežavanje mladih i vršnjačku podršku održan je u periodu 8 - 11. aprila u Budvi. Za učešće na treningu prijavio se 41 učesnik/ca, od kojih je odabrano njih šesnaest. Učesnici na treningu su bili mladi uzrasta 15 - 30 godina, koji pohađaju srednje škole u Baru, Beranama, Tivtu, Plavu, Pljevljima, Rožajama i na Cetinju, kao i studenti iz Bijelog Polja, Podgorice i Ulcinja. Mladi s invaliditetom i mladi bez invaliditeta su se upoznali s temama, kao što su: *Istorijat ljudskih prava, s posebnim naglaskom na prava OSI; Od sažaljenja i herojstva do jednakosti - modeli pristupa invaliditetu; Nastanak pokreta za prava mladih s invaliditetom; Filozofija samostalnog života i servisi podrške; Osmišljavanje i pokretanje građanskih inicijativa i volonterskih akcija; Invaliditet u očima medija; Izjednačavanje mogućnosti ili abilizam; Inkluzivno obrazovanje; (Samo)procjena potreba OSI i Kultura, kreativnost i OSI*. Trening je otvorila **Marina Vujačić**, izvršna direktorica **UMHCG** (ujedno i jedna od trenerica). Takođe, u okviru ova tri dana predavači/ce su bili/e i **Andela Radovanović**, programska menadžerka **UMHCG**, **Milica Marđokić**, koordinatorka servisa podrške **UMHCG** i **Miloš Marković**, izvršni direktor **NVO Aktivna zona**. *Saopštenje* je dostupno na [linku](#).

Pripremljeni su i dostavljeni završni narativni i finansijski izvještaj s pratećom dokumentacijom 20. maja. Iz **Uprave za sport i mlade** obavješteni smo da će **Državna revizorska institucija** izvršiti reviziju projekta u narednom periodu.

Sastanak s predstavnicima Uprave za sport i mlade

U vezi s upućenom *Inicijativom o nepohodnim preduslovima učešća mladih s invaliditetom u aktivnostima omladinske politike i aktivizma mladih*, 18. maja na inicijativu **Uprave za sport i mlade (Uprave)**, održan je sastanak u njihovim prostorijama. Sastanku su prisustvovali v. d. direktora **Vasilije Lalošević**, i samostalna savjetnica II **Danijela Vujošević**, a ispred **UMHCG**-a izvršna direktorica **Marina Vujačić** i koordinatorka projekta **Elmira Redžepagić**. Tema sastanka se odnosila na položaj mladih s invaliditetom i ma uslove za njihovo učešće u omladinskoj politici i omladinskom aktivizmu, uključujući i uslove u okviru lokalnih zajednica, kao i o inicijativama za procjenu i poštovanje standarda pristupačnosti upućenim na ukupno 11 adresa omladinskih centara/klubova. **Vujačić** je istakla i prepreke s kojima se suočavaju mladi s invaliditetom koji se najčešće ogledaju u arhitektonskim barijerama, nepristupačnosti javnih objekata, nedovoljno dostupnoj literaturi, sadržajima i slaboj informisanosti o radu omladinskih servisa, kao i nejednakim startnim pozicijama i neizjednačenim mogućnostima s njihovim vršnjacima bez invaliditeta. **Lalošević** je istakao da je kontinuirano poboljšanje položaja mladih s invaliditetom jedan od prioriteta u radu **Uprave** i da će omladinski servisi u budućnosti biti prilagođeni mladima s invaliditetom, kao i da će se posvetiti pažnja aspektu pristupačnosti u servisima. Takođe, istaknuto je da će **Uprava** stvarati uslove za razvoj sportske

umhcg@tcom.me
office@umhcg.com

067801761
069385981

@UMHCG
@UMHCG
@umhcg_aydm

infrastrukture za mlade s invaliditetom, a u tom cilju u narednom periodu opredijeliće se značajna finansijska sredstva. Saopštenje sa sastanka je dostupno na [linku](#).

Na inicijativu **Uprave**, 8. novembra, održan je sastanak u njihovim prostorijama. Sastanku su prisustvovali novoizabrani v.d. direktora dr **Marko Begović**, a ispred **UMHCG**-a izvršna direktorica **Marina Vujačić** i saradnica **Elmira Redžepagić**. Tema sastanka bila je dodatna dostupnost sportske infrastrukture i omladinskih servisa svim građanima Crne Gore. **Begović** je istakao da su problemi postali brojni i da će ih **Uprava** brzo riješavati na sistemski i savremen način, kako bi uslovi koji su pristupačni mladima i sportistima u zemljama **Evropske unije** postati standard i u Crnoj Gori. **Vujačić** je istakla da **UMHCG**, kao predstavnička organizacija mladih s invaliditetom, želi biti uključena u svim fazama procesa donošenja odluka, od mapiranja potreba mladih do planiranja i sprovođenja politika i praksi u Crnoj Gori. Na sastanku je bilo riječi o Radnoj grupi koja je u decembru sprovođila mapiranje pristupačnosti omladinskih klubova/centara u Crnoj Gori, a članica RG ispred **UMHCG** bila je **Iva Mijović**, programska asistentkinja.

Monitoring i mapiranje pristupačnosti omladinskih klubova/centara sproveden⁸ su u 13 opština (PG, DG, CT, NK, KO, TV, HN, PV, BR, ŠN, MK, PT, PL) u kojima su, pored predstavnice **UMHCG**, prisustvovala i predstavnica **Uprave**, **Snežana Ivanović**, samostalna savjetnica II i dvije predstavnice građevinsko-geodetske firme **DING D.O.O.**, **Ivana Pićurić**, dipl. inž. građevine i **Tatjana Bakić**, geodeta. **Uprava** je angažovala navedenu firmu, koja će da se bavi izradom tehničke dokumentacije, nakon izvršenog monitoringa, kako bi omladinski centri u navedenim opštinama bili pristupačni osobama s invaliditetom, ukoliko već ne ispunjavaju standarde pristupačnosti, koje treba da posjeduju objekti u javnoj upotrebi.

Nauči - primijeni - promijeni

Realizacija projekta je započeta u decembru 2020. i projekat je trajao do 29. oktobra 2021. jer smo 15. jula donatoru uputili *Molbu za produženje realizacije projekta u trajanju od mjesec dana*, zbog godišnjih odmora, koja nam je odobrena. Od aktivnosti u 2021. realizovane su: *akreditacija programa obuke za nastavno osoblje kod Zavoda za školstvo (Zavoda)*, *tri radionice za nastavno osoblje nakon akreditovanog Programa*, *medijska kampanja na društvenim mrežama*, *savjetovalište za srednjoškolce s invaliditetom*.

U januaru je započeta aktivnost [Savjetovalište](#) za učenike s invaliditetom koja je realizovana u periodu od šest mjeseci i to srijedom između 10.00 i 12.00 časova. Ova aktivnost imala je za cilj informisanje učenika s invaliditetom o pravima i servisima podrške tokom školovanja, stvaranje ravnopravnijih uslova, kako za vrijeme srednjeg obrazovanja – upućivanjem različitih inicijativa srednjim školama, kao što su: upis djece s invaliditetom, vanredno polaganje nastave i/li poštovanje standarda pristupačnosti, tako i za vrijeme visokog obrazovanja.

U februaru je izrađena *baza besplatnog savjetovališta za učenike i studente s invaliditetom*, koja sadrži osnovne informacije o učeniku/studentu (ime, prezime, kontakt, naziv škole/fakulteta, razred/godina studija) kao i razlog obraćanja u cilju ostvarivanja nekog prava iz oblasti obrazovanja. Ovim povodom smo pripremili i saopštenje za javnost u

kojem smo između ostalog ukazali i na problem neobezbjedivanja adekvatnih servisa podrške za učenike i studente kao što su: pristupačan prevoz, neprilagođena literatura, nepostojanje tumača za znakovni jezik, te nedostatka systemske podrške za njihovo obrazovanje, psihološko osnaživanje učenika i studenata, neregulisanje asistencije u nastavi za studente, a često njeno neadekvatno obezbjeđivanje za učenike. Krajem aprila uputili smo crnogorskim školama *Inicijativu za podsticanje inkluzivnog obrazovanja učenika s invaliditetom*, s ciljem informisanja uprava škola o značaju nastavka daljeg školovanja i u tom smislu obezbjeđivanja adekvatnih servisa podrške posredstvom SSK za navedenu ciljnu grupu.

U toku šest mjeseci, koliko je bilo predviđeno projektom trajanje ove aktivnosti, **za usluge savjetovališta obratila su nam se 63 učenika/studenta s invaliditetom**, dok je pruženo 75 savjeta.

Kako smo u saznanju da je 2020. izašao *Katalog programa obuke za nastavno osoblje*, za ovu i narednu godinu, sredinom februara uputili smo **Zavodu Molbu za akreditaciju programa obuke za nastavno osoblje** u namjeri da nas informišu o postupku akreditacije Programa. Tako je **UMHCG**, krajem juna, predalo dokumentaciju za akreditaciju *Programa obuke za nastavno osoblje* pod nazivom: *Obuka za nastavno osoblje o osnovnim temama invaliditeta i inkluzivnog obrazovanja: Nauči - primijeni - promijeni*. Programom su obuhvaćene sljedeće teme: *Invaliditet i modeli pristupa invaliditetu, Servisi podrške za učenike s invaliditetom; Uloga škole i nastavnika u obezbjeđivanju servisa podrške za učenike s invaliditetom, Inkluzija i inkluzivno obrazovanje kao pojam i pravo OSI, Analiza statusa inkluzivnog obrazovanja u Crnoj Gori, IROP i ITP kao osnova izjednačavanja mogućnosti u obrazovanju*.

Od **Zavoda** smo 19. jula dobili *Mišljenje* da nam se odbija *Program* jer, kako su naveli, upotrebom termina „učenici s invaliditetom“ u *Programu* nije jasno definisano o kojoj vrsti „razvojnih smetnji i teškoća“ se radi, te da ovaj pojam nije prepoznat *Zakonom o vaspitanju i obrazovanju djece s posebnim obrazovnim potrebama* i da ne zadovoljava kriterijume za izbor programa obuke (2019 - 2021), bez obrazloženja i navođenja kriterijuma koje nijesmo zadovoljili. Tim povodom smo **Nataši Gazivodi**, načelnici Odsjeka za kontinuirani profesionalni razvoj uputili *Zahtjev za obrazloženje u vezi s dostavljenim mišljenjem*, imajući u vidu da se pojam „djeca s invaliditetom“ koristi u *Konvenciji UN o pravima osoba s invaliditetom*, odnosno u zvaničnom crnogorskom prevodu *Konvencije – Zakonu o ratifikaciji Konvencije UN o pravima osoba sa invaliditetom*, kao dokumentu koji ima primat u primjeni nad domaćim zakonodavstvom, a koje upravo mora biti usklađeno s *Konvencijom*, te da je pravilno ophođenje upravo jedan od ciljeva navedenog *Programa obuke*. Početkom avgusta smo dobili *Odgovor* u kojem se navodi da će *Program* biti preporučen za akreditaciju **Nacionalnom savjetu za obrazovanje**, kao i to da će u narednom periodu biti raspisan novi konkurs za dostavljanje programa.

Kao dodatni doprinos realizacije projekta **UMHCG** je predalo dokumentaciju za akreditaciju pomenutog *Programa* i kod **Centra za stručno obrazovanje**, a na osnovu prethodno raspisanog javnog poziva na sajtu od 2. marta 2021. Program je objavljen u

[Katalogu Programa stručnog usavršavanja nastavnika za školsku 2021/2022. i 2022/2023. godinu.](#)

U septembru je raspisan [Javni poziv za nastavno osoblje za učešće na dvodnevnom radionicama](#) u centralnoj, sjevernoj i južnoj regiji. Radionice imaju za cilj da podstaknu sticanje određenih, specifičnih znanja kod nastavnog osoblja, a koje će primijeniti u radu s osobama s invaliditetom, prije svega, kroz upotrebu adekvatne terminologije i modela pristupa invaliditetu, ali i kroz shvatanje uloge i značaja upotrebe adekvatnih servisa podrške za učenike s invaliditetom (usluga dostupnog prevoza, asistencija u nastavi). Prva od tri radionice održana je [29. i 30. septembra](#) u Podgorici, na kojoj je uzelo učešće 14 učesnika iz sedam srednjih škola (četiri srednje škole iz Podgorice i tri srednje škole iz Nikšića).

Druga radionica održana je [11. i 12. oktobra](#) u Baru, na kojoj je uzelo učešće četvero učesnika (tri učesnika iz **Srednje mješovite škole iz Budve** i jedan učesnik iz **Srednje stručne škole u Baru**).

Treća radionica održana je [28. i 29. oktobra](#) u Bijelom Bijelom, na kojoj je uzelo učešće petoro učesnika (tri iz **Gimnazije "Miloje Dobrašinović"** i dva iz **Srednje stručne škole u Beranama**). Trening su vodile **Marina Vujačić, Anđela Radovanović** i **Anđela Miličić**.

Nakon završene aktivnosti medijima smo uputili [saopštenje za javnost](#), u kojem smo istakli da bi nastavno osoblje više željelo da čuje o saradnji obrazovno-vaspitnih ustanova s udruženjima, NVO sektorom i ulozi lokalne zajednice u pružanju podrške osobama s invaliditetom, o tome kako planirati IROP i ITP posebno za učenike s intelektualnim invaliditetom, o načinu rada komisija za usmjeravanje, o procjeni potreba i načinima izjednačavanja mogućnosti za učenike s invaliditetom, o doprinosu i uticaju nastavnika u obezbjeđivanju servisa podrške, i o tome kako model zasnovan na ljudskim pravima primijeniti u obrazovanju, uključujući segmente prenosa znanja i ocjenjivanja.

Donatoru smo predali 15. jula polugodišnji narativni i finansijski izvještaj, a završni narativni i finansijski izvještaj, s pratećom dokumentacijom u predviđenom roku, odnosno 18. novembra.

.....

Zavod za školstvo je 22. novembra raspisao *Konkurs za izbor autora programa stručnog usavršavanja nastavnika za period 2022-2024*. Tim povodom, **UMHCG** je predalo *Program za akreditaciju obuke za nastavno osoblje o osnovnim temama invaliditeta i inkluzivnog obrazovanja: Nauči - primijeni - promijeni* (s kojim smo konkurisali krajem juna).

Transformacija za efikasno učešće (Transformation for Efficient participation - TEN)

Od početka septembra do kraja oktobra je realizovan program *Transformacija za efikasno učešće (Transformation for Efficient participation – TEN)*. Programom je planirana organizacija regionalnog panela na temu *Mladi s invaliditetom kao lideri promjena: perspektive regiona*, i četvorodnevni trening za trenere o *Konvenciji UN o pravima osoba s invaliditetom*.

Panel je održan 20. septembra, a na njemu su učestvovali predstavnici organizacija osoba s invaliditetom iz Crne Gore, Srbije, Bosne i Hercegovine i Kosova. Panel je otvorila



Site: <http://umhcg.com/> Portal: www.disabilityinfo.me

predstavnicu **Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori Ana Mariguesa Lorencen (Ana Mariguesa Lorentzen)**, koja je pozdravila prisutne i poželjela im uspješan rad, nakon čega se učesnicima obratila **Aleksandra Gligorović**, ispred tima EU TACSO 3 projekta, i predstavila mogućnosti koje se kroz njega pružaju organizacijama civilnog društva. Panelisti/kinje su bili: **Marina Vujačić** ispred **UMHCG**, **Suvad Zahirović** iz **Informativnog centra za osobe s invaliditetom "Lotos"** iz Tuzle (Bosna i Hercegovina), **Jovana Krivokuća-Milovanović** iz **Foruma mladih sa invaliditetom iz Beograda** (Srbija) i **Rustem Gaši (Rrustem Gashi)** iz organizacije **Handikos** sa Kosova. Detaljnije informacije o panelu dostupne su na [linku](#).

Nakon panela, od 20. do 24. septembra, održan je *Trening za trenere (TOT)*, kome je prisustvovalo osam učesnika/ca, a treneri su bili **Marina Vujačić**, **Goran Macanović** i **Vuk Maraš**. Tokom prvih tri dana učesnici su učestvovali u interaktivnim radionicama, a posljednja dva dana su izvodili mini-radionice na teme koje su odabrali, uz povratnu informaciju i smjernice trenera. Tokom oktobra, učesnicima su treneri pružali *mentorsku podršku*, nakon čega je 19. oktobra organizovano izvođenje po odabranim temama, koje su, takođe, pratile povratne informacije trenera. Donatoru je izvještaj o realizaciji projekta dostavljen krajem oktobra, uz tražene i dostavljene dopune početkom novembra.

Operativno tijelo za sprovođenje Strategije informisanja javnosti o pristupanju Crne Gore EU 2019-2022

U februaru smo kandidovali **Anđelu Radovanović** za članicu **Operativnog tijela za sprovođenje Strategije informisanja javnosti o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji**, ali odluka o izboru članova nije formalno donesena do kraja 2021. U maju smo **Kancelariji za evropske integracije (KEI)** dostavili *prijedloge aktivnosti UMHCG za Akcioni plan za 2021.* koji su uključivali: obilježavanje *Evropskog dana samostalnog života, onlajn pravne konsultacije o pravima djece i mladih s invaliditetom, uključujući informacije o EU praksama u oblasti prava djece i mladih s invaliditetom, savjetovalište za srednjoškolce s invaliditetom o pravima u oblasti obrazovanja, uključujući učešće u EU programima razmjene i nastavak obrazovanja u zemljama EU, info dane za studente s invaliditetom o nastavku obrazovanja, s akcentom na nastavak obrazovanja i usavršavanje u EU, trening o upravnom postupku i upravnom sporu, trening za medije o izvještavanju o OSI u skladu s modelom pristupa zasnovanom na ljudskim pravima, trening za advokate, sudije i zaposlene u tužilaštvu o pristupu pravdi OSI, konferenciju o postupcima pred organima i pristupu pravdi za odrasle OSI i djecu s invaliditetom i konkurs za najbolji novinarski rad (prilog, reportaže, tekst) povodom Evropskog dana samostalnog života.* Akcioni plan je usvojen u decembru, a sve aktivnosti su realizovane do kraja 2021.

DAN ERASMUS+ PROGRAMA

Na poziv **Nacionalne Erasmus+ kancelarije** u maju smo bili saradnici u organizaciji *događaja na temu uključivanja mladih s invaliditetom u program Erasmus+.* Događaj je otvorila direktorica **Nacionalne Erasmus+ kancelarije Vanja Drljević**, nakon čega su se obratili i predstavnicu **Ministarstva prosvjete, nauke, kulture i sporta mr Tamara**

umhcg@tcom.me
office@umhcg.com

067801761
069385981

@UMHCG
@UMHCG
@umhcg_aydm



Site: <http://umhcg.com/> Portal: www.disabilityinfo.me

Milić, predstavnik **Kancelarije za mlade Glavnog grada Danilo Vučinić** i predstavnica **UMHCG Anđela Radovanović**. U drugom dijelu događaja **Rina Muhaj** iz **Nacionalne Erasmus+ kancelarije** je predstavila okvir novog programa Erasmus+ i mogućnosti koje nudi za studente s invaliditetom, nakon čega je o svojim iskustvima u upućivanju mladih s invaliditetom u programima razmjene govorila **Mirela Kalamperović** iz **ADP Zid**. U ovom panelu su svoja iskustva u učešću u različitim programima razmjena prenosili **Katarina Cerović** i **Miljan Cerović**, a na samom kraju je dr **Tatijana Dlabač** s **Univerziteta Crne Gore** predstavila ishode projekta *Trans2Work*. Ispred **UMHCG**, pored **Anđele Radovanović**, koja je i moderirala događaj, prisustvovala su **Anđela Miličić** i **Dalida Rastoder**, kao i studentkinje s invaliditetom i studentkinje FPN koje su u tom periodu obavljale praksu u **UMHCG**.

Takođe, na poziv **Kancelarije za međunarodnu saradnju na Univerzitetu Crne Gore**, ispred **UMHCG Anđela Miličić** govorila je početkom juna na *Info danu* pod nazivom *Podrška studentima s invaliditetom kroz Erasmus + projekte*. Tom prilikom predstavila je rad Studentske savjetodavne kancelarije i informisala prisutne o servisima podrške koji studenti s invaliditetom mogu ostvariti u okviru pomenute Kancelarije. U uvodnom dijelu obratio se još i prorektor za nastavu **UCG**, prof. dr **Veselin Mićanović**, koji je istakao da će **UCG** nastaviti da realizuje i pokreće nove inicijative u cilju poboljšanja uslova studiranja za studente s invaliditetom. Svoje izlaganje je imala i koordinatorka **Nacionalne Erasmus + kancelarije Vanja Drljević**, koja je istakla zadovoljstvo što se ovaj događaj održao imajući u vidu da je novi Erasmus + sedmogodišnji program posvećen inkluziji i različitosti. Na kraju su predstavljeni rezultati projekata, koji su bili namijenjeni studentima s invaliditetom, kao što su: *Osnivanje studijskog programa za inkluzivno obrazovanje u Crnoj Gori (FOSFIM)*, *Centralna univerzitetska biblioteka biblioteka UCG (LNSS)*, *Trans2Work - od obrazovanja ka zaposlenju*, *Pravna pomoć OSI (ENEMLOS)*, *Zapošljavanje osobe sa invaliditetom (IESP)*, *Ljetnja škola engleskog i italijanskog jezika struke (REFLAME)*.

Osim toga, na poziv pomenute **Kancelarije na Univerzitetu Donja Gorica (UDG)** ispred **UMHCG Anđela Miličić** je govorila sredinom oktobra na *događaju* pod nazivom *Inkluzija i diverzitet u Erasmus+ projektima na univerzitetima u Crnoj Gori: dostignuti rezultati i predstojeći izazovi*. U svom obraćanju istakla je značaj obezbjeđivanja adekvatnih uslova za uključivanje što većeg broja OSI u obrazovnom sistemu. U uvodnom dijelu obratila se još i koordinatorka **Nacionalne Erasmus + kancelarije, Vanja Drljević**, koja je govorila o Erasmus + programu i olakšicama za učešće OSI u njemu. **Goran Drobniak** v.d. direktor Direktorata za evropske integracije, programiranje, implementaciju EU fondova i međunarodnu saradnju u **MPNKS** govorio je o ulozi **Ministarstva** u obezbjeđivanju inkluzivnog obrazovanja, dok se ispred **UDG** obratila profesorica **Milica Vukotić**. Tom prilikom je govorila o projektima u kojima je pomenuti **Univerzitet** učestvovao, a koji su imali za cilj poboljšanje uslova za OSI u obrazovnom sistemu. Nakon što je **Irina Muhaj** iz **Nacionalne Erasmus+ kancelarije** predstavila detaljnije okvir novog programa Erasmus+ uslijedilo je predstavljajne realizovanih projekata na temu inkluzije.

PROGRAM ZA ZAPOSŁJAVANJE I RAZVOJ LJUDSKIH RESURSA

SERVIS ZA ZAPOSŁJAVANJE

U toku godine smo uputili ukupno **11 preporuka/molbi za zaposlenje**, od kojih je na pet *preporuka* odgovoreno da kandidati ne ispunjavaju uslove konkursa, jednom kandidatu neće biti omogućen produžetak ugovora o radu, dok za jednog kandidata ne postoji upražnjeno radno mjesto, na kojem bi bio angažovan. Jedan od korisnika je zasnovao radni odnos, a na preostale preporuke nijesmo dobili povratne informacije.

Što se tiče povezivanja OSI s poslodavcima, **Udruženje** je direktno povezalos sedam kandidata, radi sprovođenja procesa selekcije, na zahtjev poslodavaca, pri čemu je jedan kandidat zasnovao radni odnos.

Poslate su tri molbe za oslobađanje od plaćanja troškova različitih kurseva za dvije osobe s invaliditetom, od čega su dvije odobrene.

Sprovedena je mjera **12 - Praćenje lica sa invaliditetom na konkretnom radnom mjestu** za dvoje zaposlenih UMHCG, kao i mjera **10 - Osposobljavanje za rad na konkretnom radnom mjestu** od strane izvođača profesionalne rehabilitacije, a u saradnji s poslodavcem, i to za jednog zaposlenog UMHCG.

Povodom *28. aprila, Svjetskog dana zaštite i zdravlja na radu* UMHCG je objavilo **saopštenje** u kojem je istaklo zabrinutost da određeni broj OSI ne prolazi **proces profesionalne rehabilitacije**, koji ima za cilj stvaranje uslova za adekvatnije radno okruženje i olakšavanje procesa rada svake osobe s invaliditetom, kao i činjenice da zaposlene OSI često nijesu dovoljno informisane, niti psihološki i pravno osnažene za aktivnosti koje doprinose smanjenju progresije invalidnosti. Stoga smo uputili *zahtjev* institucijama da je potrebno sistemski obezbijedi pristupačnost i bezbjednost radnog mjesta i okruženja u skladu s propisima, koji definišu oblast uređenja prostora i izgradnje objekata, kao obavezan segment radnog mjesta, odnosno pristupa radnom mjestu, i definisati da mjere zaštite i zdravlja na radu pored kolektivnih mjera, za OSI obavezno sadrže i individualne mjere zaštite i zdravlja na radu.

OBUKE/KURSEVI ZA OSI

Tri inicijative za pohađanje različitih obuka i kurseva su podnesene različitim institucijama i organizacijama, od čega su dvije realizovane u toku godine.

Prva regionalna tematska laboratorija za mlade Policy Lab

Prvi sastanak s članovima baze eksperata iz Crne Gore održan je 4. februara. Cilj sastanka je bio informisanje u narednim koracima u radu na **Laboratoriji za omladinsku politiku** na ekonomskom nivou. Rad na pomenutoj Laboratoriji bio je stopiran duže vremena, sve dok **Savjet za regionalnu saradnju** (*Regional Cooperation Council - RCC*), kao njen

inicijator, nije obezbijedio učešće u radu donosilaca odluka iz Crne Gore s članovima baze eksperata. Nakon obezbjeđenja učešća, 21. septembra u Sarajevu, održan je sastanak *Radne grupe* iz Crne Gore sa ciljem predlaganja aktivnosti u skladu s regionalnim preporukama koje su razvijene u okviru događaja [Kick Off - Prva regionalna tematska omladinska laboratorija](#). Dogovoren je rad na izmjenama *Zakona o mladima* i podzakonskim aktima i podršku inicijativi *Dijalog mladih (Youth Dialogue)*. Na [Konferenciji](#) u Sarajevu su predstavljene aktivnosti na nacionalnom nivou *Laboratorije za mlade* iz svake zemlje Zapadnog Balkana. Na sastancima i konferenciji je učestvovala koordinatorka Servisa za zapošljavanje **Aleksandra Pavićević**.

Program PRILIKE / Sastanak s UNICEF i praksa za srednjoškolce

Program *PRILIKE* ima za cilj da omogući adolescentima u Crnoj Gori, koji imaju između 17-19 godina i trenutno pohađaju III i IV razred srednje škole, učešće na praktičnoj obuci, kako bi saznali više o potencijalnim mogućnostima za razvojem karijere i pripremili se za tržište rada. Pomenuti program realizuje **NVO ADP-Zid** uz podršku **UNICEF-a predstavništva u Crnoj Gori** i finansijsku podršku **Fondacije TUI Care**.

Početkom maja smo imali sastanak s **Ivanom Bošković** iz UNICEF-a, na kojem je dogovoreno da će **UMHCG** učestvovati kao poslodavac, koji će mladima omogućiti praksu, ali i da ćemo pozvati naše adolescente s invaliditetom da uzmu učešće u pomenutom Programu.

Održana je orijentaciona obuka za kompanije i organizacije civilnog društva 2. jula u cilju upoznavanja s obavezama u vezi s Programom, na kojoj je prisustvovala **Aleksandra Pavićević**. Dvije adolescentkinje su pohađale praktičnu obuku u okviru Pravnog programa i antidiskriminacije u periodu od 13. do 20. septembra. Sastanak za poslodavce na kojem smo podijelili utiske i iskustva o dosadašnjoj implementaciji programa i razgovarali o daljem unaprjeđenju, kako bi zajedno doprinijeli unaprjeđenju okruženja za razvoj adolescenata. Prisustvovala je **Aleksandra Pavićević**.

Sastanak s Jevrosimom Pejović, v. d. generalne direktorice za tržište rada i zapošljavanje u MER

Početkom maja, na inicijativu **UMHCG** za sastanak s ministrom ekonomskog razvoja **Jankom Milatovićem**, imali smo sastanak s **Jevrosimom Pejović**, na kojem smo razgovarali o planiranom usvajanju *Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom*, te dosadašnjim praksama u vezi s procesom izrade Zakona, statusom Fonda za profesionalnu rehabilitaciju, utvrđivanjem procenta invaliditeta i "preostale radne sposobnosti", odnosno stavovima i zahtjevima **UMHCG** u tom procesu. Kao dogovor na sastanku, **UMHCG** je dostavilo predloge izmjena i dopuna Zakona, kao i podatke u vezi sa subvencijama za zapošljavanje, radom prvostepenih Komisija za profesionalnu rehabilitaciju, mjerama profesionalne rehabilitacije i dr. I u avgustu je održan još jedan sastanak na poziv **MER-a** kojem je prisustvovala **Marina Vujačić**. Tema sastanka bila je pokretanje novog programa zapošljavanja mladih, a na kojem je specifično govoreno o načinima planiranja programa u odnosu na mlade s invaliditetom, kao i mogućih programskih oblasti, pa je u tom segmentu razgovarano i o grant šemama **Zavoda za zapošljavanje** planiranim do kraja 2021.

Komentari i sugestije UMHCG na Nacrt strategije zapošljavanja Glavnog grada Podgorica 2021-2025

UMHCG je dostavilo komentare na *Nacrt strategije zapošljavanja Glavnog grada Podgorica 2021 – 2025*, koji je bio objavljen na sajtu **Glavnog grada** 27. maja 2021. uz poziv za učešće u Javnoj raspravi. U okviru komentara smo istakli da je neophodno definisati dodatne i specifičnije mjere i aktivnosti koji će se odnositi na osobe s invaliditetom, a koje će doprinijeti povećanoj zapošljivosti i doprinijeti većem broju dugoročno zaposlenih OSI. Predloženo je da se dodaju aktivnosti koje se odnose na stručno usavršavanje osoba s invaliditetom u skladu s procijenjenim interesovanjima i potrebama, edukacije poslodavaca o mogućnostima i prednostima zapošljavanja osoba s invaliditetom, istraživanja o stepenu poštovanja prava na rad OSI na lokalnom nivou, razvoj servisa podrške za zapošljavanje i zadržavanje radnog mjesta OSI, kao i razvoj i sprovođenje različitih servisa podrške za tranziciju od obrazovanja ka zaposlenju za OSI, koja će podrazumijevati prvenstveno radnu praksu i praćenje rada i rezultata OSI, odnosno mentora/ke koji će pratiti njihov rad (proces rada).

Na poziv pomoćnika sekretara **Vladimira Pavićevića** održan je sastanak na kome su razmotrene predložene aktivnosti, i tom prilikom je istakao da postoji mogućnost da će aktivnost razvoj i sprovođenje različitih servisa podrške za tranziciju od obrazovanja ka zaposlenju za OSI biti prihvaćena. Međutim, svakako je predložio da navedene aktivnosti direktno unesemo u *Nacrt* kako bi ih dalje razmotrili, što smo i učinili nakon sastanka. Na sastanku je prisustvovala **Aleksandra Pavićević**, koordinatorka Servisa za zapošljavanje.

Program ekonomskog oporavka Crne Gore/ MER

Ministarstvo ekonomskog razvoja je 18. juna organizovalo prezentaciju izrade *Programa ekonomskog oporavka* koji ima za cilj da utvrdi jasne smjernice razvoja uz definisanje konkretnih reformi i investicija za što brži ekonomski oporavak crnogorske ekonomije od naslijeđenih strukturnih problema, kao i snažnog uticaja pandemije COVID-19. Na prezentaciji je prisustvovala **Aleksandra Pavićević**.

Nakon toga je **UMHCG** je dostavilo predlog reformi i investicija o neophodnim mjerama oporavka za osobe s invaliditetom, i to kroz predlog sljedećih reformskih mjera :

1. Razvoj i nadogradnju digitalnih vještina kod osoba s invaliditetom;
2. Grant šeme za zapošljavanje osoba s invaliditetom s akcentom na sticanje kvalifikacija za održiva i dugoročna radna mjesta s fokusom na unapređenje zapošljivosti;
3. Mentorsku podršku za pronalazak posla (aktivacija) i zadržavanje radnog mjesta za osobe s invaliditetom (sticanje vještina i napredak);
4. Inkluzivni oporavak s fokusom na poboljšanje životnog standarda osoba s invaliditetom kroz podršku podstanarima, nezaposlenima i zaposlenima s nižim primanjima od prosječnih,

5. Medicinsku rehabilitaciju za sve osobe s invaliditetom koje su (bile) oboljele od COVID-19.

Predlozi, sugestije i komentari UMHCG u izradi Nacrta strategije za unapređenje zaštite i zdravlja na radu 2022 - 2027.

UMHCG je dostavilo komentare na izradu *Nacrta strategije za unapređenje zaštite i zdravlja na radu 2022 – 2027*, a na osnovu Javnog poziva za konsultovanje zainteresovane javnosti, objavljenog na sajtu **Ministarstva ekonomskog razvoja**. U okviru komentara smo istakli da je potrebno u pomenutoj Strategiji prepoznati glavne izazove i rizici zaštite i zdravlja na radu za zaposlene osobe s invaliditetom (OSI), kao i mjere za stvaranje adekvatnijih uslova na radnom mjestu i u procesu rada za OSI.

Stoga smo predložili da se definišu ciljevi, mjere i aktivnosti, koje će dovesti do upoznavanja i osnaživanja osoba s invaliditetom za aktivno zalaganje za adekvatne uslove rada, koji uključuju pristupačnost radnog mjesta i okruženja i procesa rada, adekvatan odnos s poslodavcem i kolegama, kao i bezbjedne uslove rada i radno okruženje, odnosno alate i sredstva za rad. U tom smislu, osim edukacija o pravima i obavezama u vezi sa zaštitom i zdravljem na radu, važne su aktivnosti psihološkog osnaživanja, kao i specifične obuke za sticanje vještina komunikacije, poslovnih odnosa, asertivnog komuniciranja, kao i vještine važne za prepoznavanje, uvažavanje i iskazivanje svojih zahtjeva u vezi s radnim pravima i obavezama. Iz **MER** su naveli da će razmotriti dostavljene sugestije, i pronaći model za implementaciju istih kroz operativne ciljeve.

Predlozi, sugestije i komentari UMHCG u izradi Nacrta nacionalne strategije zapošljavanja 2021-2025

UMHCG je dostavilo komentare na *Nacrt nacionalne strategije zapošljavanja zapošljavanja 2021–2025*, koji je bio objavljen na sajtu **Ministarstva ekonomskog razvoja** uz poziv za učešće u Javnoj raspravi.

U pomenutoj *Strategiji* definisana je mjera koja se odnosi na *spvođenje aktivnosti u cilju unapređenja položaja lica sa invaliditetom na tržištu rada*. Navedeno je da je pored postojećih mjera, koje se sprovode, potrebno iste unaprjeđivati, kao i osmišljavati i nove a sve u cilju unaprjeđenja položaja OSI na tržištu rada u Crnoj Gori. Stoga smo, povodom ovoga predložili tri aktivnosti, koje će doprijeti poboljšanju položaja osoba s invaliditetom na tržištu rada:

1. *Stručno usavršavanje osoba s invaliditetom koje se odnose na razvoj i nadogradnja digitalnih vještina i stranih jezika;*
2. *Razvoj servisa podrške za zapošljavanje i zadržavanje radnog mjesta OSI,*
3. *Edukacije poslodavaca o mogućnostima i prednostima zapošljavanja osoba s invaliditetom.*

Takođe smo se osvrnuli na mjeru *unaprjeđenje sprovođenja mjera profesionalne rehabilitacije*, uz navođenje da je neophodno propisati specifične ciljeve, mjere i aktivnosti usmjerene na poslodavce i izvođače profesionalne rehabilitacije. Naime, iskustva **UMHCG**-a u radu s osobama s invaliditetom, poslodavcima i rada na terenu, pokazalo je da veliki broj poslodavaca nije upućen u proces profesionalne rehabilitacije, što za posljedicu ima da OSI



Site: <http://umhcg.com/> Portal: www.disabilityinfo.me

ne prolaze kroz sve mjere i aktivnosti profesionalne rehabilitacije. Konkretno, mislimo na mjere koje unaprjeđuju uslove rada, obezbjeđuju opremu i pristupačnost radnog mjesta i okruženja, dodatne obuke i osposobljavanja i praćenja osobe s invaliditetom na radnom mjestu nakon zaposlenja. **MER** naše sugestije nije uvažilo, kako su naveli, iz sljedećih razloga:

Što se tiče prve aktivnosti, naveli su da su saglasni s konstatacijama da u narednom periodu potrebno razvijati programe, koji će omogućiti OSI dodatna znanja iz oblasti digitalnih vještina i znanja stranih jezika, međutim, kako su naveli, navedene aktivnosti se mogu sprovesti kroz mjere aktivne politike zapošljavanja, zatim kroz programe koje usvaja **ZZZCG**, dakle, u zavisnosti od potreba tržišta rada i identifikacije ciljnih grupa.

Što se tiče druge aktivnosti, istakli su da je kroz program profesionalne rehabilitacije prepoznata mjera: pomoć prilikom traženja odgovarajućeg radnog mjesta i da će kroz unaprjeđenje zakondavnog okvira u oblasti profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja OSI, kroz inovirana rješenja zakonskog okvira, unaprijediti ovaj segment usluga.

Na kraju, što se tiče treće predložene aktivnosti, naveli su da je *Strategijom za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti 2022-2027* predviđeno niz aktivnosti u dijelu promocije koje obuhvataju edukaciju poslodavaca o mogućnostima i prednostima zapošljavanja OSI. Kako je za nosioca ove aktivnosti prepoznato **MER, ZZZCG** i NVO, to bi značilo ponavljanje već definisanih aktivnosti. Stoga se smatra da je ova sugestija već prihvaćena.

Što se tiče komentara za *unaprjeđenje sprovođenja mjera profesionalne rehabilitacije*, naveli su da je u okviru održanog *Okruglog stola* povodom predloženog *Nacrta* dokumenata, zaključeno da je strateški okvir dobro uspostavljen, da su ciljevi dobro postavljeni, a mjere i aktivnosti trebaju dati odgovor na unaprjeđenje tržišta rada, kako u periodu još uvijek prisustne krize izazvane pandemijom COVID-19, tako i nakon njenog stavljanja pod kontrolu.

Pristupačan prevoz - rentiranje kombi vozila

U toku 2021. bilo je nekoliko zahtjeva za dostavljanje ponuda od turističkih agencija iz Crne Gore i inostranstva. Realizovane su ture na teritoriji Crne Gore, a ukupan iznos sredstava bio je 860,00€.

OBUKE za zaposlene UMHCG

Po izrađenom *Programu obuka za zaposlene UMHCG* planirane su: Obuka iz *pravopisa prilikom pripreme tekstova za internet platforme; poslovna komunikacija; Microsoft Office Paket: Excel, Word, Power point; internet i napredna obuka za rad na računaru; obuka za pisanje projekata kod inostranih donatora, uključujući projekte za EU fondove; kurs stranih jezika; PR obuka, javni nastupi, izrada vizuala, društvene mreže; obuka za upravljanje vremenom: lobiranje i pregovaranje; obuka o upravnom postupku, sporu; strateško planiranje; obuka za upotrebu opreme za mobilno novinarstvo; obuka o zabrani seksualne eksploatacije i zlostavljanja.*

umhcg@tcom.me
office@umhcg.com

067801761
069385981

@UMHCG
@UMHCG
@umhcg_aydm



Site: <http://umhcg.com/> Portal: www.disabilityinfo.me

Tako je *obuka na temu pravopisa prilikom pripreme tekstova za internet platforme* održana 29. januara u prostorijama **UMHCG**-a, gdje su zaposleni sticali vještine obrade, pripreme i redigovanja teksta za onlajn platforme **Udruženja** radi bolje prepoznatljivosti i podizanja kvaliteta informacija koje se pružaju zainteresovanim stranama. Obuku su održale **Marina Vujačić i Anđela Radovanović**.

Dio menadžmenta je prisustvovao *Treningu o upravnom postupku i upravnom sporu*, koji je održan u periodu 3 - 5. februara. Detaljan izvještaj o ovoj aktivnosti naveden je u okviru izvještaja za projekat *Osvije(S)t(I)i diskriminaciju OSI*.

Obuka o zabrani seksualne eksploatacije i zlostavljanja održana je 6. aprila i na njoj je govoreno o pojmu, oblicima SEZ-a i njegovim posljedicama, mehanizmima zaštite korisnika/ca, dostupnim kanalima prijave, načinima reagovanja, pomoći i upućivanju. Prisustvovalo je 19 zaposlenih.

Institutu računovođu i revizora Crne Gore smo poslali *Molbu za oslobađanje od plaćanja škole za sticanje zvanja "Računovođa"* za zaposlenu **UMHCG Aleksandru Pavićević**, koja je odobrena.

PROGRAM ZA SAMOSTALNI ŽIVOT

Sastanak predstavnika OOSI s ministrom finansija i socijalnog staranja Milojkom Spajićem

Na poziv **Ministarstva finansija i socijalnog staranja**, u zgradi **Vlade Crne Gore**, 24. marta, održan je sastanak predstavnika organizacija koji se bave osobama s invaliditetom i predstavnika **Ministarstva finansija i socijalnog staranja**, i to ministra **Milojka Spajića**, državnog sekretara **Janka Odovića** i savjetnice za pitanja osoba s invaliditetom **Amele Orahovac**. Sastanku su ispred **UMHCG** prisustvovala **Marina Vujačić i Milica Marđokić**, dok su primijećeni i pojedinci čiji rad nam nije poznat jer je **Ministarstvo** bilo uputilo *Javni poziv*. **Marina Vujačić** je u uvodnom obraćanju skrenula pažnju na važnost adekvatnog odnosa prema osobama s invaliditetom, i pitanjima osoba s invaliditetom, s aspekta ljudskih prava, podvlačeći posebno razumijevanje važnosti priznavanja i definisanja reprezentativnosti, i uključivanja osoba s invaliditetom i njihovih predstavnika u procesima donošenja odluka u skladu s preuzetim obavezama iz *Konvencije UN o pravima OSI*. Navedeno je posebno naglašeno u kontekstu očekivanja od novog **Savjeta za prava osoba s invaliditetom**, imajući u vidu da je **Kabinet predsjednika Vlade** ovo **Ministarstvo** zadužio za proceduru formiranja **Savjeta**, te činjenice da se očekuju dugoročni efekti sadašnje politike, a ne nastavak pogrešnog vođenja procesa tzv. reforme i deinstitucionalizacije. **Vujačić** je naglasila obaveznu **Ministarstva** da finansira usluge socijalne zaštite, posebno usluge podrške za život u zajednici, jednako kao i sprovođenje politike redovnosti materijalnih davanja, ukazala je na važnost promjene važećeg *Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti*, njegove potpune reforme posebno u dijelu podzakonskih akata koji na diskriminatoran način utvrđuju kriterijume i uslove za ostvarivanje prava, te činjenicu da je važno stvaranje uslova u drugim oblastima kako bi socijalna politika bila

umhcg@tcom.me
office@umhcg.com

067801761
069385981

@UMHCG
@UMHCG
@umhcg_aydm

manje „opterećenija” od OSI i njihovih porodica. U tom kontekstu, podvukla je da trenutni sistem i dalje sprovodi politiku zbrinjavanja koja i dalje OSI čini zavisnim od sistema, potčinjenim i pasivnim u donošenju odluka. Podržala je aktivnosti **Ministarstva** u vezi s kontrolom rada centara za socijalni rad, i predložila da se najavljena kontrola osim na politiku materijalnih davanja proširi na odgovornost zaposlenih u centrima u odnosu na institut poslovne sposobnosti, kao i slične kontrole u drugim ustanovama socijalne zaštite, posebno dnevnim centrima i rezidencijalnim ustanovama u kojima je bilo prijave nasilja nad korisnicima.

Povodom inicijative i zahtjeva na ovom sastanku da se formiranju **Savjeta** ne pristupa bez prethodnih temeljnih konsultacija s OOSI 27. aprila održan je novi *sastanak* između predstavnika **UMHCG, Saveza slijepih, Naše inicijative i NARDOS** s državnim sekretarom u **MFSS Jankom Odovićem**, koordinatorkom **Marijom Stajović** i savjetnicom za pitanja osoba s invaliditetom **Amelom Orahovac**.

Marina Vujačić je na sastanku ponovila da **Savjet** mora biti **Vladino** tijelo, i to zaduženo za praćenje primjene *Konvencije* na nacionalnom nivou a ne, kao što je prethodno bio slučaj, *Akcionog plana za preporuke Komiteta*, sastavljeno isključivo od reprezentativnih predstavnika OOSI, i to u slučaju da bude pet predstavnika OOSI, navela je da, tri trebaju biti OSI, a dva predstavnika udruženja roditelja.

Nakon ovih sastanaka resor finansija i socijalnog staranja održao je zajedničke sastanke s predstavnicima **Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava (MPLJMP)** bez prisustva OSI i OOSI, pa je dogovoreno da koordinaciju osnivanja **Savjeta za prava osoba s invaliditetom**, kao i izvještavanje i koordinaciju o primjeni preporuka **Komiteta UN o pravima osoba s invaliditetom** preuzme **MPLJMP** zbog čega su, nakon toga, održane konsultacije i sastanci s predstavnicima ovog resora. *Predlog odluke o formiranju Savjeta za prava osoba s invaliditetom* je distavljen na uvid i komentare, međutim, **Savjet** u 2021. nije počeo s radom.

Evropski dan samostalnog života

Obilježavanje *Evropskog dana samostalnog života* je organizovano uz set različitih aktivnosti koje su počele uoči ovog datuma i trajale su tokom cijelog maja. Tema ovogodišnjeg 5. maja bila je *Mobilnost*, koja kao takva obuhvata pravo na ličnu pokretljivost i mobilnost (slobodu kretanja) osoba s invaliditetom, te je stoga postavljena kao centralna tema organizovanih aktivnosti.

Prije svega, osmišljena je *kampanja* koja je podrazumijevala snimanje [video materijala](#) s 15 javnih ličnosti iz Crne Gore, koje su poslale svoje poruke na teme samostalnosti, slobode i mobilnosti OSI. Tako su u kampanji učestvovali: **dr Dritan Abazović**, potpredsjednik **Vlade Crne Gore**, poslanici **Nikola Janović**, **Danijel Živković** i **Miloš Konatar**, mr **Sead Šahman**, predsjednik mladih Bošnjačke stranke, ministri i ministarke i to: mr **Tamara Srzentić**, ministarka javne uprave, digitalnog društva i medija, mr **Sergej Sekulović**, ministar unutrašnjih poslova, **Mladen Bojanić**, ministar kapitalnih investicija i dr **Jelena Borovinić-Bojović**, ministarka zdravlja, potom **Janko Odović**, državni sekretar u **Ministarstvu finansija i socijalnog staranja**, prof. dr **Danilo Mrdak**, državni sekretar u

Ministarstvu ekologije, prostornog planiranja i urbanizma, i dr **Milena Lipovina-Božović**, državna sekretarka u **Ministarstvu ekonomskog razvoja**, kao i mr **Tamara Milić**, načelnica Direkcije za inkluzivno obrazovanje u **Ministarstvu prosvjete, nauke, kulture i sporta**. U kampanji su, takođe, učestvovali i **Zorka Kordić**, glavna pregovaračica Crne Gore s Evropskom unijom, kao i mr **Siniša Bjeković**, zaštitnik ljudskih prava i sloboda.

Pored toga, upućen je *javni poziv novinarima i svim građanima Crne Gore* s namjerom da i oni snime ovakve video materijale. Nekoliko zainteresovanih se javilo na ovaj poziv i poslalo upečatljive [poruke](#) na temu samostalnosti. Dodatno, raspisan je *konkurs za novinare za pripremu i objavljivanje autorskih tekstova, emisija ili video sadržaja* na temu samostalnog življenja. Na konkurs se javilo osam novinara, koji su poslali pet [video materijala](#) i dva teksta za elektronske medije, a *Komisija* u **UMHCG** je odlučila da nagradi sve prijavljene. [Dodjela nagrada](#) je upriličena 11. maja, u kancelarijama **UMHCG**.

Takođe, elektronskim putem su urađeni i objavljeni intervjui s američkim novinarom [Džoom Šapirom \(Joe Shapiro\)](#) koji je 80-ih godina prošlog vijeka pratio građanski pokret osoba s invaliditetom i njihovu borbu za deinstitucionalizaciju i život u zajednici, kao i s evropskim poslanikom [Stiliosom Kimpupulosom \(Stelios Kypouropoulos\)](#).

Kao završna aktivnost, održana je [Konferencija](#) na kojoj su funkcioneri i druge važne ličnosti iz nadležnih resora i/li svoje oblasti rada govorili o samostalnom življenju OSI. Konferenciju su otvorili potpredsjednik **Vlade** dr **Dritan Abazović** i ambasadorica EU u Crnoj Gori NJ. E. **Oana Kristina Popa**, dok je u panelu vrijeme bilo rezervisano za emitovanje video izlaganja zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore **Siniše Bjekovića**, kao i obraćanje ministra finansija i socijalnog staranja **Milojka Spajića** i izvršne direktorice **UMHCG** **Marine Vujačić**, nakon čega je uslijedila diskusija. *Izveštaj* o realizovanim događajima za ovaj datum je poslat **Evropskoj mreži za samostalni život (ENIL)** čija je **UMHCG** članica.

Ovaj događaj je **UMHCG** organizovalo i u susret *9. maju, Danu Evrope*, u okviru projekta *EU4ME*, koji finansira **Evropska unija**, a sprovodi ga **Generalni sekretarijat Vlade Crne Gore**, kao i kroz projekat *Osamostali se!* koji sprovodi **UMHCG**, a finansira **Ministarstvo finansija i socijalnog staranja** kroz konkurs za NVO u 2020.

Dan urođenih/rijetkih oštećenja - kampanja

Povodom *Dana urođenih oštećenja, odnosno Dana rijetkih oštećenja*, organizovali smo kampanju **#PRISUTNI**. Izrađena je serija fotografija dijela članova menadžmenta koji imaju rijetka oštećenja, Fotografije uz prateće poruke su objavljene na društvenim mrežama i dostupne su na [linku](#). Ukupno je bilo 5158 pregleda i 295 reakcija.

Nabavka psa vodiča

U saradnji sa **Centrom za rehabilitaciju "Silver"** iz Zagreba u julu je izvršen prenos psa vodiča za korisnika **Aleksu Marsenića**. To je treći pas vodič (**Šerlok**) koji aktivno pruža pomoć pri kretanju njegovom korisniku, dok su prethodno ovu uslugu već neko vrijeme



Site: <http://umhcg.com/> Portal: www.disabilityinfo.me

koristile druge dvije osobe s invaliditetom. Nažalost, krajem oktobra je iznenada, od posledica srčanog udara, preminuo drugi pas vodič, **Laver**, vlasnika **Andrije Samadržića**.

Do sada su ukupno školovana četiri psa vodiča i dva psa pomagača za korisnike iz Crne Gore, čija je obuka i nabavka omogućena kroz donacije i projekte. Za obuku i nabavku **Šerloka** izdvojeno je **14.080 eura**, dok su troškovi kontrola, smještaja i prevoza **Alekse Marsenića** i **Minje Orlić**, instruktorka iz **Silvera**, koštali oko dvije hiljade eura.

Usluge podrške za život u zajednici za osobe s invaliditetom – Glavni grad i Crveni krst

Usluge podrške za život u zajednici za osobe s invaliditetom za dvije korisnice usluga **S. G.** i **S. C.** nastavljene su i u 2021. i trajale su tokom cijele godine. Obezbjedeana je asistencija za još jednu korisnicu usluga **S. B. Crvenom krstu** se mjesečno dostavljaju izvještaji korisnica i asistentkinja o pruženoj usluzi.

U decembru je održan sastanak s predstavnicima **Crvenog krsta**, **Snežanom Radenović**, **Rahimom Adrović** i **Milenom Ščekić** u vezi s nastavkom saradnje na projektu. Sastanku su prisustvovali i predstavnici drugih organizacija. Tema sastanka je bila nastavak implementacije projekta u 2022. u istom obimu, s istim korisnicima i personalnim asistentima. Sastanku je ispred **UMHCG** prisustvovala **Dragana Đokić**.

Mobilni timovi

Ugovor s **Crvenim krstom (CK)** je potpisan početkom januara, kojim je nastavljena realizacija aktivnosti *Mobilnog tima - medijacija u zajednici* za OSI i u toku cijele 2021. Za 23 korisnika/ce usluga **UMHCG**, koji/e su kontinuirano bili/e uključeni/e u aktivnosti mobilnog tima, planirane su usluge fizioterapeuta, psihološke podrške, pomoći u hrani i higijeni, kao i jednokratne novčane pomoći za korisnike koji su izrazili potrebu za tom vrstom podrške kao i upućivanje novih korisnika ukoliko se za tim ukaže potreba. Za korisnika usluga **V. Š.** nastavljena je komunikacija u vezi s priznavanjem dosadašnjeg stepena njegovog obrazovanja kao i s licenciranim organizatorima obrazovanja odraslih u vezi s nastavkom daljeg obrazovanja. U međuvremenu je **V. Š.** odustao od nastavka obrazovanja, ali se posredstvom **UMHCG** prijavio na **ZZZCG**, radi traženja zaposlenja. U martu smo se obratili **CK** zbog korisnice usluga **E. S.** radi dobijanja paketa pomoći u hrani i higijeni što joj je i odobreno. Od strane **CK** korisnici je obezbijedeana i psihološka podrška. U toku aprila obraćali smo se **CK Nikšić** zbog dobijanja paketa pomoći u hrani i higijeni za korisnice usluga **A. B.** i **N. K.** Takođe, u periodu od aprila do kraja septembra tri puta smo se obraćali i **CK Berane** zbog dobijanja pomoći u hrani i higijeni za korisnika usluga **V. I.** Za korisnicu usluga **V. B.** u julu smo se obratili **CK Nikšić** zbog dobijanja paketa pomoći u hrani i higijeni. Zahtjevi su pozitivno riješeni.

U oktobru i novembru je **CK Berane** za korisnika usluga **V. I.** obezbijedio paket pomoći u hrani i higijeni. U novembru smo se obratili **CK Nikšić** zbog obezbjedeivanja pomoći za korisnice usluga **V.B.** i **N.K.** Zahtjev je odbijen zbog nedostatka resursa za obezbjedeivanje pomoći.

umhcg@tcom.me
office@umhcg.com

067801761
069385981

@UMHCG
@UMHCG
@umhcg_aydm



Site: <http://umhcg.com/> Portal: www.disabilityinfo.me

Održan je sastanak s predstavnicama **Crvenog krsta Snežanom Radenović, Rahimom Adrović i Milenom Ščekić** u vezi s nastavkom saradnje na projektu. Sastanku su prisustvovali i predstavnici drugih organizacija. Tema sastanka je bila nastavak implementacije projekta u 2022. s molbom da predložimo nove korisnike/ce, kojima bi se mogla pružiti usluga putem *Mobilnih timova*. Sastanku je ispred **UMHCG** prisustvovala **Dragana Đokić**.

umhcg@tcom.me
office@umhcg.com

067801761
069385981

@UMHCG
@UMHCG
@umhcg_aydm

PRISTUPAČNIM PREVOZOM DO PROMJENA - ACCESSIBLE DRIVE (FOR) THE CHANGE

Realizacija projekta je započeta u martu 2020, a projekat se realizuje u partnerstvu s **Glavnim gradom Podgorica** i **Zavodom za socijalnu i dječju zaštitu (ZSDZ)** u okviru grant šeme *Podrška pružanju usluga socijalne i dječje zaštite*. Od aktivnosti u 2021. realizovane su: nastavak *pružanja usluge prevoza od vrata do vrata*, *inicijativa za izmjenu pravilnika u oblasti pružanja usluga za OSI*, *izrada predloga novih pravilnika*, *izrada i akreditacija programa obuke za zaposlene u oblasti socijalne i dječje zaštite na temu pružanja socijalno-edukativnih usluga*, *organizacija treninga o pružanju socijalno-edukativnih usluga*, *pružanje usluge personalne asistencije za OSI* i *sprovođenje istraživanja o potrebama stručnih radnika u oblasti socijalne i dječje zaštite s posebnim akcentom na prava djece s invaliditetom i osoba s invaliditetom*.

Tokom cijele godine, pružana je *usluga prevoza od vrata do vrata za OSI*, započeta u novembru 2020, nakon što su nabavljena oba pristupačna vozila. Za pružanje usluge do isteka projekta je, po tenderskoj proceduri, angažovana firma **Siti taksi (City Taxi) D.O.O.** Navedena firma na mjesečnom nivou dostavlja evidenciju korišćenja usluge, a zadužena osoba u firmi redovno komunicira s koordinatorkom projekta iz **UMHCG** o situaciji na terenu. U cilju obezbjeđivanja održivosti usluge, nakon isteka projekta, održan je sastanak sa sekretarom Sekretarijata za socijalno staranje u **Glavnom gradu Podgorici Ivanom Terzićem** i saradnicom na projektu **Marijom Zogović**. Na sastanku je dogovoreno da **UMHCG** dostavi okvirni budžet za ovu uslugu za period od godinu dana, što je i učinjeno. Sastanak sa predstavnicima Sekretarijata za socijalno staranje je ponovo održan 8. septembra, a na istom je dogovoreno da će po isteku projekta, do kraja 2022. **Glavni grad**, finansirati uslugu prevoza od vrata do vrata, a koju će, takođe, sprovođiti **UMHCG**. U usvojenom predlogu budžeta **Glavnog grada** za ovu uslugu je, kako je i planirano, obezbijeđeno 70.000€.

U januaru je izvršen **izbor korisnika usluge personalne asistencije i personalnih asistenata**. Prvi korak je podrazumijevao izradu samoprocjene potreba zainteresovanih korisnika na osnovu čega se vršio izbor prioriternih korisnika. Nakon izabranih pet potencijalnih korisnika ove usluge, objavljen je *Javni poziv za personalne asistente*, koji je podijeljen sa medijima i na društvenim mrežama. Nakon napravljenog užeg izbora potencijalnih asistenata i održanih sastanaka, napravljen je finalni izbor i potpisani ugovori. Pružanje usluge je počelo 2. februara 2021. i trajaće do 2. februara 2022. Asistenti i korisnici na mjesečnom nivou dostavljaju izvještaje o svom radu.

Na osnovu potpisanog adenduma, a po odobrenom zahtjevu za realokaciju, **ZSDZ** je započeo s aktivnostima za realizaciju [Istraživanja o potrebama stručnih radnika u oblasti socijalne i dječje zaštite s posebnim akcentom na prava djece s invaliditetom i osoba s invaliditetom](#). Nakon sprovedenih internih procedura, Komisija u **ZSDZ** je izabrala **Violetu Mrkić** za realizatorku istraživanja, a **UMHCG** je s njom potpisalo ugovor 22. januara. Istraživanje je završeno u aprilu, a finalni dokument je izrađen uz bliske konsultacije s **UMHCG**. *Onlajn prezentacija istraživanja* je organizovana putem *Zum (Zoom)*

aplikacije, dok su nalaze istraživanja predstavile zaposlene u ZSDZ. Prezentaciju su pratile institucije iz oblasti socijalne i dječje zaštite, kao i NVO.

Program obuke stručnih radnika i saradnika u oblasti socijalne i dječje zaštite za pružanje socijalno-edukativnih usluga je izrađen i zahtjev za akreditaciju je **Zavodu za socijalnu i dječju zaštitu** je predat 10. marta. Komisija za akreditaciju je, na sastanku održanom 26. marta odlučila da *Program* vrati na doradu, nakon čega je ažurirani *Program* ponovo predat **Zavodu**. Komisija je o zahtjevu pozitivno odlučila na sastanku 25. juna, a Rješenje o akreditaciji programa obuke je donijeto 1. jula.

Povodom akreditovanog *Programa obuke*, raspisan je *Javni poziv* za prijavu na **Trening za zaposlene u oblasti socijalne i dječje zaštite na temu samostalnog života OSI i procesa deinstitutionalizacije, s akcentom na socijalno-edukativne usluge**, koji je održan u periodu od 6. do 8. oktobra, u centralnoj regiji Crne Gore. Trening je okupio 15 stručnih radnika/ca u oblasti socijalne i dječje zaštite. Treneri su bili **Marina Vujačić, Anđela Radovanović, Milica Marđokić Sekulović i Dragana Đokić**.

Nakon izrađene **Analize stanja usluga koje se nude OSI i izrade preporuka za poboljšanje**, pristupilo se pripremi **inicijative za izmjenu pravilnika u oblasti pružanja usluga OSI**. *Inicijativa* je kreirana do 2. jula, a nakon odštampane *Analize s preporukama za nove pravilnike u oblasti pružanja usluga OSI*, obje su proslijeđene **Ministarstvu finansija i socijalnog staranja**, ali do kraja godine nijesmo dobili odgovor.

Radi što kvalitetnije pripreme periodičnog izvještaja za projekat, 29. marta je održana *onlajn radionica*, koju je vodila stručna konsultantkinja **Aleksandra Čalošević**. Ispred **UMHCG** radionici su prisustvovala **Milica Marđokić i Maja Aleksić**. Godišnji narativni i finansijski izvještaji, sa svom pratećom dokumentacijom, su **Ministarstvu finansija i socijalnog staranja** predati 4. maja. Takođe, radi provjere kompletne dokumentacije, 21. jula je organizovana posjeta predstavnika **SIEFSIJU (CFCU)** u prostorijama **UMHCG**. Na sastanku su ispred **SIEFSIJU** prisustvovali rukovodioci ugovora **Dragomir Marković i Ana Mijanović**, spoljna konsultantkinja/ekspertkinja **Radica Kocewa** i finansijske kontrolorke **Zorana Bulatović, Sanja Bečanović i Dragana Radunović** ispred **SIEFSIJU**, dok su ispred **UMHCG** prisustvovala administrativna asistentkinja na projektu **Milica Marđokić** i finansijska menadžerka **Maja Aleksić**. Na sastanku je pregledana kompletna narativna i finansijska dokumentacija, a za tražene dopune je ostavljen rok. **UMHCG** je u nekoliko navrata dostavljalo dopunu dokumentacije: narativne 8. juna, a finansijske 29. juna, 6. avgusta, 9. septembra i 29. oktobra.

U cilju realizacije projektnih aktivnosti i praćenja svih neophodnih procedura, kontakt osobama **Maji Stanaj (SIEFSIJU)** i **Đorđu Boroviću (MFSS)** slate su **kvartalne informacije o praćenju realizacije granta** - monitoring, dok su dvije posljednje kvartalne informacije u toku 2021. poslate **Đorđu Boroviću i Dragomiru Markoviću** (novoj kontakt osobi u **SIEFSIJU**).

OSAMOSTALI SE!

Realizacija projekta *OsamoStall se!* je započeta u oktobru 2020. Od aktivnosti u 2021. realizovane su: *pružanje usluge personalne asistencije (PA) za pet OSI u periodu od sedam*



Site: <http://umhcg.com/> Portal: www.disabilityinfo.me

mjeseci, organizovanje tri edukativne radionice za po 10 OSI o uslugama podrške za samostalni život, obilježavanje Evropskog dana samostalnog života, organizovanje deset susreta OSI u periodu od 11 mjeseci, radi dijeljenja iskustava u oblasti samostalnog življenja, praćenje realizacije Akcionog plana za realizaciju preporuka Komiteta UN za prava OSI za 2020. i 2021. nakon njegovog usvajanja i medijsku kampanja.

U januaru je izvršen izbor korisnika usluge personalne asistencije i personalnih asistenata, a nakon izrađene samoprocjene potreba korisnika, i po objavljenom javnom pozivu i održanim intervjuima s asistentima, koje su obavili korisnici, uz podršku stručne radnice u **UMHCG**. Nakon potpisivanja ugovora, započelo je pružanje usluge 26. februara i trajalo je do 26. septembra. Asistenti i korisnici su na mjesečnom nivou dostavljali izvještaje o svom radu. Prije početka pružanja usluge je s korisnicima i personalnim asistentima održan *jednodnevni trening o usluzi personalne asistencije*, u hotelu *Ramada*, u Podgorici. Treningu je prisustvovalo ukupno 14 korisnika i personalnih asistenata, a od njih je ukupno pet korisnika dobilo uslugu kroz ovaj projekat.

Prva od *tri edukativne radionice za OSI o uslugama podrške za samostalni život* je održana u okviru *jednodnevnog treninga za korisnike i personalne asistente* 26. februara i prisustvovala joj je 14 učesnika. Ove dvije aktivnosti su spojene zbog racionalizacije troškova i ograničenja u budžetu za troškove osvježenja i ručka. Druga edukativna *radionica* održana je 16. marta u hotelu *Franca* u Bijelom Polju i prisustvovala su joj 23 učesnika. Treća i ujedno poslednja *radionica* je održana 8. aprila u hotelu *Splendid* u Bečićima, i prisustvovalo joj je 10 učesnika.

U periodu od 1. februara do 21. oktobra održano je ukupno *10 susreta/grupa samopodrške*. Teme okupljanja, koja su se realizovala u prostorijama **UMHCG**, bile su: *porodica, prijateljstvo, partnerski odnosi i roditeljstvo, samostalni život OSI, ekonomska nezavisnost OSI, Šta me plaši u odnosu na budućnost, zatim Samopouzdanje i samopoštovanje, i gledanje filma „Filadelfija“ uz diskusiju*. Navedenim susretima je prisustvovalo po 10 ili 11 učesnika.. Na poslednjem, desetom susretu učesnici su sumirali utiske prethodno održanih susreta kroz temu *Putovanje se nastavlja*. Okupljanja su bila zamišljena kao grupa samopodrške OSI, koja je u periodu od 10 mjeseci pružala neformalnu podršku zainteresovanim OSI o njihovim pravima, interesovanjima, ali i ohrabivala ih i pružala im osjećaj sigurnosti. Namjera je bila da se na ovaj način OSI dodatno osnaže za samostalan život, što je i pokazalo pozitivne efekte, zbog čega će **UMHCG** nastaviti s realizacijm ovakvih grupa.

Praćenje realizacije *Akcionog plana (AP) za realizaciju preporuka Komiteta UN za prava OSI za 2020. i 2021.* je planirano za realizaciju od III do XII mjeseca realizacije projekta, tj. od 26. januara do 26. oktobra 2021. Međutim, kako navedeni *AP* nije usvojen kako je bilo planirano *Programom rada Vlade za 2020 (II Q)*, i nije poznato kada će i da li će biti usvojen, pa njegovo eventualno skoro usvajanje i primjena u narednih par mjeseci ne ostavlja dovoljno vremena za adekvatnu i svrsishodnu analizu do kraja realizacije projekta, zahtjevom za promjenu aktivnosti je traženo da se ova aktivnost zamijeni novom, a koja bi se odnosila na *Alternativni izvještaj Akcionog plana za sprovođenje Strategije za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti za period 2017-2021 za 2019. i*

umhcg@tcom.me
office@umhcg.com

067801761
069385981

@UMHCG
@UMHCG
@umhcg_aydm

2020. godinu za oblasti 7.4. Diskriminacija u oblasti socijalne zaštite, adekvatnog životnog standarda, samostalnog života i života u zajednici i 7.5. Diskriminacija u oblasti privatnosti i porodičnih odnosa. Ovaj zahtjev je odobren od strane **Ministarstva**, a njegova realizacija je planirana za period od VII do XII mjeseca realizacije projekta. Nakon izrađenog plana sprovođenja istraživanja, pristupilo se višemjesečnoj desk analizi. Dodatno, sprovedene su dvije fokus grupe s OSI 20. i 21. oktobra u Bijelom Polju i Podgorici, dok je 25. oktobra održan online sastanak putem Zoom aplikacije sa predstavnicom **Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava Natašom Novaković** i predstavnicom **Ministarstva finansija i socijalnog staranja Amelom Orahovac**. Po prikupljenim svim podacima, izrađen je dizajn i kompletni dokument *Alternativnog izvještaja*.

Obilježavanje 5. maja, *Evropskog dana samostalnog života* je organizovano uz set različitih aktivnosti koje su počele uoči ovog datuma i trajale su tokom cijelog maja. Detaljan program sprovedenih aktivnosti je opisan u okviru podnaslova *Evropski dan samostalnog života*.

U cilju adekvatnog sprovođenja projektnih aktivnosti i praćenja ugovornih obaveza, za donatora su se pripremali i redovno dostavljali kvartalni izvještaji s pratećom dokumentacijom, kao i sve molbe i zahtjevi. Završni narativni i finansijski izvještaj, uz prateću dokumentaciju, je donatoru dostavljen 10. novembra.

(SAMO)STALNOST JE PRAVO!

Realizacija tromjesečnog projekta *(Samo)stalnost je pravo!* je započeta u septembru 2021. Od aktivnosti su planirane: *Usluge podrške za život u zajednici (personalna asistencija) za troje OSI i Medijska kampanja*.

U septembru je izvršen izbor korisnika usluge personalne asistencije i personalnih asistenata sa teritorije **Opštine Golubovci**, nakon čega su održani sastanci za njima uz podršku stručne radnice u **UMHCG**. Nakon potpisivanja ugovora započelo je *pružanje usluge* 20. oktobra i trajeće do 26. januara 2022. Asistenti i korisnici na mjesečnom nivou imali su obavezu dostavljanja izvještaja o svom radu.

ZA JEDNAKO UČEŠĆE OSI!

Realizacija projekta *Za jednako učešće OSI!* je započeta u septembru 2021. u trajanju od šest mjeseci. Projektom su realizovane aktivnosti: *psihološko savjetovanje, Škola aktivizma za mlade s invaliditetom i medijska kampanja*.

UMHCG je u septembru raspisalo [Javni poziv za učešće u Školi aktivizma za mlade s invaliditetom](#). Za učešće u Školi prijavilo se 14 kandidata od kojih je njih 12 i uzelo učešće, dva kandidata više od broja predviđenog projektom. Škola je zvanično otvorena 5. novembra i započeta je sa prvom temom, koja se odnosi na *Modele pristupa invaliditetu - od sažaljenja i herojstva do jednakosti*. U periodu od 10. novembra do 24. decembra realizovano je šest tema: *filozofija samostalnog života, servisi podrške, nastanak pokreta za prava mladih s invaliditetom, nastanak pokreta za prava mladih s invaliditetom, učešće u donošenju odluka i omladinski aktivizam, komunikacione vještine i invaliditet kao identitet i invaliditet i odgovornost*.



Site: <http://umhcg.com/> Portal: www.disabilityinfo.me

Početak oktobra je započeta aktivnost *psihološko savjetovanje* za šest mladih s invaliditetom. Za ovu vrstu usluge je angažovana **Julijana Cicović Maslovar**, dugogodišnja saradnica **UMHCG**-a.

U okviru *medijske kampanje* izrađena su dva [Njuzletera o važnosti volonterizma i aktivizma i informacije o tome kako se planira, sprovodi i unapređuje omladinska politika.](#)

ZAVOD ZA ZAPOŠLJAVANJE – PERSONALNI ASISTENTI „JAVNI RAD“

U okviru Konkursa za realizaciju programa javnog rada „Direktno otvaranje radnih mjesta“ odobreno je angažovanje deset personalnih asistenata/kinja za osobe s invaliditetom (OSI) u trajanju od četiri mjeseca. Usluga je započeta 10. novembra i pružala se na teritoriji **Glavnog grada Podgorica**, i opštinama **Bijelo Polje i Nikšić** odakle su i izabrani korisnici.

Brza procjena uticaja COVID-19 (UNDP istraživanje)

U toku aprila uradili smo 50 upitnika s osobama s invaliditetom u vezi s uticajem koronavirusa. Istraživanje je sprovodio **sistem UN u Crnoj Gori** s ciljem ispitivanja efekata koronavirusa na status domaćinstava u Crnoj Gori. Procjena će poslužiti za definisanje daljih pravaca djelovanja. Upitnici su urađeni s istim osobama sa kojima su rađeni i prethodna dva puta, a sve u cilju upoređivanja stanja iz prethodne godine sa sadašnjim.

Rezultati istraživanja ukazuju na to da iste ranjivosti koje su se pojavile početkom pandemije i dalje prisustne kod OSI i njihovih porodica. Urgentne potrebe u prethodnih šest mjeseci odnosile su se na sport i rekreaciju, pristup internetu radi informisanja, sredstva za higijenu, lijekove i hranu. Među javnim uslugama i servisima, ispitanicima/ispitanicama su najpotrebnije zdravstvene usluge, ali i psihološka podrška i pomoć, kulturni sadržaji, pravne usluge i pomoć u traženju posla. Takođe, ispitanici/ispitanice pominju potrebu za ličnom asistencijom za djecu/osobe s invaliditetom i obrazovne usluge kao što su: pomoć pri učenju, i dopunska i dodatna nastava. Takođe, u izvještaju su date preporuke koje se odnose na poboljšanje standarda i kvaliteta zdravstvenih usluga, uspostavljanje nacionalnog institucionalnog okvira za saradnju između države i OSI, plaćeno odsustvo za OSI i članove njihovih porodica, kao i razvoj programa za rehabilitaciju, rehabilitaciju i sticanje veće zapošljivosti.

Od pasivnih korisnika do aktivnih građana

Realizacija projekta *Od pasivnih korisnika do aktivnih građana* je započeta u septembru 2021. i planirano je da se projekat završi u oktobru 2021. Međutim, s obzirom na to da je kasnila priprema časopisa *DisabilityINFO*, zbog čekanja odgovora od institucija, objavljivanje i štampa su odloženi za 2022. Projektom su planirane dvije aktivnosti: *kampanja - Mjesec podizanja svijesti o samostalnom životu i objavljivanja novog broja časopisa DisabilityINFO*, koji će se tematski baviti razvojem pokreta za samostalni život u Crnoj Gori.

Medijska kampanja je započeta 22. septembra, a završena 22. oktobra, objavljivanjem po dva vizuala dnevno na društvenim mrežama **UMHCG**-a. Uz vizuale, koji najavljuju proslavu

umhcg@tcom.me
office@umhcg.com

067801761
069385981

@UMHCG
@UMHCG
@umhcg_aydm

20 godina od osnivanja UMHCG-a, nalaze se prateće poruke odbrojavanja preostalih dana do obilježavanja godišnjice.

MREŽA ZA MLADE CRNE GORE

U 2021. je održano šest sastanaka **Upravnog odbora Mreže za mlade**, na kojima je razgovarano o daljim aktivnostima i koracima **Mreže**. Za generalnog sekretara **Mreže** je izabran **Nikola Radunović**, koji je radio od aprila do jula, nakon čega je na poziciji generalne sekretarke izabrana **Sara Borančić**. Početkom aprila smo **Mreži** dostavili finansijske iskaze i uplatili godišnju članarinu za 2021. u skladu s *Odlukom o članarini*.

Prva redovna sjednica **Skupštine Mreže** održana je 24. maja preko *Zum aplikacije*. Dnevni red je obuhvatio sljedeće tačke: *Usvajanje izvještaja o radu Upravnog odbora za 2020; Prijem novih organizacija članica; Informacije o organizovanju konsultacija povodom izrade Strateškog plana MMCG uz finansijsku podršku Regionalnog savjeta za saradnju (RCC) i Regionalne kancelarije za saradnju mladih (RYCO); Informacije o realizaciji projekta podrške razvoju kapaciteta MMCG finansiranog od strane Fonda za aktivno građanstvo, i tačka ostalo*. Na sjednici je ispred UMHCG-a prisustvovala programska asistentkinja **Elmira Redžepagić**.

Početkom juna je održan radni sastanak **Mreže**, na kom je rađeno na izradi *Strateškog plana za period 2021-2024*, a *Strateški plan* je finalizovan i usvojen u oktobru.

U organizaciji **Mreže**, 14. septembra je na Fakultetu za državne i evropske studije (FDES) organizovana panel diskusija *Mladi (ni)jesu prioritet*, na kojoj je, kao predstavnik mladih s invaliditetom, govorio **Nikola Nikolić**. Pored njega, panelisti su bili predstavnici političkih partija: **Andrija Klikovac (DPS)**, **Luka Janković (SNP)** i **Stefan Vukmanović (URA)**, predstavnik medija **Vuk Vujisić (Portal PCNEN)** i predstavnica **Regionalne kancelarije za saradnju mladih (Regional Youth Cooperation Office - RYCO)** **Irena Marunović**. Diskusiji je ispred UMHCG prisustvovala **Anđela Radovanović**.

ISO STANDARDI

Urađena je *Analiza ispunjenosti ciljeva za 2020*, nova *Odluka o ciljevima kvaliteta za 2021* u januaru, kao i evaluacija rada zaposlenih u UMHCG. U julu je započet rad na internoj provjeri *ISO standarda*. U okviru *Analize* izvršene su izmjene ili su izrađeni novi dokumenti: *Poslovnik o kvalitetu; Procedura P1, P2, P3; Spisak prihvatljivih saradnika* kao i *Karton saradnika; Zapisnici o internoj provjeri; Podaci o korektivnoj mjeri; Swot analiza i Zapisnik o preispitivanju od strane rukovodstva*. Interne provjere cjelokupnog QMS održane su u septembru od strane prof. **Nikole Vujanovića**, gdje smo prošli bez neusaglašenosti i data je samo jedna preporuka kao i od strane izvršne direktorice **Marine Vujačić**. Nakon toga **SGS kompanija iz Beograda** je sprovela 15. oktobra nadzornu provjeru, na kojoj nijesu utvrđene neusaglašenosti, data je jedna preporuka i produžen je **ISO standard** na period od godinu dana.

Politika zaštite od seksualne eksploatacije i zlostavljanja korisnika/ca - SEZ

UMHCG je kao implementacioni partner UNICEF-a (**Predstavništvo u Crnoj Gori**) u martu izradilo *Politiku zaštite od seksualne eksploatacije i zlostavljanja (SEZ)* koja

umhcg@tcom.me
office@umhcg.com

067801761
069385981

@UMHCG
@UMHCG
@umhcg_aydm

predstavlja univerzalno priznate međunarodne pravne norme i standarde, pa tako i neprihvatljivo ponašanje i zabranjene postupke za sve humanitarne radnike, uključujući sve osobe angažovane na programima i projektima. U vezi s tim, izrađen je *Akcioni plan* s definisanim ciljevima, koji podrazumjevaju izradu novih i prilagođavanje postojećih dokumenata koji podržavaju *Politiku SEZ*, imajući u vidu da smo u toku procjene ovih standarda u **UMHCG** ocijenjeni kao organizacija s visokim nivoom rizika jer nijesmo imali definisane interne procedure za prepoznavanje, prevenciju, prijavu i postupanje u situacijama SEZ, posebno nad djecom. Info sesija za osoblje **UMHCG** o zabrani seksualne eksploatacije i zlostavljanja održana je 6. aprila i tom prilikom je govoreno o pojmu, oblicima SEZ-a i njegovim posljedicama, mehanizmima zaštite korisnika/ca, dostupnim kanalima prijave, načinima reagovanja, pomoći i upućivanja. Prisustvovalo je 19 zaposlenih. Nakon prilagođavanja dokumentacije i održane obuke konstatovano je da se kao organizacija nalazimo u niskom riziku. Nakon izrađene *Politike* potrebno je jednom godišnje sprovoditi obuke za zaposlene, a prilikom zapošljavanja potrebno je definisati pitanja i sprovesti intervjue sa zainteresovanim stranama, dok su novozaposleni dužni pohađati obuku i potpisati izjavu o prihvatanju *Politike*, uz obavezivanje da će raditi u skladu sa njegovim pravilima i smjernicama.

Grupe samopodrške / Susreti OSI

Od novembra 2021. **UMHCG** je nastavilo s organizacijom i realizacijom grupa samopodrške za osobe s invaliditetom, pod nazivom *Susreti OSI*, kao vanprojektnom aktivnošću.

Prvi *susret* iz ovog ciklusa održan je 24. novembra u prostorijama **UMHCG**-a, a *susretu* je prisustvovalo devet učesnika. Tema *susreta* je bila *Potiskivanje emocija*. Drugi *susret* je održan 22. decembra u prostorijama **UMHCG**-a na temu *Samostalno donošenje odluka*. *Susretu* je prisustvovalo 12 učesnika. Od januara 2022. će ova aktivnost nastaviti da se realizuje kao projektna aktivnost projekta *Samostalnošću do slobode!* koji je finansijski podržan od strane **Ministarstva finansija i socijalnog staranja**.

PRAVNI PROGRAM I ANTIDISKRIMINACIJA

OsnaŽENA, zapOSlena, uključena

Realizacija petnaestomjesečnog projekta *OsnaŽENA, zapOSlena, uključena* započeta u januaru 2020, uz finansijsku podršku **Evropske unije (EU)** i uz ko-finansiranje **Švedske Agencije za međunarodnu saradnju i razvoj (Sida)** završena je 17. aprila. Od aktivnosti u 2021. realizovane su: *aktivnosti pružanja besplatne pravne pomoći za žene s invaliditetom, jedna radionica za žene s invaliditetom o pravu na rad i zapošljavanje, info-dan s poslodavcima, kao i medijska kampanja tokom cijelog trajanja projekta.*

Do sredine aprila, u vezi s kampanjom o prijavljivanju diskriminacije po osnovu pola/roda, obratilo nam se **65 žena**, a pružena su **134 pravna savjeta**.

Nakon *radionice* u Pljevljima i Nikšiću održana je i treća radionica 2. februara u hotelu *Splendid* u Bečićima. Kao i prethodne, i ova *radionica* organizovana je s ciljem podizanja nivoa znanja žena s invaliditetom o pravima u oblasti rada i zapošljavanja. Na *Radionici* je učestvovalo 13 učesnica/ka (10 žena s invaliditetom i tri pripadnika muškog roda). *Radionicama* su obuhvaćene sljedeće teme: *modeli pristupa invaliditetu i njihov uticaj na garancije prava žena s invaliditetom; garancije prava na rad i zapošljavanje u domaćem i međunarodnom zakonodavstvu; pojam diskriminacije na radu: višestruka i interseksijska diskriminacija žena s invaliditetom i mehanizmi zaštite od diskriminacije, pravo na zaštitu i zdravlje na radu*. Album slika s radionica dostupan je na [linku](#).

Nakon *Info dana* održanog u Petnjici prošle godine kao poseban doprinos projektu 19. marta održan je i [Info dan s poslodavcima o zapošljavanju žena s invaliditetom u hotelu Hilton u Podgorici](#), za 16 prisutnih poslodavaca, a sve s ciljem informisanja što većeg broja poslodavaca iz sjeverog i centralnog regiona Crne Gore. Ovom prilikom su svi prisutni dobili informacije o mogućnostima i prednostima zapošljavanja osoba s invaliditetom, s posebnim fokusom na podsticanje zapošljavanja žena s invaliditetom, i podstaknuti da, umjesto plaćanja posebnog doprinosa zbog nezapošljavanja osoba s invaliditetom, zaposle OSI i tako utiču na rješavanje situacije na tržištu rada, nađu kvalitetnu radnu snagu i unaprijede svoje poslovanje. Facilitatorica na *Info danu* bila je izvršna direktorica **UMHCG Marina Vujačić**.

Učešće na *Info danu* uzeli su predstavnici **Ministarstva ekonomskog razvoja, Uprave za kadrove, Unije poslodavaca Crne Gore, Unije Saveza sindikata Crne Gore, Centra za ženska prava, Centra za profesionalnu rehabilitaciju, Društva za zapošljavanje, obrazovanje odraslih, organizovanje i izvođenje profesionalne rehabilitacije (ZOPT-a), Saveza slijepih Crne Gore, Bild studija i Arhimeda**. Detaljnije o događaju dostupno je na [linku](#).

Završni narativni i finansijski izvještaj s pratećom dokumentacijom dostavljen je donatoru 14. maja.

Posjeta donatora povodom zaključivanja projekta održana je 27. maja u prostorijama **UMHCG**. Sastanku je ispred **Mreže žena Kosova** prisustvovala **Gentijana Murati Kapo (Gentiana Murati Kappo)**, menadžerka Grantova, dok su ispred **UMHCG** prisustvovala **Dragana Sokić i Maja Aleksić**.

OSudI NASILJE

Realizacija projekta *OSudI nasilje!* je započeta u oktobru 2020 a završena u avgustu 2021. Od aktivnosti u 2021. realizovane su: *usluge psiho-socijalnog savjetovališta i osnaživanja i pravnog savjetovališta i besplatne pravne pomoći, kao i aktivnosti analize postojećih politika i njihove primjene u praksi s preporukama i inicijativama za nadležne institucije kao i aktivnosti javnog zagovaranja, okruglog stola i aktivnosti medijske kampanje*. U januaru je završena i objavljena [Smjernica o načinima pružanja podrške i obezbjeđivanja zaštite ženama i djeci s invaliditetom i njihovim sestrama i braći s iskustvom nasilja](#).

Takođe je nastavljeno sa pružanjem *usluge psiho-socijalnog savjetovališta i osnaživanja*, pa je zaključno s julom pruženo po pet seansi za 11 korisnica, što je ukupno pruženih 105 seansi u toku trajanja ove aktivnosti. U toku februara je upućen i mejl za 19 nevladinih organizacija, koje pružaju specijalizovane usluge podrške za žrtve nasilja u vezi s iskustvima pružanja podrške i zaštite za žene i djecu s invaliditetom, i poštovanjem standarda pristupačnosti prostora u kojima pružaju usluge definisanih *Pravilnikom o bližim uslovima i načinu prilagođavanja objekata za pristup i kretanje lica smanjene pokretljivosti i lica sa invaliditetom*, kao i da li su žene s invaliditetom u mogućnosti da ostvare svoja prava, kada je potrebno da se zaštite od nasilja i dobiju sigurnost i podršku koja se odnosi na pristupačan smještaj/sklonište. Podatke o navedenom smo dobili od sedam NVO, dok su tri navele da ne raspolažu navedenim podacima, a od devet NVO nijesmo dobili odgovore.

U okviru *aktivnosti javnog zagovaranja i medijske kampanje* smo uradili upitnik o nasilju nad ženama i djecom, na koji smo dobili 17 odgovora. Definisani su i *zahtjevi za SPI* koji su upućeni centrima za socijalni rad, a odnose se na informacije o tome da li centri imaju precizne evidencije djece i lica s invaliditetom sa teritorije opštine/a koju pokrivaju, (u skladu s članom 12 *Zakona o zaštiti od nasilja u porodici* i u skladu s članom 15 *Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti*, koji definišu obavezu ovakvih evidencija), koliko terenskih posjeta su Centri za socijalni rad obavili u domaćinstvima koja imaju članove porodice koji su OSI u prethodne dvije godine, kao i u koliko slučajeva su pružene usluge neodložne intervencije za djevojčice i žene s invaliditetom. Takođe, zahtjev za SPI se odnosi i na to da li su u navedenim slučajevima ove usluge pružene zbog partnerskog ili nasilja u porodici. Na zahtjeve je od ukupno 13 centara odgovorilo njih 11. Dva **CZSR** koja nijesu odgovorila na upućeni zahtjev su **CZSR Pljevlja i Žabljak** i **CZSR Rožaje**

Održana je *dvodnevna konferencija Pristup pravdi i mehanizmi zaštite od nasilja OSI* 22. i 23. juna u hotelu *Hilton*, u Podgorici, uz direktan prenos putem *Zum aplikacije* i *Fejsbuk stranice UMHCG*. Na *konferenciji* su prezentovani rezultati i preporuke proistekle iz analiza politika i praksi u oblasti pristupa pravdi i jednakog priznanja pred zakonom, nasilja nad OSI, te upravnih postupaka i sporova iz domena socijalne zaštite. Prvi dan konferencije, otvorili su šef predstavništva **UNICEF**-a u Crnoj Gori **Huan Santander**, izvršna direktorica **UMHCG** **Marina Vujačić**, i v. d. generalne direktorice za zaštitu i jednakost lica sa invaliditetom u **MPLJMP** **Aleksandra Popović**, dok je drugi dan bio rezervisan za dva panela na teme: *Postupci pred organima i pristup pravdi za OSI i djecu s invaliditetom* u okviru kojeg su učešće uzeli **Srđan Pavićević**, predsjednik Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje u Skupštini Crne Gore, **Amela Jarović Orahovac**, samostalna savjetnica za pitanja OSI u Direktoratu za socijalnu i dječju zaštitu (**MFSS**), **Dina Knežević**, glavna savjetnica zaštitnika ljudskih prava i sloboda, **Boris Marić**, izvršni direktor **Centra za građanske slobode (CEGAS)** i **Marina Vujačić**, izvršna direktorica **UMHCG**, dok su na temu *Mehanizmi zaštite od nasilja nad ženama i djecom s invaliditetom* govorile **Jovana Radifković**, samostalna savjetnica u Direktoratu za socijalnu i dječju zaštitu (**MFSS**), **Marija Popović**, direktorica **Centra za socijalni rad Podgorica**, **Maja Raičević**, direktorica **Centra za ženska prava** i **Andela Radovanović**, programska menadžerka **UMHCG**. Ukupan broj učesnika/ca konferencije prvog dana je bio 71 dok su drugog dana

bila 64 učesnika. Saopštenje I dana dostupno je na [linku](#). a sa II dana na [linku](#). Album fotografija dostupan je na [linku](#).

U toku juna je izrađena *Analiza postojećih politika i praksi u oblasti nasilja nad ženama i nasilja u porodici s preporukama za unapređenje*, kojom je obuhvaćena analiza postojećih politika u oblasti nasilja nad ženama i nasilja u porodici, situaciona analiza – stanje u praksi, javne politike u oblasti nasilja s posebnim naglaskom na OSI, postupanje socijalnih službi, iskustva nevladinih organizacija koje se bave žrtvama nasilja i preporuke koje su definisane nakon održanih sedam sastanaka sa predstavnicima/cama institucija i nevladinih organizacija i to sa: **Osnovnim državnim tužilaštvom u Bijelom Polju, Centrom za socijalni rad Bijelo Polje, Centrom bezbjednosti Bijelo Polje, Centrom za socijalni rad za Glavni grad Podgorica, opštinu u okviru Glavnog grada Golubovci i opštinu Tuzi, Centrom bezbjednosti Podgorica, Centrom za ženska prava, i s NVO Ikre** na kojima smo razgovarali o načinima prevencije nasilja, načinima procesuiranja i načinima zaštite žena i djece s invaliditetom, koje/a su žrtve nasilja.

U aprilu i julu dostavljeni su II i III kvartalni i finansijski izvještaji, dok je završni izvještaj o realizaciji projekta donatoru podnjet 6. avgusta. U septembru su iz **MFSS** zamolili da im pošaljemo dokument *Opis uspješno sprovedenih projekata*, koji oni dalje prosleđuju **MJUDDM**, kao primjer dobro realizovanog projekta.

Osvije(S)t(I)i diskriminaciju OSI

Realizacija projekta započeta je krajem oktobra 2020. a završena je krajem jula 2021. Od aktivnosti u 2021. realizovani su: *trening za OSI o upravnom postupku i upravnom sporu, analiza o efikasnosti i ishodu upravnih postupaka i sporova OSI pred državnim organima i sudom, organizovanje treninga za advokate, sudije i zaposlene u tužilaštvu o pristupu pravdi OSI, trening o izvještavanju baziranom na modelu pristupa invaliditetu zasnovanom na ljudskim pravima, pružanje besplatnog pravnog savjetništva za OSI, promotivne aktivnosti i podaktivnosti u okviru medijske kampanje (izrada lifleta o upravnom sporu i upravnom postupku za OSI, izrada Leksikona ključnih pojmova u oblasti ljudskih prava OSI, završna konferencija o postupcima pred organima i pristupu pravdi za OSI).*

Od samog početka realizacije projekta **UMHCG** je aktivno pružalo **besplatno pravno savjetništvo osobama s invaliditetom i članovima njihovih porodica**. Od 30. oktobra 2020. do kraja jula 2021. obratilo nam se **155 OSI**, a pruženo je **304 pravnih savjeta**, dok je u **58** slučajeva obezbijeđeno zastupanje pred nadležnim institucijama i sudom

Trening o upravnom postupku i upravnom sporu je održan u periodu 3 - 5. februara u hotelu *Splendid*, u Bečićima, i prisustvovalo mu je 15 učesnika/ca. Trening je otvorila **Anđela Radovanović**, programska menadžerka **UMHCG**, dok se u uvodnom dijelu, putem *Zum aplikacije*, učesnicima/cama obratila i **Aleksandra Popović**, savjetnica u Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava. Predavači na *Treningu* bili su **Marina Vujačić**, izvršna direktorica **UMHCG**, **Tijana Živković Petraković**, advokatica u **advokatskoj kancelariji „Terzić-Živković“** i **Boris Marić**, izvršni direktor **Centra za građanske slobode (CEGAS)**. *Trening* je obuhvatio dvije sesije, koje su obuhvatile sljedeće teme: *pojam i opšta načela upravnog postupka; pravila upravnog postupka - pokretanje, vođenje i okončavanje upravnog postupka; nadležnost organa i službena lica u upravnom postupku; upravni postupci u oblasti*

socijalne i dječje zaštite i rada i zapošljavanja; pojam i pravila upravnog spora; pokretanje, vođenje i okončavanje upravnog spora, nadležnost Upravnog suda; redovna i vanredna pravna sredstva u upravnom postupku i upravnom sporu; primjeri upravnog spora u oblasti socijalne i dječje zaštite i rada i zapošljavanja; primjeri iz prakse u oblasti socijalne i dječje zaštite; praktičan rad s učenicima/cama i simulacija postupaka. Osim teorijskog dijela, *Trening* je sadržao i diskusije, igru uloga, praktični rad u grupama i gledanje filma („Filadelfija” – „Philadelphia”), koje su, takođe, praćene diskusijom. Svi učesnici/ce su kroz aktivnu diskusiju s trenerima/cama imali priliku da dobiju odgovore na pitanja koja se tiču postupaka, sporova iz oblasti socijalne i dječje zaštite, rada i zapošljavanja, i na taj način otklone nedoumice u vezi s ostvarivanjem prava po osnovu invaliditeta. Na kraju su s učesnicima/cama urađene pisane evaluacije i dodijeljeni su sertifikati za uspješno pohađanje *Treninga*. Album slika dostupan je na [linku](#). Na *Treningu* su podijeljeni i [Lifleti / smjernice o upravnom postupku i upravnom sporu za OSI](#).

Nakon prvog dogovornog sastanka održanog 28. januara povodom metodologije rada na *Analizi postupaka i sporova pokrenutih od strane OSI pred državnim organima i sudom*, 30. marta održan je i drugi sastanak u vezi s pomenutom podaktivnošću. Oba sastanka održana su u prostorijama UMHCG, a prisustvovali su **Marina Vujačić**, izvršna direktorica UMHCG, **Tijana Živković Petraković**, advokatica u **advokatskoj kancelariji „Terzić-Živković”**, **Boris Marić**, izvršni direktor **Centra za građanske slobode (CEGAS)** i **Dragana Sokić**, programska asistentkinja UMHCG. S ciljem izrade *Analize*, početkom aprila poslati su zahtjevi za SPI centrima za socijalni rad (ukupno 13 zahtjeva), **Ministarstvu finansija i socijalnog staranja i Upravnom sudu**. Zahtjevima su tražene precizne informacije o broju pokrenutih i broju riješenih predmeta koji se tiču ostvarivanja prava na dodatak za njegu i pomoć i prava na ličnu invalidninu u toku 2016, 2018, i 2020. [Analiza postupaka i sporova pokrenutih od strane OSI pred državnim organima i sudom](#) obuhvata teorijski aspekt upravnog postupka i upravnog spora, uključujući načela u upravnom postupku, pojam upravnog akta, postupak pokretanja upravnog postupka i upravnog spora, rokove, pravne lijekove i sl. Osim teorijskog odnosno zakonodavnog aspekta, *Analiza* obuhvata i analizu efikasnosti i uspješnosti, odnosno ishoda upravnih postupaka i upravnih sporova u praksi s posebnim naglaskom na oblast socijalne zaštite, kao oblast u kojoj OSI pokreću najveći broj postupaka, a od čijih ishoda često zavisi i mogućnost ostvarivanja prava u drugim oblastima.

Trening za medije o izvještavanju baziranom na modelu pristupa invaliditetu zasnovanom na ljudskim pravima je održan u Podgorici, 21. aprila, u hotelu CUE. *Treningom* su obuhvaćene sljedeće teme: *modeli pristupa invaliditetu, društvena slika i medijsko izvještavanje o OSI, zakonska regulativa – obaveze medija i prava OSI*. Trenerice su bile **Marina Vujačić**, izvršna direktorica UMHCG i **Anđela Radovanović**, programska menadžerka UMHCG. Učešće na *Treningu* uzeli su predstavnici/ce različitih medijskih kuća: **TVCG, TV Nova M, studentskog radija „KRŠ”, dnevnih novina “Pobjeda” i portala Onogošt**. Ukupan broj učesnika/ca je bio devet, od kojih je osam osoba ženskog i jedan muškog pola/roda. Album je dostupan na [linku](#).

Izrađen je [Leksikon ključnih pojmova u oblasti ljudskih prava OSI](#). *Leksikon* daje tumačenje osnovnih pojmova u oblasti invaliditeta, čije pravilno razumijevanje utiče na primjenu i poštovanje prava OSI. Sadrži primjere adekvatne i neadekvatne terminologije koja se koristi u zakonskoj legislativi i prilikom medijskog izvještavanja, ukazuje na pravne,

administrativne barijere, odnosno ograničavajuće i diskriminatorne pravne norme i neadekvatnu terminologiju iz zakona i podzakonskih akata, koje su upravo posljedica društvenih stavova i odnosa institucija prema invaliditetu kao fenomenu.

Trening za advokate, sudije i zaposlene u tužilaštvu o pristupu pravdi OSI održan je 15. juna, u hotelu *Hilton*, u Podgorici. Trening je otvorila **Marina Vujačić**, izvršna direktorica **UMHCG**. U uvodnom dijelu učesnicima/cama se obratila i **Aleksandra Popović**, v. d. generalne direktorice za zaštitu i jednakost lica sa invaliditetom u **Ministarstvu pravde ljudskih i manjinskih prava**. Predavači na Treningu bili su: **Marina Vujačić**, izvršna direktorica **UMHCG** i **Goran Macanović**, izvršni direktor **Saveza slijepih Crne Gore**. *Treningom* su obuhvaćene sledeće teme: *Modeli pristupa invaliditetu i njihov uticaj na garancije prava osoba s invaliditetom (OSI); Konvencija UN o pravima OSI (član 12) i Opšti komentar 1 Komiteta UN o jednakom priznanju pred zakonom; Institut besplatne pravne pomoći i načini komunikacije s OSI, uključujući i obezbjeđivanje razumnih i proceduralnih adaptacija, kao i Diskriminacija OSI u postupcima pred organima*. Učešće na treningu uzeli su advokati/ce, sudije/tkinje, zaposleni/e u državnom tužilaštvu, pravnici/ce zaposleni/e u NVO sektoru, odnosno organizacijama koje se bave ljudskim pravima. Ukupan broj učesnika/ca je bio 20, od kojih 11 osoba ženskog i 9 muškog pola/roda. Album slika je dostupan na [linku](#).

Završna aktivnost projekta bila je *dvodnevna konferencija Pristup pravdi i mehanizmi zaštite od nasilja OSI*, održana 22. i 23. juna u hotelu *Hilton*, u Podgorici. Detaljnije informacije o *Konferenciji* mogu se pronaći u okviru opisnog dijela projekta *OSudI nasilje!*

Završni narativni i finansijski izvještaj s pratećom dokumentacijom dostavljen je donatoru 6. avgusta.

Onlajn pravno savjetovalište za OSI kao odgovor na COVID-19

Realizacija projekta započeta u decembru 2020. završena je krajem februara 2021. Od aktivnosti u 2021. su realizovane: *pružanje besplatne pravne pomoći OSI, medijska kampanju na društvenim mrežama, kao i pravno savjetovanje u direktnom prenosu na društvenim mrežama (s namjerom obezbjeđivanja odgovora uživo)*.

Kroz *besplatno pravno savjetovalište* aktivno smo pružali pravnu pomoć OSI, pod kojim se podrazumijeva savjetovanje o pravima po osnovu invaliditeta i zastupanje u upravnim postupcima i sporovima. Od 7. decembra 2020. do kraja februara 2021. obratila nam se **51 OSI**, a pružena su **102 pravna savjeta**.

Prva konferencija - Onlajn pravno savjetovalište posredstvom *Zuma*, s mogućnošću praćenja prenosa uživo na Fejsbuku, održana je 28. januara. Cilj ove aktivnosti je osnaživanje osoba s invaliditetom, s posebnim naglaskom na djecu i mlade s invaliditetom, kao i na žene s invaliditetom, da se aktivnije zalažu za svoja prava. Teme prva dva savjetovališta bile su: *Upravni postupak i Diskriminacija osoba s invaliditetom u oblasti rada i zapošljavanja*.

Druga konferencija na temu *Samostalni život i usluge podrške u zajednici* održana je 18. februara. Na ovoj konferenciji odgovoreno je i na neka pitanja koja su pristigla naknadno, nakon prvog savjetovališta, a tiču se prava iz oblasti rada i zapošljavanja.



Site: <http://umhcg.com/> Portal: www.disabilityinfo.me

Snimci konferencija objavljeni su na platformi vrsnjackapodraska.me i [Jutjub \(YouTube\) stranici UMHCG](https://www.youtube.com/channel/UC...), i dostupni su svim zainteresovanim stranama koje mogu pronaći odgovore na svoja pitanja u vezi s ostvarivanjem prava OSI. Konferencije je posredstvom Fejsbuka i Zum aplikacije pratilo 60 osoba.

Finansijski izvještaj s pratećom dokumentacijom dostavljen je donatoru 23. februara, a finalni narativni i finansijski izvještaj s pratećom dokumentacijom poslat je 12. marta.

umhcg@tcom.me
office@umhcg.com

067801761
069385981

@UMHCG
@UMHCG
@umhcg_aydm

Žene S Integritetom – ka vidljivosti

Realizacija projekta je započeta u decembru 2020, a završena u junu 2021. Urađena je *Analiza rodno odgovornog budžetiranja (ROB) u projektima u oblasti rodne ravnopravnosti, zaštite od diskriminacije i promocije prava OSI, pristupa pravdi i zaštite žena od nasilja*, koji su finansirani kroz konkurse za NVO od strane ministarstava; izrađena *publikacija (policy paper) s preporukama i setom za procjenu ROB u programima i politikama* i organizovana *završna konferencija za prezentovanje izvještaja i preporuka*.

Analiza rodno odgovornog budžetiranja (ROB) u projektima u oblasti rodne ravnopravnosti, zaštite od diskriminacije i promocije prava OSI, pristupa pravdi, zaštite žena od nasilja, kao i u projektima u oblasti prava LGBTIQ, Roma i Egipćana i nacionalnih manjina koji su finansirani kroz konkurse za NVO od strane ministarstava je završena u junu i predstavljena na završnoj konferenciji. Tokom analize, prikupljeni su odgovori na zahtjeve za slobodan pristup informacijama od **Ministarstva finansija i socijalnog staranja** i **Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava**, dok je početkom juna održana *fokus grupa sa ženama s invaliditetom*. Do kraja septembra rađeno je na izradi *publikacije s preporukama i setom za procjenu ROB u programima i politikama*, dok je dizajn publikacije završen u decembru. *Publikacija* je dostupna na [linku](#).

Sredinom juna smo organizovali *završnu konferenciju* projekta, kojoj su prisustvovala 34 osobe u hotelu *Hilton*, dok je njih 20 pratilo onlajn preko *Zum aplikacije*. Događaj je i uživo prenošen na *Fejsbuk stranici UMHCG*. Panelistkinje na konferenciji su bile: **Božena Jelušić**, predsjednica **Odbora za rodnu ravnopravnost u Skupštini Crne Gore**, **Kaća Đuričković**, menadžerka programa **UNDP**, **Slavica Striković**, izvršna direktorica **Ženske akcije** i **Anđela Radovanović**, programska menadžerka **UMHCG**. Saopštenje s događaja dostupno je na [linku](#), a fotografije na [linku](#).

U martu i julu smo donatoru mejlom slali kratke narativne izvještaje, dok je završni izvještaj donatoru poslat u oktobru.

Oснаživanje i kvalitetno uključivanje kroz pomoć, pravne informacije i podršku (EQUALIS – Empowerment and Quality inclusion through Assistance and Legal Information and Support)

Realizacija projekta je započeta u decembru 2020, a završena je 24. juna 2021. Od aktivnosti u 2021. realizovane su: *aktivnosti podrške tokom COVID-19 pandemije: pravno i psihosocijalno savjetovalište, onlajn pravne konsultacije, smjernice za ostvarivanje prava djece i adolescenata s invaliditetom i članova njihovih porodica i redovno ažuriranje platforme za vršnjačku podršku, te konferenciju o pristupu pravdi za djecu s invaliditetom; takmičenje u crtanju i pisanju sastava za djecu i adolescente s invaliditetom*.

Od 1. februara do 24. juna realizovana je aktivnost *Psihosocijalno savjetovalište* za deset mladih s invaliditetom. Pružano je ukupno 75 seansi uživo u prostorijama **UMHCG**. Za ovu vrstu usluge je bila angažovana **Julijana Cicović Maslovar**, dugogodišnja saradnica **UMHCG**.



Site: <http://umhcg.com/> Portal: www.disabilityinfo.me

Od polovine februara do 15. juna održano je, putem *Zum aplikacije*, s prenosom uživo na *Fejsbuku*, ukupno *deset onlajn konferencija* na kojima je pruženo besplatno pravno savjetovanje o različitim pravima djece i mladih s invaliditetom i članova njihovih porodica. Svi snimci su objavljeni na platformi Vršnjačkapodrška.me i [Jutjub stranici UMHCG-a](http://Jutjub.stranici.UMHCG-a) i dostupni su svim zainteresovanim stranama koje mogu pronaći odgovore na svoja pitanja.

Objavljeno je *pet smjernica za ostvarivanje prava za djecu i adolescente s invaliditetom i članove njihovih porodica*. Smjernice se odnose na [ostvarivanje prava na alimentaciju](#), [ostvarivanje prava na naknadu roditelju ili staratelju korisnika prava na ličnu invalidninu](#), [ostvarivanje prava na jednokratnu naknadu za novorođeno dijete i prava na naknadu po osnovu rođenja djeteta](#), [ostvarivanje prava na oslobađanje putarina na javnim putevima i godišnjih naknada](#) i [ostvarivanje prava na sportske naknade](#).

UMHCG je 8. marta raspisalo poziv za [takmičenje za djecu i adolescente s invaliditetom u pisanju sastava i crtanju](#) na temu: *Svijet poslije epidemije COVID-19*, koji je trajao do 10. maja. Pristiglo je 20 radova (10 sastava i 10 crteža, od koji su odabrana po tri najbolja sastava i crteža. U prostorijama UMHCG, u srijedu 16. juna, upriličena je [dodjela nagrada pobjednicima](#). Pobjednici/ce su nagrađeni novčanom nagradom i priznanjem, a uručjenju nagrada osim djece prisustvovali su i članovi porodice.

Završna aktivnost projekta bila je *dvodnevna konferencija Pristup pravdi i mehanizmi zaštite od nasilja OSI*, održana 22. i 23. juna u hotelu *Hilton*, u Podgorici. Detaljnije informacije o *Konferenciji* mogu se pronaći u okviru opisnog dijela projekta *OSudI nasilje!*

U okviru aktivnosti završne konferencije izrađen je [storiteling \(storytelling\)](#).

Projekat je uspješno završen u ugovorenom roku, a detaljan finansijski i završni narativni izvještaj donatoru je dostavljen 2. avgusta.

Svrsishodno učešće i uključivanje osoba s invaliditetom u okviru crnogorske politike i prakse

Projekat *Svrsishodno učešće i uključivanje osoba s invaliditetom u okviru crnogorske politike i prakse* je započet 15. maja i trajao je do 15. avgusta. Projekat je realizovan u partnerstvu sa **Savezom slijepih Crne Gore, Nacionalnom asocijacionom roditelja, djece i omladine sa smetnjama u razvoju Crne Gore (NARDOS), Savezom udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju "Naša inicijativa", Savezom udruženja paraplegičara Crne Gore i Nacionalnim udruženjem osoba sa intelektualnim smetnjama "Samozastupnici"**, a planirane aktivnosti su bile: *organizacija uvodnog treninga o Konvenciji UN o pravima osoba s invaliditetom i Ciljevima održivog razvoja koji uključuju invaliditet, medijska promocija i priprema i podnošenje izvještaja o monitoringu i evaluaciji treninga*, koji uključuje perspektive učesnika, povratne informacije i osvrt trenera (uključujući u vezi sa sadržajem obuke, narednim koracima, i aktivnostima koje doprinose cilju projekta).

U maju su započete tehničke pripreme za realizaciju projekta, koje su se odnosile na komunikaciju s donatorima (dva *Zum sastanka* održana 24. maja i 3. juna), komunikaciju s partnerima na projektu i trenerskim timom, podjelu zaduženja, itd.

umhcg@tcom.me
office@umhcg.com

067801761
069385981

@UMHCG
@UMHCG
@umhcg_aydm

Šestodnevni trening je sproveden u periodu 7 – 9, i 27 - 29. jula, onlajn putem, posredstvom *Zum aplikacije*, na osnovu pripremljenog programa rada, kao i okvira ciljnih grupa i učesnika. Obuci je prisustvovalo preko 50 zaposlenih i angažovanih u svim granama vlasti i institucijama sistema, nezavisnim institucijama, predstavnicima nadzornih, regulatornih i drugih tijela, međunarodnih organizacija, angažovanih u organizacijama civilnog društva, stručnim radnicima, pružaocima usluga i dr. Treneri su bili angažovani iz dva konzorcijuma organizacija osoba s invaliditetom i roditeljskih udruženja: izvršna direktorica **UMHCG Marina Vujačić**, izvršni direktor **Saveza slijepih Crne Gore Goran Macanović**, stručnjak za ljudska prava i nekadašnji potpredsjednik Komiteta UN za prava osoba sa invaliditetom **Damjan Tatić**, programska menadžerka **UMHCG Anđela Radovanović**, stručne konsultantkinje u **NARDOS-u Svetlana Dujović** i **Sonja Vasić**, potpredsjednica Skupštine NVO “**Naša inicijativa**” **Nataša Anastasov**, predsjednik NVO “**Samozastupnici**” **Kadir Zendželić**, članica Upravnog odbora **NARDOS Sabra Decević**, predsjednica **Saveza udruženja paraplegičara Crne Gore Nataša Borović** i konsultant u NVO “**Zračak nade**” **Nemanja Dujović**. Trening je obuhvatio sljedeće teme: *Uvod u radionicu i Strateški operativni okvir (SOF) Partnerstva UN za prava osoba s invaliditetom (UNPRPD), Pregled Konvencije UN o pravima OSI, Veze između Konvencije UN o pravima OSI i Ciljeva održivog razvoja, Ravnopravnost i nediskriminacija – Dio A Ključni koncepti, Dio B - Studije slučaja i Dio C - Odgovori sistema, Unapređenje realizacije Konvencije UN o pravima OSI i Ciljeva održivog razvoja, Pristupačnost, Procjena invaliditeta i servisi upućivanja, Usluge podrške, Činjenje glavnih usluga inkluzivnim, Podaci za inkluziju, Međusektorska koordinacija, Odgovornost (Činjenice i sposobnosti važne za odgovornost), Budžetiranje i finansijsko upravljanje u skladu s Konvencijom UN o pravima OSI, Suštinsko učešće OSI i reprezentativnih organizacija u sprovođenju i monitoringu Konvencije, Uključivanje nedovoljno zastupljenih grupa osoba s invaliditetom, Rodna ravnopravnost i prava žena i djevojčica s invaliditetom*. Na kraju Treninga su s učesnicima/cama urađene pisane evaluacije.

Izveštaji o sprovedenom *Treningu* i projektu, kao i budžet i ostala prateća dokumentacija su poslani donatorima u septembru.

11² – koraci ka sigurnOSTi

Sa sastanka održanog u septembru 2020. u vezi s Inicijativom za usvajanje *Protokola o postupanju s osobama s invaliditetom u situacijama rizika, drugim vanrednim i kriznim situacijama* dogovorene su zaključci, od kojih su za 2021. ostali sljedeći:

- Da se prikupe informacije o iskustvima u regionu i međunarodnoj zajednici na ovu temu;
- Osmisliti i predložiti načini o tome kako se zaštita OSI u vanrednim situacijama može uključiti u planovima zaštite od različitih rizika. Namjera je prikupiti informacije o potencijalno najviše ugroženim OSI da bi u krajnjem njihova imena i mjesto stanovanja postali dio planova.

Povodom zajedničke inicijative u vezi s prikupljanjem podataka o broju i mjestu stanovanja OSI, radi zaštite i spašavanja u slučaju elementarnih nepogoda, koju su **UMHCG** i **MUP - OKC 112** poslali opštinama prošle godine, poslat je upit 12. januara Direktoratu za

vanredne situacije u cilju informisanja o ishodima inicijative. Javljeno nam je iz Direktorata da su im informacije dostavile samo opštine Kotor, Budva, Berane i Petnjica, kao i gradska opština Golubovci, dok iz Bara samo **Organizacija slijepih za Bar i Ulcinj**, te da će nastaviti s prikupljanjem podataka. Dostavljeni i sumirani podaci će se nalaziti u **Operativno komunikacionom centru 112 (OKC)** i koristiti za potrebe zaštite i spašavanja.

ZAštićene, OSnažene, sigurne

Projekat je trajao od početka septembra do kraja decembra. Realizovane su: *kampanja javnog zagovaranja za unapređenje zaštite od nasilja djevojčica i žena s invaliditetom; sastanci s organima i tijelima na nacionalnom i lokalnom nivou; monitoring rada institucija u odnosu na postupanje sa djevojčicama i ženama s invaliditetom žrtvama nasilja (MUP, MPLJMP, MFSS, MZD); besplatno pravno savjetovanje, informisanje i zastupanje za ŽSI, kao i medijska kampanja koja će se sprovesti kontinuirano.*

Upućeno je sedam inicijativa za zakazivanje sastanaka na temu zaštite žena i djevojčica s invaliditetom od nasilja: **Višem državnom tužilaštvu u Bijelom Polju** i organizaciji **SOS telefon za žene i djecu žrtve nasilja Bijelo Polje**, **Centru za socijalni rad za opštine Bar i Ulcinj** i **Centru bezbjednosti u Baru**, **Centru za socijalni rad za opštine Nikšić, Plužine i Šavnik** i **Centru bezbjednosti u Nikšiću**, i **Vrhovnom državnom tužilaštvu**.

Nakon upućenih inicijativa, *sastanak* u **Višem državnom tužilaštvu u Bijelom Polju** održan je 20. oktobra. *Sastanku* su prisustvovali tužiteljka **Ljubinka Mažgalj** i savjetnik **Radoman Balazo**, dok je istog dana održan i *sastanak* u organizaciji **SOS telefon za žene i djecu žrtve nasilja Bijelo Polje** na kojem je učešće uzela **Nada Ristanović**. Ispred **UMHCG** *sastancima* su prisustvovala **Dragana Đokić** i **Dragana Sokić**.

Sastanak u **Centru za socijalni rad u Baru** održan je 11. novembra, na kojem su prisustvovali direktor **Slobodan Đonović** i **četiri socijalne radnice**, dok je istog dana održan i *sastanak* u **Centru bezbjednosti u Baru** na kojem je učešće uzeo šef kriminalističke policije **Petar Medojević** i **još dvoje saradnika**. Ispred **UMHCG** *sastancima* su prisustvovala **Marina Vujačić** i **Dragana Sokić**.

Sastanak u **Centru za socijalni rad za opštine Nikšić, Plužine i Šavnik** održan je 17. novembra. Na *sastanku* su prisustvovali direktor **Nenad Mijušković** i **dvije socijalne radnice**, dok je istog dana održan i *sastanak* u **Centru bezbjednosti Nikšić**, gdje su učešće uzeli policijski službenici **Željko Peković** i **Blažo Đurović**. *Sastancima* su ispred **UMHCG** prisustvovala **Dragana Sokić** i **Dragana Đokić**.

Sastanak u **Vrhovnom državnom tužilaštvu** održan je 30. novembra. Učešće na *sastanku* uzela je načelnica stručne službe **Dijana Popović Gavranović**, dok su ispred **UMHCG** *sastanku* prisustvovala **Marina Vujačić** i **Dragana Sokić**.

Na *sastancima* se, između ostalog, razgovaralo o načinima procesuiranja i mehanizmima zaštite od nasilja žena i djevojčica s invaliditetom, ali i svjedoka/inja nasilja. Razmijenjene su važne informacije koje su neophodne za analizu postojećih politika i praksi u oblasti nasilja nad djevojčicama i ŽSI i postupanja nadležnih institucija koje se bave zaštitom žrtava nasilja. U okviru *sastanka* smo se, između ostalog, upoznali i s metodama postupanja



Site: <http://umhcg.com/> Portal: www.disabilityinfo.me

institucija/organizacija o vrstama i načinima pružanja zaštite žena i djevojčica s invaliditetom s iskustvom nasilja.

U okviru aktivnosti *monitoringa rada institucija u odnosu na postupanje sa djevojčicama i ŽSI žrtvama nasilja* **UMHCG** je prikupljalo podatke od institucija, koje se bave pružanjem podrške i pomoći žrtvama nasilja u porodici i nasilja nad ženama. U tom smislu, tražene su informacije od **Ministarstva zdravlja, Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava, Ministarstva finansija i socijalnog staranja i Uprave policije.**

Zahtjev za SPI Upravi policije upućen je 15. oktobra. *Zahtjevom* su, između ostalog, tražene informacije o vođenju evidencije o prijavljenim slučajevima nasilja, žrtvama i učiniocima nasilja u porodici ili u porodičnoj zajednici, informacije o broju prijave koje su podnijete centrima bezbjednosti, u periodu od januara 2020. do kraja septembra 2021, informacije o broju predmeta koji su nakon saslušanja stranki i saznanja o nasilju upućeni na dalje postupanje nadležnim državnim tužilaštvima. Uprava policije je Rješenje s traženim informacijama dostavila 25. oktobra.

Zahtjev za SPI upućen je **Ministarstvu zdravlja**, 4. novembra, dok su zahtjevi **Ministarstvu finansija i socijalnog staranja i Ministarstvu pravde ljudskih i manjinskih prava** upućeni 8. novembra. *Zahtjevima* su, između ostalog, traženi podaci o vođenju evidencije o nasilju nad ženama i djevojčicama s invaliditetom, kao i informacije o načinu ostvarivanja saradnje s ostalim institucijama/ustanovama koje pružaju servise podrške žrtvama nasilja. Tražene su i informacije o obukama/treninzima/edukativnim radionicama za zaposlene u institucijama koje se bave zaštitom od nasilja, o prepoznavanju i adekvatnom reagovanju na potrebe osoba s iskustvom nasilja, konkretno žena i djevojčica s invaliditetom. Osim navedenog, traženi su i podaci o broju finansiranih i kofinansiranih projekata NVO u 2020, od strane ministarstava u oblasti zaštite od rodno zasnovanog nasilja. MFSS je Rješenje s traženim informacijama dostavilo 15. novembra. Rješenjem MPLJMP od 24. novembra, obavješteni smo da Ministarstvo ne pojeduje tražene informacije i da bi iste podrazumijevale sačinjavanje nove informacije, dok nam informacije od MZ još uvijek nijesu dostavljene.

Završni narativni i finansijski izvještaj s pratećom dokumentacijom dostavljen je donatoru 15. decembra. Nakon provjere donatora, 30. decembra poslat je ažuriran finansijski izvještaj s dopunom dokumentacije. Na ponovni zahtjev donatora 18. januara dostavili smo finansijski izvještaj u novoj formi.

OsnaŽENE (WomE(n)mPoWereD)

Realizacija šestomjesečnog projekta započeta je u oktobru, a njime su u 2021. realizovane sljedeće aktivnosti: *istraživanje o ekonomskom nasilju nad ŽSI, organizacija radionice za ŽSI o ekonomskom nasilju i mehanizmima zaštite, radionice za zaposlene u oblasti socijalne zaštite i inspeksijskih službi o ekonomskom nasilju nad ŽSI i mehanizmima prevencije, psihološko savjetovalište za ŽSI, aktivnosti zagovaranja - sastanci i inicijative i medijska kampanja.*

Nakon inicijative za sastanak upućene **Upravi za inspeksijske poslove (UIP)**, održan je sastanak 1. novembra u prostorijama ove **Uprave**, a istom su prisustvovali v.d. direktora

umhcg@tcom.me
office@umhcg.com

067801761
069385981

@UMHCG
@UMHCG
@umhcg_aydm



Site: <http://umhcg.com/> Portal: www.disabilityinfo.me

Ilir Harasani, pomoćnice v.d. direktora **Rada Marković** i **Ana Vujošević** i inspektor rada **Veljko Vlaović**, dok su ispred **UMHCG** prisustvovala izvršna direktorica **Marina Vujačić** i saradnica na projektu **Dragana Đokić**. Cilj sastanka se odnosio na mogućnosti uspostavljanja bliže saradnje u oblastima u kojima je nadležna **Uprava**, a u kojima djeluje i **UMHCG**. Jedna od tema sastanka odnosila se na oblast ekonomskog nasilja nad ženama s invaliditetom, posebno u kontekstu socijalne i dječje zaštite i radnih odnosa. Predstavnici **Uprave** su ukazali na reviziju koju su sprovodili prije nekoliko godina, a koja se ticala redovnog uplaćivanja doprinosa od strane poslodavaca za zaposlene OSI, i da su tim putem pojačali i kontrolu. Naglašeno je da bi jednu takvu aktivnost mogli ponovo realizovati i da bude definisana godišnjim planom rada **Uprave**. Na samom kraju sastanka dogovoreno je da dostavimo predloge aktivnosti koje će biti uvrštene u godišnji plan rada **UIP**. Predlog aktivnosti smo dostavili 8. decembra, gdje su predložene dvije ključne aktivnosti u vezi s oblašću rada i zapošljavanja OSI, zaštite i zdravlja na radu, kao i oblasti socijalne i dječje zaštite. Dobili smo odgovor od **Uprave** 16. decembra, gdje se navodi da će naše predloge dostaviti inspekciji na upoznavanje, kako bi prilikom planiranja nadzora za 2022, takođe, uvrstili u aktivnosti.

Radionica za žene s invaliditetom (ŽSI) o ekonomskom nasilju i mehanizmima zaštite održana je 17. novembra u Nikšiću, gde je okupljeno 15 učesnika/ca. Radionicu je otvorila programska menadžerka **UMHCG Anđela Radovanović**, a **Maja Raičević**, izvršna direktorica **Centra za ženska prava** je govorila na teme *Pojam i vrste nasilja. Oblici ekonomskog nasilja i Način prepoznavanja nasilja i odgovornost nadležnih institucija i organa*. Radionica je imala za cilj informisanje ŽSI o ekonomskom nasilju, načinu prijavljivanja i dostupnoj podršci od strane odgovornih državnih organa. Takođe, cilj je i podsticanje i motivacija ŽSI da rade na spostvenoj ekonomskoj nezavisnosti.

Radionica za zaposlene u oblasti socijalne zaštite i inspekcije socijalne i dječje zaštite o ekonomskom nasilju nad ŽSI i mehanizmima zaštite održana je 16. decembra u Podgorici, gdje je okupljeno 16 učesnika/ca. Na radionici su obrađene sljedeće teme: *Način prepoznavanja nasilja i odgovornost nadležnih insitucija i organa - studije slučaja, pojam i vrste nasilja, nasilje nad OSI, oblici ekonomskog nasilja, stigmatizacija i viktimizacija žena i djevojčica s invaliditetom i oporavak od nasilja*.

Kroz aktivnost *Istraživanje o ekonomskom nasilju nad ŽSI* izrađen je upitnik koji je fokusiran na ispitivanju izloženosti žena i djevojčica s invaliditetom ekonomskom nasilju, do sada je popunjeno 69 upitnika. Pored upitnika, održane su dvije fokus grupe - 1. decembra u Bijelom Polju, u hotelu *Franca* i 12. decembra u Podgorici, u hotelu *Hilton*. Na fokus grupama prisustvovalo je 25 učesnika/ca, od čega je bilo četiri muškaraca i 21 žena.

Početkom decembra započeto je *psihološko savjetovalište* za šest žena s invaliditetom, koje su žrtve ekonomskog nasilja odnosno potencijalne žrtve. *Psihološko savjetovalište* ima za cilj osnaživanje ŽSI da se aktivnije bore za svoja prava i da prepoznaju, prijave i zatraže podršku za sprečavanje ekonomskog nasilja. Kroz *medijsku kampanju* izrađen je *vizuelni identitet projekta*.

Postupci za zaštitu od diskriminacije po osnovu invaliditeta (18 postupaka)

umhcg@tcom.me
office@umhcg.com

067801761
069385981

@UMHCG
@UMHCG
@umhcg_aydm

Tokom 2021, **završen je jedan** parnični postupak za zaštitu od diskriminacije, po osnovu invaliditeta, **nastavljeno je devet** postupaka, dok je **pokrenuto osam** novih postupka (tri grupne, pet individualnih tužbi).

...
Završen je **jedan parnični postupak** za zaštitu od diskriminacije po osnovu invaliditeta u oblasti *rada i zapošljavanja*.

Nastavljeno je **devet** parničnih postupaka od kojih je **pet** parničnih postupaka za zaštitu od diskriminacije po osnovu invalidnosti u oblasti *pristupa objektima i površinama u javnoj upotrebi*, **dva** parnična postupka u oblasti *rada i zapošljavanja*, **jedan** postupak u oblasti *samostalnog života i života u zajednici* i **jedan** postupak u *oblasti saobraćaja* zbog ostvarivanja prava na putovanje po nižoj cijeni.

Pokrenuto je **osam** novih parničnih postupaka, od čega su **tri** postupka pokrenuta zbog *nepristupačnosti biračkog mjesta i povrede biračkog prava* (dvije grupne tužbe i jedna individualna), **dva** postupka u oblasti *pristupa objektima i površinama u javnoj upotrebi* (jedna grupna i jedna individualna tužba), **jedan** zbog *povrede prava ličnosti*, **jedan** zbog *povrede prava svojine na nepokretnosti* i **jedan** zbog *povrede prava na zdravstvenu zaštitu*.

UPRAVNI POSTUPCI I UPRAVNI SPOROVI

Upravni sporovi za poništenje Odluka o raspodjeli sredstava (1)

Nastavljen je **jedan upravni spor** za poništenje Odluke o raspodjeli sredstava pred Upravnim sudom zbog Odluke ranijeg **Ministarstva kulture** o raspodjeli sredstava NVO za projekte u oblastima umjetnosti i kulture od 9.11.2020. a u vezi s projektom *RavnopravnOST je na sceni* kojim smo aplicirali na konkurs raspisan 2020. Upravni spor je pokrenut je 18.2.2021.

Pravo na ličnu invalidninu, dodatak za njegu i pomoć, naknade roditelju djeteta s invaliditetom, materijalno obezbjeđenje porodice (47)

Prvostepeni postupci (6)

Završen je **jedan (1) ponovni prvostepeni upravni postupak** za ostvarivanje **prava na ličnu invalidninu**, obustavljanjem postupka.

Nastavljeno je **pet (5) ponovnih prvostepenih upravna postupka pred CZSR** od kojih **tri** za ostvarivanje **prava na ličnu invalidninu** i **dva** za ostvarenje prava na **dodatak za njegu i pomoć**.

Drugostepeni postupci (16)

Završen je **jedan (1) drugostepeni postupak** pred MRSS, za ostvarivanje prava na **ličnu invalidninu**.

Nastavljeno je **devet (9) drugostepenih postupaka** pred MRSS, od čega je **pet** za ostvarivanje prava na **ličnu invalidninu** i **četiri** za ostvarivanje prava na **dodatak za njegu i pomoć**.

Pokrenuto je **šest (6) drugostepenih postupaka** pred MRSS, od čega su **tri** za ostvarivanje prava na **ličnu invalidninu**, **dva** za ostvaivanje **prava na dodatak za njegu i pomoć** i **jedan** za ostvarivanje prava na **materijalno obezbjeđenje porodice**.

Upravni sporovi (25)

Završeno je **deset (10) upravnih sporova**, od kojih je **šest** za ostvarivanje prava na **ličnu invalidninu** i **četiri** za ostvarivanje prava na **Dodatak za njegu i pomoć**. **Tri spora** završena su odbijanjem tužbi, **pet** je uspješno završeno, pri čemu su tri spora završena meritornim odlučivanjem Upravnog suda uz prethodno izvršeno sudsko vještačenje, a dva poništavanjem drugostepenog rješenja i vraćanjem predmeta na ponovno odlučivanje, dok su **dva** spora završena obustavljanjem postupka zbog smrti stranki.

Nastavljeno je **deset (10) upravnih sporova** pred Upravnim sudom, od čega su **dva** za ostvarivanje prava na **ličnu invalidninu**, a **osam** za ostvarenje prava na **Dodatak za njegu i pomoć**.

Pokrenuto je **pet (5) upravnih sporova** pred Upravnim sudom, od kojih su **dva** za ostvarenje prava na **ličnu invalidninu**, a **tri** za ostvarenje prava na **Dodatak za njegu i pomoć**.

Pravo na invalidsku penziju (1)

Pokrenut je **jedan (1) drugostepeni postupak** pred MFSS, za ostvarenje prava na **invalidsku penziju**.

Procjena stepena invaliditeta i ostvarivanje prava iz oblasti zapošljavanja (4)

Drugostepeni postupci (2)

Završen **jedan (1) ponovni dugostepeni postupak** pred Ministarstvom ekonomskog razvoja, radi ostvarivanja prava na utvrđivanje procenta invaliditeta i sticanje statusa OSI, dok je **jedan (1) ponovni dugostepeni postupak** **pokrenut**.

Upravni sporovi (2)

Završen **jedan (1) upravni spor** pred Upravnim sudom, radi ostvarivanja prava na utvrđivanje procenta invaliditeta, dok je **jedan (1) spor** **pokrenut**.

Uvoz specijalizovanog vozila / carina i PDV (1)

Nastavljen je **jedan upravni spor** pred Upravnim sudom, radi ostvarivanja prava na **oslobađanje od plaćanja carina pri uvozu automobila**.

KRIVIČNI POSTUPCI

Pravo na alimentaciju

Podnijeta je **jedna (1) pritužba Višem državnim tužilaštvu u Podgorici** zbog preispitivanja Rješenja o odbacivanju krivične prijave pokrenute zbog neredovnog uplaćivanja novčanih naknada za izdržavanje (alimentaciju).

Povreda prava ličnosti

Pokrenut je **jedan (1) krivični postupak** pred **Osnovnim državnim tužilaštvom u Nikšiću** zbog povrede prava ličnosti.

...

Uz podršku **UMHCG** 22.10.2021, pokrenut je krivični postupak pred **Osnovnim državnim tužilaštvom u Nikšiću Z. Đ.** povodom nesavjesnog postupanja prema njenom mladb (šesnaestogodišnjem) sinu **V. B.** Krivična prijava podnijeta je protiv zaposlenih **Milice Milović** i **Balše Đurovića** iz Nikšića, zaposlenih u **JU „Dnevnom centru za djecu sa smetnjama u razvoju i osoba sa invaliditetom“ Nikšić**, zbog krivičnog djela nesavjestan rad u službi iz člana 417 *Krivičnog zakonika* a u vezi sa članom 219 zapuštanje i zlostavljanje maloljetnog lica, kao i **Radojke Koprivice**, bivše direktorice u **JU „Dnevnom centru za djecu sa smetnjama u razvoju i osoba sa invaliditetom“ Nikšić** i **Zorana Vukićevića**, bivšeg direktora u **JU Centru za socijalni rad za opštine Nikšić, Plužine i Šavnik**, zbog krivičnog djela nesavjestan rad u službi iz člana 417 *Krivičnog zakonika*.

Pravni savjeti - baza:

Od početka januara do kraja decembra obratile su nam se **142** osobe, a pruženo je **605** pravnih savjeta (besplatne pravne pomoći i zastupanja) osobama s invaliditetom ili njihovim roditeljima/srodnicima ili prijateljima. U ovu bazu nijesu uvršteni studenti/kinje s invaliditetom, kojima se kontinuirano pružaju savjeti i informacije.

Posredstvom **advokatske kancelarije “Terzić - Živković”** bilo je obezbijeđeno zastupanje stranki u **74 postupka/spora** pred institucijama sistema.

Inicijative, molbe i dopisi upućeni institucijama u okviru BPP

UMHCG je u toku godine, zbog situacija u kojima su se nalazile stranke, koje su nam se obraćale u okviru BPP, uputilo osam inicijativa različitim institucijama, dok su nekima inicijative i više puta ponavljane, imajući u vidu da nijesmo dobijali odgovore.

Obuka / Centra za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu

Na poziv **Centra za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu Marina Vujačić** je 25. februara, posredstvom *Zum aplikacije*, održala predavanje na temu iskustava **UMHCG** u odnosu na institut poslovne sposobnosti.

S ciljem prkupljanja podataka u vezi s oduzimanjem i vraćanjem poslovne sposobnosti, odnosno preispitivanjem rješenja za lica kojima je već ranije oduzeta poslovna sposobnost 24. marta upućeni su zahtjevi za SPI svim osnovnim sudovima. Zahtjevom su traženi precizni podaci o broju pokrenutih postupaka, njihovim ishodima i predlagračima za period od septembra 2017, zaključno s decembrom 2020. Svi sudovi dostavili su tražene informacije, a sumirani podaci saopšteni su na dvodnevnoj konferenciji u junu.

Pritužbe Zaštitniku ljudskih prava i sloboda

U toku 2021. posredstvom **UMHCG** razmatrana su **četiri predmeta** pred institucijom **Zaštitnika ljudskih prava i sloboda**, od čega su **dva predmeta** novopokrenuta.

Završena su **tri ispitna postupka** (od kojih su dva pokrenuta 2020. i jedan pokrenut 2021) dok je **jedan novopokrenuti postupak u toku**.

Jedan pokrenuti postupak je obustavljen, nakon što je isti pokrenut pred redovnim sudom.

Analiza stanja ljudskih prava i sloboda osoba s invaliditetom u Crnoj Gori / Zaštitnik ljudskih prava i sloboda

Instituciji **Zaštitnika ljudskih prava i sloboda** smo 16. marta dostavili potrebne informacije i doprinos o stanju ljudskih OSI, s posebnim naglaskom na pojedinačna kršenja ljudskih prava OSI kojima smo se bavili 2020.

ČLANSTVO U RADNIM TIJELIMA I GRUPAMA:

Javni poziv nevladinim organizacijama za predlaganje jednog/e člana/ce Odbora za upravljanje Projektom *Reforma sistema utvrđivanje invaliditeta u Crnoj Gori (UNDP i MFSS)* i pozivi za radne grupe pri Ministarstvu finansija i socijalnog staranja i Institutu za javno zdravlje

Na *Javni poziv za predlaganje predstavnika NVO s iskustvom u oblasti prava osoba s invaliditetom* prijavila se **Marina Vujačić**, koja je u maju i izabrana za članicu. Nakon izbora u OUP održan je *onlajn sastanak* s predstavnicama **UNDP**, kao koordinatorom projekta, na kojem je razgovarano o aktivnostima projekta i očekivanim rezultatima realizacije. Povodom otpočinjanja realizacije projekta, održano je nekoliko sastanaka s predstavnicama **UNDP**, a koji su započeti nakon inicijative i reagovanja **UMHCG** i **Saveza slijepih** u vezi s ciljevima projekta, i činjenice da nije obezbijeđeno učešće osoba s invaliditetom, i njihovih predstavnika/ca u ranoj fazi pripreme, i sprovođenja projekta.

Ključne zamjerke odnosile su se na činjenicu da projekat nije usklađen s načelima *Konvencije UN o pravima OSI* i modelom zasnovanom na ljudskim pravima. Naime, kako je definisano projektom opšti cilj je "potpuna reforma cjelokupnog nacionalnog sistema utvrđivanja invaliditeta za pravedniji, jednak i lakši pristup pravima na sve vrste novčanih naknada i usluga za osobe s invaliditetom, u skladu sa nacionalnim pozitivnim zakonodavstvom i ratifikovanom *Konvencijom UN-a o pravima osoba s invaliditetom*". Navedeno će biti sprovedeno, kroz tehničku pomoć za razvoj novih (pravnih i institucionalnih) nacionalnih sistema utvrđivanja invaliditeta, izgradnja kapaciteta svih linijskih sektora i njihovih profesionalaca i predstavnika NVO i podizanje svijesti javnosti među određenim ciljnim grupama i opštom populacijom. Specifični cilj projekta je reforma nacionalne procjene i utvrđivanja invaliditeta. Da bi se postigao specifični cilj projekta, predviđaju se sledeći rezultati: 1. Razvoj i usvajanje novih standardizovanih, objedinjenih, nacionalnih kriterijuma zasnovanih na funkcionalnostima / sposobnostima za utvrđivanje invalidnosti za svih šest sektora koji se bave procjenom invalidnosti: Socijalna zaštita (materijalna davanja / beneficije i usluge), penzije, ratni veterani, zapošljavanje, obrazovanje i zdravstvo, i 2. Institucionalna reorganizacija povećanja prava - smanjenjem sadašnjih 26 komisija (sa oko 120 stručnih saradnika) na jednu jedinstvenu Komisiju.

Kako je očigledno da projekat ne pravi razliku između pojmova oštećenje (invalidnost) i invaliditet i ne uključuje procjenu invaliditeta (već njegovo utvrđivanje i vještačenje) jasno je da je zamišljena dalja primjena medicinskog i funkcionalnog modela pristupa invaliditetu, a ne modela zasnovanog na ljudskim pravima (kako se navodi) koji definiše invaliditet kao razvojni društveni koncept (društveni fenomen), a osobe s invaliditetom kao osobe koje imaju dugoročna fizička, intelektualna, psihosocijalna i senzorna oštećenja, koja



Site: <http://umhcg.com/> Portal: www.disabilityinfo.me

u sadejstvu s različitim barijerama (okolinskim i u stavovima) mogu otežati njihovo puno i efektivno učešće u društvu na osnovu jednakosti s drugima.

Zato *Konvencija* propisuje obavezu procjene invaliditeta (disability assessment) a utvrđivanja invalidnosti (disability determination), uz činjenicu da se definicija invaliditeta može prilagoditi prevladavajućem okruženju u određenom društvu (fokus treba biti na vrsti okolinskih i barijera u stavovima, prisutnih u tim društvima i načinima za njihovo prevazilaženje, načinu funkcionisanja OSI u okruženju - funkcionalna sposobnost i procjeni potrebne podrške u vezi s tim, na primjer obuka za kretanje i orijentaciju, obuka za korišćenje pomagala i drugo, procjeni troškova života nastalih zbog invaliditeta, i potrebne podrške u društvu - sistema upućivanja), dok je utvrđivanje invalidnosti samo jedan segment i osnov za priznavanje prava. Dakle, invaliditet se ne može utvrditi već samo procijeniti (oštećenje+barijere+potrebna podrška). Iz procjene invaliditeta proizilazi obaveza i procjena potrebne podrške koju država i društvo trebaju obezbijediti u cilju izjednačavanja mogućnosti, odnosno jednakosti pred zakonom i ravnopravnosti u praksi, pa i ostvarivanja potrebnih usluga/sistema podrške u tom cilju. U tom smislu, **UMHCG** i **Savez** su tražili ili promjenu metodologije i ciljeva projekta koji će zaista voditi procjeni invaliditeta i troškova života proisteklim iz invaliditeta, te na osnovu toga definisati prava, ili promjenu načina komunikacije korišćenjem ispravne terminologije i samim tim ograničenih okvira projekta koji će dovesti do drugačije i jedinstvene metodologije utvrđivanja invalidnosti (oštećenja), ali ne i invaliditeta.

Krajem jula održan je *drugi sastanak OUP* (prvi je održan u aprilu) na kojem je razmatran izvještaj o dosadašnjim aktivnostima, dok je na upoznavanje prosljeđena i *Analiza trenutnog sistema "utvrđivanja invaliditeta"*, koju su izradile konsultantkinje iz Hrvatske.

Na poziv za izbor kandidata/kinje za člana/icu radne grupe za podršku reformi sistema utvrđivanja invaliditeta, pri **Ministarstvu finansija i socijalnog staranja**, **UMHCG** je kandidovalo **Anđelu Radovanović**. *Prvi sastanak Radne grupe* održan je 31. maja i na njemu je **Anđela** ponovila stavove **UMHCG** koji su već navođeni u prethodnoj komunikaciji s **UNDP** i **MFSS** u vezi s realizacijom ovog projekta, da se invaliditet ne može utvrđivati, već procjenjivati, a da se invalidnost utvrđuje. Takođe je istakla da *Nacrt zakona* koji je dostavljen članovima Radne grupe nije pripremljen u duhu modela pristupa invaliditetu zasnovanog na ljudskim pravima i da će takav nacrt zakona, koji predstavlja sintezu svih odredbi i terminologije iz različitih zakona biti teško mijenjati. Na *sastanku Radne grupe* je predloženo da se u *Nacrt zakona* uvrste definicije invaliditeta i invalidnosti, u skladu s *Konvencijom*, kao i da se u uvodnom dijelu pojasne termini koji se koriste u *Zakonu*.

Početak juna održana je *konferencija* na kojoj je prezentovan projekat, a na kojoj su u uvodu govorili državni sekretar u **Ministarstvu finansija i socijalnog staranja** **Janko Odović**, šefica predstavništva **UNDP** u Crnoj Gori **Danijela Gašparikova**, šefica **Delegacije EU u Crnoj Gori** **Oana Kristina Popa** i socijalni radnik **Dragan Tepavčević**. Konferenciji su ispred **UMHCG** prisustovale **Marina Vujačić** i **Anđela Radovanović**, koje su u diskusiji opet ponovile ranije iznesene stavove i problematizovale način predstavljanja projekta koji u startu ne razlikuje osnovne pojmove iz *Konvencije*, što može voditi neadekvatnim i nepotpunim ishodima, pogrešnoj komunikaciji u javnosti i "vraćanje" u medicinski model pristupa invaliditetu.

Nakon što je od strane predstavnika OOSI na sastancima s **UNDP** inicirana izrada glosara

umhcg@tcom.me
office@umhcg.com

067801761
069385981

@UMHCG
@UMHCG
@umhcg_aydm



Site: <http://umhcg.com/> Portal: www.disabilityinfo.me

termina u vezi s invaliditetom, **UNDP** je za ovaj posao angažovao nezavisnog konsultanta **Damjana Tatića**, koji je početkom septembra dostavio Pojmovnik predstavnicima organizacija osoba s invaliditetom. Tokom septembra je vođena intenzivna komunikacija mejlom, a organizovana su dva sastanka na kojima nije usaglašen sadržaj Pojmovnika, prvenstveno zbog neslaganja u definisanju pojmova invaliditet i invalidnost, kao i djeca s invaliditetom (imajući u vidu da roditeljska udruženja insistiraju na pojmu "djeca sa smetnjama u razvoju"), a potom i pojmova u vezi s predmetom zakona koji iz njih proističu - procjena invaliditeta i utvrđivanje invalidnosti, koji po stavovima **UMHCG** nikako ne mogu biti sinonimi.

Radna grupa za izradu standarda zanimanja personalnog asistenta kod Centra za stručno obrazovanje

Na poziv **Centra za stručno obrazovanje**, **Milica Mardokić** je imenovana za novu predstavnicu **UMHCG** u radnoj grupi za izradu *Programoma obrazovanja Personalni asistent*, a u kojoj je ranije učestvovao **Milenko Vojičić**.

Online sastanak radne grupe povodom dopune nacrtu programa obuke održan je 6. aprila, putem *Zum aplikacije*. Prethodno su dostavljeni komentari **UMHCG** na dokument, a na sastanku se diskutovalo o dopuni literature za pojedine oblasti programa, kao i o potencijalnim načinima izvođenja obuke i izboru adekvatnih predavača za iste. Prije zvaničnog slanja programa u proceduru za akreditaciju, održan je još jedan sastanak radne grupe. Finalni dokument je poslat u proceduru za akreditaciju 27. aprila. Od **Centra za stručno obrazovanje** smo putem mejla, 27. avgusta, dobili informaciju da je usvojen *Program obrazovanja za sticanje stručne kvalifikacije Personalni asistent/Personalna asistentkinja* na sjednici **Nacionalnog savjeta**.

Radna grupa za izradu Analize održivosti sistema socijalne i dječje zaštite za OSI i Analize o mogućnostima za uspostavljanje Centra podrške za život u zajednici za OSI i djecu bez roditeljskog staranja koja su OSI / Zavoda za socijalnu i dječju zaštitu

Nakon dobijanja predloga dokumenta *Analize* u decembru, tek u martu je održan prvi sastanak Radne grupe nakon skoro dvogodišnje pauze, na kojem je razgovarano o predlozima izmjene dokumenta i predložene nove aktivnosti i prikupljanje aktuelnih podataka koji odlikavaju trenutno stanje u oblasti socijalne zaštite, s posebnim naglaskom na usluge. Prethodno, predstavnicu **UMHCG** je dostavila svoje pisane komentare na dokument što smo činili i u kasnijoj fazi nekoliko puta sve do izrade finalnog dokumenta. Takođe, u toku godine održana su dva onlajn sastanka u cilju izrade dokumenta.

Radna grupa za izradu predloga Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o kriterijumima i mjerilima za učešće korisnika, roditelja, srodnika u plaćanju troškova usluga podrške za život u zajednici, savjetodavno-terapijskih i socijalno-edukativnih usluga i usluga smještaja

Milenko Vojičić je bio član Radne grupe za izradu navedenog *predloga Pravilnika*. S obzirom na to da je posljednji sastanak održan 19. maja 2020. i da je RG stopirala svoj dalji rad, **Maji Ajanović**, predstavnicu **Ministarstva finansija i socijalnog staranja** je poslat

umhcg@tcom.me
office@umhcg.com

067801761
069385981

@UMHCG
@UMHCG
@umhcg_aydm



Site: <http://umhcg.com/> Portal: www.disabilityinfo.me

mejl, u kojem su tražene informacije o metodologiji i nastavku rada te mogućnostima da **UMHCG** pošalje obavještenje o tome ko će biti novi član ove RG iz organizacije. Iz **Ministarstva** je odgovoreno da nemaju informaciju koja se odnosi na sastav i termin održavanja sastanaka RG.

Radna grupa za izradu predloga Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o bližim uslovima za izdavanje, obnavljanje, suspenziju i oduzimanje licence za obavljanje djelatnosti socijalne i dječje zaštite

Nakon objavljenog *Javnog poziva* **Ministarstva finansija i socijalnog stananja** za predlaganje predstavnika NVO za radnu grupu za izradu navedenog *Pravilnika* 31. decembra 2020, **UMHCG** je u januaru poslalo kandidaturu za **Milicu Marđokić**. Imenovana nije izabrana zbog većeg broja podrški NVO, koju je dobila kandidovana **Nataša Međedović**.

Radna grupa za izradu Predloga pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o bližim uslovima i načinu prilagođavanja objekata za pristup i kretanje lica smanjene pokretljivosti i lica sa invaliditetom

Na inicijativu **UMHCG** i upit o statusu *Radne grupe*, i trenutnoj fazi izrade *Pravilnika*, imajući u vidu da je naš predstavnik u ovoj Radnoj grupi bio **Milenko Vojičić**, obaviješteni smo od strane nadležnog **Ministarstva** da će nova *Radna grupa* biti formirana nakon što se pribave neophodne informacije tražene u mandatu prethodne Radne grupe, a time će biti raspisan i javni poziv za kandidovanje novog predstavnika NVO.

Komisija za pripremu Izvještaja o implementaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti za 2019 - 2020. sa Akcionim planom za 2021.

Nakon objavljenog *Javnog poziva na portalu eUprave Crne Gore* za predlaganje predstavnika NVO za radnu grupu za izradu navedenog *Izvještaja* 16. februara, **UMHCG** je 26. februara poslalo kandidaturu za **Milicu Marđokić**. Članica radne grupe je slala komentare na dokument *Izvještaja s Akcionim planom*. Takođe, u cilju boljeg razumijevanje navedenih predloga, održan je i sastanak s predstavnicama **MPLJMP Hajdanom Simović** i **Bijondinom-Kim Mehmedi**, u prostorijama **Ministarstva**. Finalni dokument *Izvještaja* je poslat **Vladi** i usvojen je na sjednici 8. jula, bez prethodnog dostavljanje finalnog dokumenta članovima radne grupe i bez usvojeog ijednog komentara i sugestije **UMHCG**.

Radna grupa za izradu Strategije za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti 2022-2027. sa Akcionim planom za 2019. i 2020.

Nakon objavljenog *Javnog poziva na portalu eUprave Crne Gore* za predlaganje predstavnika NVO za radnu grupu za izradu nove *Strategije*, **UMHCG** je 10. juna poslalo dokumentaciju za kandidaturu **Milice Marđokić**. Prvi sastanak povodom izrade dokumenta je održan 2. jula, u organizaciji **MPLJMP**, Direktorata za zaštitu i jednakost lica sa invaliditetom. Sastanak je otvorila v.d. direktorice ovog Direktorata **Aleksandra**

umhcg@tcom.me
office@umhcg.com

067801761
069385981

@UMHCG
@UMHCG
@umhcg_aydm

Popović, a isti su vodili eksperati **Željko Vukčević** i **Damjan Tatić**. Na *sastanku* je prezentovana metodologija izrade strateškog dokumenta, a, takođe, je dogovorena dinamika rada RG i rokovi za izradu dokumenta. Narednih mjeseci, do usvajanja dokumenta, održano je još šest sastanaka, međutim, kao ni na *Izveštaj* o sprovođenju prethodne *Strategije*, tako ni ključni predlozi za novi dokument nijesu prihvaćeni od strane **Ministarstva**, a dokument je čak usvojen s greškama u kucanju i drugim tehničkim nepravilnostima.

Radna grupa za izradu Strategije razvoja zdravstva

Na *sastanku* održanom krajem septembra, a na inicijativu **Ministarstva zdravlja Marina Vujačić** se priključila *Radnoj grupi za izradu Strategije razvoja zdravstva*, bez formalnog učešća i predlaganja po propisanoj proceduri za izbor i učešće predstavnika NVO u radna tijela koja formiraju organi uprave. Tako je početkom oktobra prisustvovala trećem po redu *sastanku Radne grupe*, kojim je koordinirao konsultant, a u okviru kojeg je održana i radionica na kojoj su svi predstavnici *Radne grupe* predlagali pet prioriteta, kojima bi se trebala baviti navedena *Strategija*.

Savjet za pitanja lica sa invaliditetom Skupštine Glavnog grada

VII sjednica Savjeta, na kojoj je jedina tačka dnevnog reda bio *Izveštaj o rada Javne ustanove Dnevni centar za djecu i omladinu sa smetnjama i teškoćama u razvoju - Podgorica za 2020.* održana je 28. aprila. **Bojan Đorović**, član *Savjeta* ispred **UMHCG**, nije prisustvovao *sjednici Savjeta*, o čemu je obavijestio članove *Savjeta*, a neki od razloga su bili sljedeći:

- **Savjet** već drugu sjednicu zaredom razmatra isključivo dokumente, koji se odnose na rad **JU Dnevni centar za djecu i mlade sa smetnjama u razvoju Podgorica** i u prethodnom periodu je u toku sjednice praksa da se razmatra samo po jedna tačka dnevnog reda;
- **Savjet** već duže vrijeme ne ispunjava svoj mandat i svrhu jer se ne bavi razmatranjem pitanja zbog kojih je i formiran;
- Dosadašnja prakse **Savjeta** da se datum sjednice određuje jedan ili dva radna dana prije održavanja.

VIII sjednica Savjeta na kojoj je jedina tačka dnevnog reda bio *Izveštaj o realizovanim aktivnostima u sprovođenju Lokalnog plana za unapređenje socijalne inkluzije - razvoj usluga socijalne i dječje zaštite u Glavnom Gradu Podgorici za period 2020-2023, za 2020.* održana je 23. jula. **Bojan Đorović** prisustvovao je *sjednici* i dao svoje sugestije i primjedbe na *Izveštaj*. Prilikom glasanja bio je protiv usvajanja *Izveštaja*.

IX sjednica Savjeta održana je 28. oktobra i jedina tačka dnevnog reda bio je *Prijedlog strategije zapošljavanja Glavnog grada Podgorica za period 2021-2025, sa Akcionim planom za 2021.* **Bojan Đorović** iz zdravstvenih razloga nije pisustvovao *sjednici*, o čemu je obavijestio **Savjet**. U obavještenju je naveo da je saglasan sa *Prijedlogom strategije* imajući u vidu da su sugestije **UMHCG** prihvaćene tokom javne rasprave.

Deseta sjednica Savjeta održana je 24. decembra na kojoj su osim tehničkih pitanja, razmatrane i sljedeće tačke dnevnog reda:

- 1) *Prijedlog odluke o budžetu Glavnog grada Podgorice za 2022.* - Predstavnik **UMHCG** je tražio pojašnjenja na koji način će se sprovoditi usluge u zajednici koje su planirane (pristupačan prevoz, mobilni timovi). Nakon pojašnjenja Prijedlog budžeta je usvojen, a predstavnik **UMHCG** je isti podržao.
- 2) *Prijedlog odluke o načinu korišćenja i cijeni zakupa stanova dodijeljenih licima u stanju socijalne potrebe* - u okviru koje je naš predstavnik tražio da se pored korisnika koji ostvaruju pravo na materijalno obezbjeđenje porodice, pravo na ličnu invalidninu i pravo na naknadu roditelju ili staratelju korisnika prava na ličnu invalidninu, nađu u odluci i korisnici prava na dodatak za njegu i pomoć. Predstavnik Glavnog grada gospodin **Ivan Terzić** je insistirao na tome da se ovi korisnici već nalaze u odluci, međutim naš predstavnik ga je demantovao s čime su se složili i ostali članovi Savjeta. Međutim, gospodin **Terzić** je insistirao da se onda moraju izmijeniti neke od odluka, za šta je potrebno pokrenuti inicijativu za izmjenu Zakona. Odluka je usvojena, a prijedlog našeg predstavnika nije prihvaćen.
- 3) *Prijedlog odluke o izmjenama i dopunama Odluke o linijskom gradskom i prigradskom prevozu putnika na teritoriji Glavnog grada* - svi članovi Savjeta su bili saglasni sa prijedlogom.
- 4) *Program rada JU Dnevni centar za djecu i omladinu sa smetnjama i teškoćama u razvoju - Podgorica za 2022.* u okviru koje je naš predstavnik bio uzdržan prilikom glasanja zbog principijelnog stava **UMHCG** povodom Dневnih centara.

Savjet za transparentnost

U toku godine održavane su sjednice **Savjeta za transparentnost i Savjeta za kontrolu biračkog spiska**, čiji su pridruženi članovi postali predstavnici NVO izabrani u **Savjetu za transparentnost**. U februaru su održana *dva sastanka i jedan sastanak podgrupe za analizu postojećeg zakonodavstva*, koje reguliše pitanja biračkog spiska i sa njim povezanih aktivnosti (propisa). **Marina Vujačić** je izabrana za zamjenicu koordinatora ove Radne grupe.

Članovi **Savjeta** su imali priliku i da prate provjeru eventualnih duplih otisaka prstiju/biračkog spiska posredstvom **AFIS sistema** u susret lokalnim izborima u Nikšiću i Herceg Novom, a na zahtjev ministra unutrašnjih poslova svoj izvještaj o aktivnostima u nadležnosti **MUP-a** dostavljaju kvartalno predstavnici/e **Savjeta** iz reda NVO. **Marina Vujačić** je osim Izvještaja o aktivnostima **UMHCG** u odnosu na nadležnosti **MUP-a** dostavila i predlog aktivnosti koje trebaju biti na dnevnom redu **Savjeta**.

Na njenu inicijativu, 22. marta, **održan je sastanak s ministrom unutrašnjih poslova Sergejom Sekulovićem**, na kojem je posebno razgovarano o potrebi unapređenja pravnog okvira u nadležnosti **MUP-a**, a koji reguliše prava i obaveze osoba s invaliditetom. Takođe, riječi je bilo o potrebi edukacija službenika o pravima osoba s invaliditetom, a u početnoj fazi saradnje dogovoreno je da **UMHCG** pripremi predloge izmjena i dopuna zakonskih rješenja uz spremnost ministra da iste stavi u dalju proceduru prema Vladi, odnosno Parlamentu. Nakon sastanka, a na zahtjev **UMHCG**; dostavljen nam je spisak zakona i podzakonskih akata u nadležnosti **MUP-a**.

Na ovom sastanku a kasnije i na sjednici Savjeta za kontrolu biračkog spiska Marina Vujačić je inicirala da **MUP, po službenoj dužnosti, pokrene proceduru vraćanja u birački spisak osoba kojima je oduzeta poslovna sposobnost** imajući u vidu da je Ustavni sud u novembru 2020. ukinuo obredbu o poslovnoj sposobnosti kao preduslovu ostvarivanja biračkih prava. Ona je istakla da je u tom procesu moguće i neophodno podatke prikupiti od centara za socijalni rad, kao i sudova, te da je to administrativno lakše i jeftinije rješenje, ali i efikasnije, nego da se rješavanju ovog pitanja pristupi drugačije - očekujući da same OSI podnesu zahtjev za upis/vraćanje u birački spisak. U julu je na sjednici ministar obavijestio o tome da su sva lica kojima je oduzeta poslovna sposobnost vraćena u birački spisak, nakon čega se pristupilo zajedničkoj kampanji koju je podržao OEBS, a koja promovira biračka prava ovih osoba. Tako je tekst prvog TV spota usaglašen u oktobru.

Zajednički konsultativni odbor (ZKO) između Crne Gore i Evropskog ekonomskog i socijalnog komiteta (EESK)

U periodu od 20. februara započele su pripreme crnogorskog dijela **ZKO** u vezi s pripremom zajedničke deklaracije koja je usvojena na sastanku održanom 1. marta, a u cilju dogovora održana su i dva sastanka.

Na predloženi tekst evropskih članova svi članovi iz Crne Gore su imali priliku dati svoje komentare i dopune, što je uradila i **Marina Vujačić** i sve njene sugestije su usvojene. Tako se u usvojenoj deklaraciji na 14. sastanku **Zajedničkog konsultativnog odbora između Crne Gore i Evropskog ekonomskog i socijalnog savjeta (JCC MNE EESC)** između ostalog:

- Pozdravlja formiranje **Savjeta za borbu protiv korupcije, Savjeta za kontrolu biračkog spiska** i **Savjeta za transparentnost** dok je **Vlada** pozvana da u najskorije vrijeme osnuje **Savjet za prava osoba s invaliditetom** i **Savjet za prava djeteta**;
- Poziva se Crna Gora na adekvatniju i transparentniju distribuciju EU sredstava, ističe neadekvatnost mjera za oporavak od COVID-19 i disproporcionalni uticaj na OSI i Rome;
- Ukazuje na neophodnost adekvatne primjene kriterijuma za izbor predstavnika NVO u radna tijela i grupe i važnosti kriterijuma koji se odnosi na iskustvo predloženih kandidata/kinja a ne samo broj NVO koje su predložile nekog kandidata/kinju, ukazuje na prošlogodišnje kašnjenje donošenja odluka o finansiranju projekata NVO što je uticalo i na još niži nivo sprovođenja javnih politika u određenim oblastima; i
- Ukazuje se na važnost konsultacija i uključivanja javnosti u procesima donošenja odluka.

Nadgledni odbor Ipe

Početak jula održan je *onlajn sastanak nadglednog odbora za programe IPA* kojem je ispred **UMHCG** prisustvovala **Andela Radovanović**. Na sastanku su predstavnici ministarstava istakli kašnjenja i probleme u realizaciji aktivnosti, uključujući i pravovremenu realizaciju budžeta, uskljed pandemije COVID-19, zbog čega je dio sredstava preusmjeravan na druge programe.



Site: <http://umhcg.com/> Portal: www.disabilityinfo.me

U novembru je održan *sastanak sektorskog nadglednog odbora IPA II* na kom je, kao i na prethodnim sastancima, konstatovano kašnjenje u realizaciji ugovorenih programa, prvenstveno usljed pandemije i potrebe za preusmjerenjem sredstava na druge programe. Predstavnicima **Evropske Komisije** su preporučili da se programi realizuju uz veću efikasnost, kako ne bi došlo do povraćaja sredstava.

Naredni sastanak **Nadglednog odbora Ipe** održan je u decembru. Predstavnicima ministarstava su prezentovali rezultate realizovanih ugovora, uz isticanje da su neki programi realizovani u predviđenim rokovima, dok je u dijelu programa, prvenstveno u oblasti socijalne zaštite došlo do kašnjenja u realizaciji. Kašnjenja se odnose na potpisivanje ugovora i sprovođenje tenderskih procedura.

Sastancima je ispred **UMHCG** prisustvovala **Andela Radovanović**.

Radne grupa za pregovaračka poglavlja

Do kraja septembra izmijenjena je cijela pregovaračka struktura, tako da **UMHCG** više nema predstavnike u radnim grupama za PP5, PP19 i PP23.

...

ISME komitet

Na poziv za zamjenu člana ISME Komiteta ispred **UMHCG**, umjesto **Milenka Vojičića**, imenovana je **Marina Vujačić**. U septembru je održana prva elektronska sjednica na kojoj je učestvovala **Marina**, međutim, tačke dnevnog reda nijesu važne s aspekta djelovanja **UMHCG**.

SKUPŠTINSKA RADNA TIJELA

Odbor za ljudska prava i slobode

U januaru smo na poziv **Skupštine Crne Gore** prisustvovali sjednici Odbora za ljudska prava i slobode na kom je predstavljen *Izveštaj o post-zakonodavnom nadzoru nad Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom* koji je izradila Vestminsterska fondacija. Sjednici su ispred **UMHCG** prisustvovala **Andela Radovanović** i **Milica Marđokić**. Predsjednik **Odbora Jovan Jole Vučurović** sjednicu je otvorio minutom ćutanja za predsjednika **Skupštine UMHCG Milenka Vojičića**.

Nakon prezentacije izvještaja, uslijedila je diskusija, tokom koje je **Andela** istakla da djelovi izvještaja sadrže netačne konstatacije, za koje pretpostavljamo da su dostavljane od državnih organa, poput one da je *Zakon o zabrani diskriminacije LSI* u potpunosti usklađen, kao i da su zakoni u oblasti obrazovanja u potpunosti ili djelimično usklađeni s *Konvencijom*. Kao ključnu je istakla potrebu za izmjenom *Zakona o zabrani diskriminacije LSI*. Pozvala je poslanike da iniciraju što skorije formiranje **Savjeta za prava OSI**, kao preduslova da *Akcionni plan za primjenu preporuka Komiteta* bude usvojen, a time i *izmjene Zakona o zabrani diskriminacije LSI* budu i formalno prihvaćene. Takođe je istakla potrebu za organizacijom obuke o jeziku, terminologiji i modelima pristupa invaliditetu za poslanike u saradnji **Odbora** i **UMHCG**.

Krajem aprila smo na poziv **Odbora** dostavili svoje sugestije na *Plan aktivnosti Odbora za 2021*. Među sugestijama su bile dopuna opisa aktivnosti, tako da se poziva na *Konvenciju UN o pravima OSI*, definisanje obaveze prisustva ministara na kontrolnim saslušanjima u

umhcg@tcom.me
office@umhcg.com

067801761
069385981

@UMHCG
@UMHCG
@umhcg_aydm

vezi s pitanjima koja se tiču OSI, kao i iniciranje izmjena **Etičkog kodeksa** na način da se invaliditet prepozna kao jedan od osnova diskriminacije, što trenutno nije slučaj. Pored ovoga, predložili smo i organizaciju obuke o modelima pristupa invaliditetu, jeziku i terminologiji za sve poslanike, koju bi relaziozovale OOSI, odnosno OSI, kao i iniciranje održavanja plenarne sjednice povodom *3. decembra, Međunarodnog dana OSI*. Jedino je prihvaćena sugestija za dopunu opisa, dok ostale sugestije nijesu prihvaćene, uz obrazloženje da je Plan već obiman i da će se ostale aktivnosti potruditi da realizuju, u skladu sa kapacitetima Odbora. **Andela Radovanović** je prisustvovala sjednici **Odbora** 28. aprila i tom prilikom je obrazložila sugestije **UMHCG**.

Ženski klub - Nacrt zakona o privremenom izdržavanju djece

Na poziv **Ženskog kluba** i **Centra za ženska prava**, koji je uz pomoć ekspertkinja izradio *Nacrt zakona o privremenom izdržavanju djece* (formiranje Alimentacionog fonda) **Marina Vujačić** je 15. oktobra prisustvovala prezentaciji *Nacrta zakona* i javnoj raspravi organizovanoj u **Skupštini Crne Gore**. Ona je tim povodom istakla važnost usvajanja ovog Zakona, i naglasila da je važno njegovim tekstom dodatno zaštititi djecu s invaliditetom, ali i roditelje s invaliditetom, posebno žene s invaliditetom koje samostalno izdržavaju djecu, a koje su partneri napuštali i neizvršavaju svoje obaveze prema djeci. Ona je navela da su dodatne norme kojima će se ove grupe zaštititi i osigurati odgoj djece važne jer se ove grupacije suočavaju s dodatnim izazovima i težim mogućnostima zasnivanja radnog odnosa upravo zbog odgoja djece, i nedostatka systemske podrške za isto, ali i neosnaženosti i izostanka zaštite od institucija sistema uključujući posebno za krivični postupak, koji ostaje kao mehanizam nakon što supružnici koji ne žive s djetetom, i imaju obavezu izdržavanja, ne izvršavaju dobrovoljno tu obavezu, na osnovu odluke suda. **UMHCG** je, krajem oktobra, takođe, dostavilo i pisane komentare i sugestije na *Nacrt zakona*.

Odbor za zdravstvo, rad i socijalno staranje

Marina Vujačić je u julu prisustvovala konsultativnom saslušanju ministarke zdravlja **Jelene Borovinić-Bojović** (koja nije prisustvovala sjednici, već su u ime **MZ** predstavnice bile **državna sekretarka Anka Vukićević** i **pravnica Slavojka Šuković**), i direktora Fonda za zdravstveno osiguranje **Dragoslava Šćekića**, a povodom nove *Odluke o mreži zdravstvenih ustanova*. Iako su novom Odlukom skoro sve privatne ustanove isključene iz Mreže, privatna **firma "Rudo Montenegro"** zadržala je status u mreži zdravstvenih ustanova, odnosno siguran sistem finansiranja iz obaveznog zdravstvenog osiguranja, što je bio razlog reagovanja **UMHCG**. Tokom učešća u raspravi **M. Vujačić** je problematizovala odsustvo konkurencije, odnosno privilegovan položaj i monopol jedne privatne firme u oblasti medicinsko-tehničkih pomagala i zatražila hitnu izmjenu Odluke u tom dijelu, kako bi se stvorile zakonske mogućnosti da **Fond za zdravstveno osiguranje** raspiše javni poziv za isporučioce medicinsko-tehničkih pomagala, imajući u vidu da trenutno nema tu vrstu obaveze već je dužan na osnovu *Odluke* sklopiti ugovor s pružaocima zdravstvenih usluga koji su u Mreži. Nakon izmjene *Odluke* i stvaranja drugih pravnih pretpostavki bi korisnici imali pravo na izbor ne samo isporučioaca pomagala i opreme već i proizvođača pomagala, pa samim tim i na raznovrsnost i kvalitet pomagala, imajući u vidu da se



Site: <http://umhcg.com/> Portal: www.disabilityinfo.me

trenutno u oblasti rehabilitacionih i ortopedskih pomagala saradiuje samo s jednim proizvođačem. Njeno izlaganje dostupno je na [linku](#).

Odbor je u *Izveštaju*, koji je usvojio u oktobru, preporučio izmjenu *Odluke*, ili drugi model kojim će se osigurati odsustvo monopola i zdravije tržište u oblasti MT pomagala. Nakon ove sjednice kontinuirano je sprovedena kampanja javnog zagovaranja u cilju adekvatnije pravne regulative i administrativnih procedura koje će dovesti do unapređenja regulative i uslova za korisnike u navedenoj oblasti zdravstvene zaštite, odnosno prava na ličnu pokretljivost.

umhcg@tcom.me
office@umhcg.com

067801761
069385981

@UMHCG
@UMHCG
@umhcg_aydm

Odbor za rodnu ravnopravnost

U oktobru i novembru **Odbor za rodnu ravnopravnost** održano je *Konsultativno saslušanje* mr **Milojka Spajića**, ministra finansija i socijalnog staranja, mr **Jakova Milatovića**, ministra ekonomskog razvoja, mr **Aleksandra Stijovića**, ministra poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, prof. dr **Vesne Bratić**, ministarke prosvjete, nauke, kulture i sporta i dr **Jelene Borovinić Bojović**, ministarke zdravlja, na temu: *Rodno odgovorno budžetiranje*. Od pozvanih ministara, prvom dijelu sjednice (25. oktobra) prisustvovao je samo ministar **Stijović**, dok su ostali ministri delegirali svoje zamjene. Nastavku sjednice (2. novembra) prisustvovali su ministarka **Bratić**, ministar **Stijović** i ministar **Milatović**, dok su ministar **Spajić** i ministarka **Borovinić-Bojović** delegirali zamjene.

Saslušanju je ispred **UMHCG** prisustvovala **Anđela Radovanović**. Ona je u svom izlaganju istakla da se kroz rodno odgovorno budžetiranje moraju planirati i sredstva, mjere i aktivnosti za žene s invaliditetom i da dosadašnje aktivnosti, kao ni one koje su planirane strateškim dokumentima nijesu dovoljne da bi se obezbijedilo adekvatno učešće žena s invaliditetom. Njena izlaganja dostupna su na linkovima: <https://youtu.be/BLCuFTHIRl8> i <https://youtu.be/1HjHbHtqzY>.

JAVNO ZAGOVARANJE

Medicinsko - tehnička pomagala i oprema / aktivnosti u vezi s Odlukom o mreži zdravstvenih ustanova

Nakon prisustva na sjednici **Odbora** i više upućenih mejlova **Vladi** i nadležnom **Ministarstvu**, kao i **Fondu za zdravstveno osiguranje**, **UMHCG** je 4. avgusta u **Fondu za zdravstveno osiguranje Crne Gore** održalo *prvi sastanak* povodom izmjena *Pravilnika o ostvarivanju prava na medicinsko-tehnička pomagala* i nove Odluke o mreži zdravstvenih ustanova (*"Sl.list CG", br. 84/21*). Na sastanku je dogovoreno da će **UMHCG** biti uključeno u proceduru izmjene *Pravilnika o MT pomagalima*. Sastanku su ispred **UMHCG-a** prisistvovala **Marina Vujačić** i **Marija Šćepanović**.

Povodom izrade *Analize propisa i praksi u oblasti registracije, uvoza i stavljanja u promet medicinskih sredstava, s akcentom na oblast (ostvarivanja prava na) pomagala i opremu za OSI (medicinsko-tehnička pomagala)* kojoj smo pristupili **Fondu** je 10. septembra elektronskim putem poslat zahtjev za SPI, kojim je traženo: *dostavljanje Liste davalaca usluga koji osiguranim licima obezbjeđuju medicinsko-tehnička pomagala; Plan redovnih kontrola za 2020 i 2021. izvršavanja ugovornih obaveza s isporučiocima medicinsko-tehničkih pomagala; Analiza realizacije ugovora s isporučiocima medicinsko-tehničkih pomagala za 2020; Ukupan broj izdatih potvrda od strane Komisije Fonda o odobrenju nabavke ortopedskih i drugih pomagala koje je isporučila firma „Rudo Montenegro“; Ukupan broj prigovora upućenih od strane osiguranih lica zbog nepoštovanja roka za isporuku pomagala ili iz drugih razloga; Ukupan broj prigovora upućenih od strane osiguranih lica zbog nemogućnosti nabavke određenog pomagala iz Liste pomagala koja izdaje firma „Rudo*

Montenegro“; Ukupan broj izdatih potvrda osiguranim licima za nabavku ortopedskih i drugih pomagala kod drugih isporučilaca; Broj pomagala ili rezervnih djelova definisanih Pravilnikom i Listom za koje nema isporučioaca koji ima potpisan Ugovor s Fondom, a koja su korisnici pokrili iz svojih sredstava; Ukupan iznos sredstava koji je uplaćen firmi „Rudo Montenegro“ na ime faktura za isporučena pomagala, Informaciju da li i kada je Fond vršio redovne ili vanredne kontrole izvršavanja ugovornih obaveza i namjenskog korišćenja sredstava od strane firme „Rudo Montenegro“. Zahtjev Fondu dostavljen je poštom 14. septembra. Odgovor je dostavljen 12. oktobra.

Drugi sastanak održan je 1. oktobra i ispred **UMHCG** je prisustvovala **Marina Vujačić**, dok su ispred Fonda prisustvovali v.d. direktora **Dragoslav Šćekić** sa saradnicama. Tema sastanka bile su izmjene Odluke o mreži zdravstvenih ustanova i Pravilnika o medicinsko-tehničkim pomagalima.

Osim ovog, 29. septembra, pa 2. novembra održan je i sastanak s državnom sekretarkom u **Ministarstvu zdravlja Ankom Vukićević**, na kojemu je, takođe, jedna od tema bila izmjena *Odluke o mreži zdravstvenih ustanova*, ali i druga važna pitanja u oblasti zdravstvene zaštite OSI. Na drugom sastanku je dogovoreno da se prvo pristupi izmjeni *Pravilnika i Liste o MT*; pa potom da MZ predloži izmjene *Odluke* u tom dijelu, nakon čega će FZO raspisati javni poziv. Do tada FZO će potpisati novi ugovor s firmom **Rudo Montenegro** s mogućnošću prekida u slučaju promjene zakonodavstva i politika.

Takođe, 6. avgusta u **Institutu za lijekove i medicinska sredstva (ILJMS)** održali smo *sastanak* povodom dobijanja informacija potrebnih za izradu pomenute *Analize*. Sastanku su ispred **ILJMS** prisustvovala **Vesna Kostić** i **Lidija Čizmović**, dok su ispred **UMHCG** prisustvovala **Marina Vujačić** i **Dragana Sokić**. Nakon toga, **UMHCG** je 10. septembra **Institutu** uputilo *Molbu za pojašnjenje pojedinih zakonskih rješenja i procedura u vezi s registracijom, uvozom i stavljanjem u promet medicinskih sredstava s akcentom na medicinsko-tehnička pomagala i opremu za OSI*, za koje smo nakon nekoliko ponovljenih molbi dobili odgovor. Od strane **Instituta** 11. oktobra dobili smo djelimičan odgovor u kojem se, između ostalog, navodi da medicinsko-tehničko pomagalo koje je specijalno proizvedeno po nalogu odgovarajućeg zdravstvenog radnika, koji na ličnu odgovornost specificira karakteristike dizajna medicinskog sredstva, a po narudžbi za određenog pacijenta, Institut ne registruje kao medicinsko sredstvo, već samo medicinska sredstva namijenjena odmah za upotrebu ili korišćenje. Dalje, u odgovoru se navodi da ovlašćeni predstavnik proizvođača može biti i kancelarija, koja mora imati stalno zaposlenu odgovornu osobu za vigilancu medicinskih sredstva, i koja mora imati završen fakultet zdravstvenog ili tehničkog usmjerenja zavisno od medicinskog sredstva, kao i dodatne edukacije iz oblasti vigilance. Međutim, da bi se prometovalo medicinsko sredstvo, potrebno je da se promet vrši preko registrovane veleprodaje (promet na veliko medicinskim sredstvima). Dalje, proizvođač može da ovlasti i registrovanu veleprodaju za registraciju medicinskih sredstava, kao i za promet medicinskih sredstava. Tek kada se medicinsko sredstvo registruje, tada se može vršiti i promet tog medicinskog sredstva. U skladu sa *Zakonom* može se vršiti uvoz neregistrovanog medicinskog sredstva, ali samo u slučaju hitne medicinske zaštite na zahtjev zdravstvene ustanove. Što se tiče registracije

veleprodaje medicinskih sredstava, trenutno za sva medicinska sredstva važe ista pravila, osim za medicinska sredstva koja imaju poseban temperaturni režim čuvanja tzv. medicinska sredstva iz „hladnog lanca“, koja zahtjevaju dodatne uslove.

Nadalje, 10. septembra **Upravi prihoda i carina** i **Ministarstvu finansija i socijalnog staranja** uputili smo *Molbu za pojašnjenje i tumačenje zakonskih i podzakonskih rješenja i procedura u vezi s postupkom ostvarivanja prava na oslobođenje od plaćanja carine prilikom uvoza medicinsko-tehničkih pomagala i opreme*. Konkretno, traženo je pojašnjenje člana 61. *Uredbe o uslovima i postupku za ostvarivanje prava na oslobođenje od plaćanja carine* kojim se propisuje prateća dokumentacija, koja se dostavlja prilikom podnošenja zahtjeva za ostvarivanje prava na oslobođenje od plaćanja carine i članova 26 i 27 *Uredbe kojima se propisuje uvoz proizvodnih sredstava i druge opreme, kao i oslobađanje od plaćanja carine*. Od **Uprave prihoda i carina** 20. septembra dobili smo odgovor u kojem je djelimično pojašnjena procedura u vezi s postupkom ostvarivanja prava na oslobođenje od plaćanja carine prilikom uvoza medicinsko-tehničkih pomagala i opreme. Nakon analiziranja odgovora, Upravi prihoda smo 7. oktobra uputili novi mejl u kome smo tražili ponovno pojašnjenje člana 61, između ostalog, pojašnjenje da li se navedena odredba odnosi samo na NVO i javne ustanove ili se primjenjuje i za privatne firme i preduzetnike. Do kraja decembra 2021. nijesmo dobili povratne informacije od **Uprave**.

Takođe smo od **Ministarstva zdravlja** 6. avgusta, a nakon toga i 20. septembra zatražili dostavljanje podzakonskih akata u vezi s registracijom, uvozom i stavljanjem u promet medicinskih sredstava, kako bismo bili u mogućnosti finalizovati dokument *Analize*. U odgovoru koji smo dobili 28. oktobra navodi se da su svi podzakonski akti tek sada u postupku pripreme.

Sastanak UMHCG s predstavnicima Uprave za statistiku - MONSTAT

Na poziv **Uprave za statistiku (MONSTAT)**, kao odgovora na našu inicijativu o adekvatnom prikupljanju statistike o OSI tokom popisa stanovništva, 10. februara su **Marina Vujačić i Anđela Radovanović** imale sastanak s v.d. pomoćnika direktorice Vukom Čadenovićem i načelnicom **Odsjeka statistike demografije i migracija Snežanom Remiković**. Predstavnice **UMHCG** su na sastanku istakle važnost koncipiranja pitanja o OSI, odnosno o invaliditetu u skladu s pitanjima **Vašingtonske grupe**, uz uključivanje pitanja koja se neće odnositi samo na zdravstveno stanje, već i na društveni, ekonomski i socijalni status osoba s invaliditetom. Takođe je predloženo da se prilikom popisa domaćinstava obuhvati i dio pristupačnosti objekata za stanovanje OSI. Predstavnici **MONSTAT**-a su izrazili spremnost za saradnju, uz prijedlog da se **UMHCG** kroz javnu raspravu uključi u izradu *Nacrta zakona o popisu*, nakon čega bi se moglo raditi na adaptaciji upitnika u segmentu koji se tiče invaliditeta, kao i na obuci za popisivače.

Na inicijativu **MONSTAT**-a, 15. oktobra je u prostorijama **UMHCG** održan *sastanak* na kome su ispred **UMHCG** prisustvovala **Marina Vujačić i Anđela Radovanović**, dok su ispred **MONSTAT**-a bile prisutne **Snežana Remiković** i njene saradnice. Na sastanku su predstavnice **MONSTAT**-a prezentovale preliminarni upitnik, na koji su **Marina i Anđela** iznijele sugestije. Dogovoreno je da u narednom periodu, nakon usvajanja *Zakona*,



Site: <http://umhcg.com/> Portal: www.disabilityinfo.me

MONSTAT prilagodi pitanja koja se odnose na invaliditet/invalidnost, i pripremi pitanja koja će se odnositi na pristupačnost stanova, a da se potom nastavi zajednički rad s **UMHCG** koji bi uključivao i segment obuke za popisivače.

Predlozi UMHCG za Program rada Vlade za 2021

Na javni poziv **Generalnog sekretarijata Vlade UMHCG** je dostavilo svoje predloge i sugestije propisa/politika, koje **Vlada** treba uvrstiti u svoj program. Tako smo predložili usvajanje Akcionog plana za primjenu preporuka **Komiteta UN o pravima OSI**, nakon formiranja **Savjeta za prava osoba s invaliditetom**, potom usvajanje, *Predloga zakona o statusu i finansiranju organizacija osoba s invaliditetom kao organizacija od posebnom društvenog značaja*, *Predloga zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom*, *Predloga zakona o znakovnom jeziku kao jeziku u službenoj upotrebi*, *Predloga zakona o faksimilu kao potpisu u službenoj i ličnoj upotrebi*, i u krajnjem *Analiza usklađenosti crnogorskog zakonodavstva s Konvencijom UN o pravima osoba s invaliditetom s preporukama za usklađivanje*.

U Izvještaju s obavljenih javnih konsultacija a i nakon toga usvojenom Programu rada Vlade uneseni su predlozi koji se odnose na *Akcionni plan za realizaciju preporuka Komiteta*, *Predlog zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju LSI*, dok je za sve ostale predloge navedeno da su prosljeđeni nadležnim resorima i uzeti u razmatranje za naredni period. Zanimljivo je da je za *Predlog zakona o statusu i finansiranju organizacija osoba s invaliditetom*, kao organizacija od posebnog društvenog interesa, te za *Predlog zakona o faksimilu kao potpisu u službenoj i ličnoj upotrebi* kao nadležno navedeno **Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija**, a za *Predlog zakona o znakovnom jeziku kao jeziku u službenoj upotrebi* **Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta**.

Sastanak NVO s glavnom pregovaračicom Zorkom Kordić

Na poziv **Kancelarije za evropske integracije** 17. februara je **Anđela Radovanović** učestvovala na konsultativnom sastanku NVO s glavnom pregovaračicom Zorkom Kordić, organizovanom s predstavnicima NVO. Glavna pregovaračica je istakla važnost saradnje s NVO i plan da se intenzivnijim radom na ispunjavanju obaveza do 2025. stvore uslovi za pristupanje Crne Gore **Evropskoj uniji**. U svom izlaganju, **Anđela** je ukazala na neke od obaveza iz pregovaračkih poglavlja, koje se tiču OSI, istakla je da se neke konstatacije **Evropske komisije** ponavljaju iz izvještaja u izvještaj, i pitala da li su **Vlada** ili sama **KEI** razmatrale mogućnost donošenja planova za realizaciju preporuka EK, kao i da je potrebno u što skorijem roku pristupiti formiranju *Savjeta za prava OSI*, a onda i usvajanju *Akcionog plana za primjenu preporuka Komiteta*. Glavna pregovaračica je u svom odgovoru navela da se ne planira usvajanje posebnih akcionih planova za primjenu preporuka, dok će se ostale sugestije razmotriti.

Inicijativa UMHCG predsjedniku Skupštine Crne Gore Aleksi Bečiću

Na osnovu *inicijative koju smo krajem prošle godine uputili predsjedniku Skupštine Aleksi Bečiću*, a u kojoj smo, između ostalog zatražili *prenos sjednica Skupštine na znakovnom jeziku*, što je bio zahtjev **UMHCG** upućen **Skupštini** i RTCG i prije nekoliko godina, prilikom

umhcg@tcom.me
office@umhcg.com

067801761
069385981

@UMHCG
@UMHCG
@umhcg_aydm



Site: <http://umhcg.com/> Portal: www.disabilityinfo.me

uspostavljanja **Parlamentarnog kanala** koji se emituje na **RTCG**, obezbijeden je i prevod sjednica na znakovni jezik.

Inicijativa upućena Vladi i Stručnom tijelu za sprovođenje aktivnosti na odstranjivanju i iskorijevanju zarazne bolesti izazvane novim koronavirusom COVID-19 na teritoriji Crne Gore

UMHCG je sprovelo *Istraživanje o uticaju COVID-19 na troškove života osoba s invaliditetom, s akcentom na mlade s invaliditetom i njihovom uključivanju u mjere oporavka od virusa*, na zahtjev **Kancelarije Visokog komesara za ljudska prava (OHCHR)** uz podršku **UNDP u Crnoj Gori (Program Ujedinjenih nacija za razvoj u Crnoj Gori)**, a kroz *Zajednički program UN-a za podršku zemljama u dizajniranju i sprovođenju inkluzivnog odgovora i planiranju oporavka*. Podaci su se prikupljali od OSI s različitim vrstama invaliditeta, različitih uzrasta, s fokusom na mlade, nivoa obrazovanja i iz više gradova u Crnoj Gori, ali i od nadležnih institucija i zainteresovanih organizacija koje su na različite načine imale uticaj na život OSI tokom epidemije. Ključni nalazi istraživanja su predstavljeni u *Inicijativi* upućenoj 11. marta **Vladi i Stručnom tijelu za sprovođenje aktivnosti na odstranjivanju i iskorijevanju zarazne bolesti izazvane novim koronavirusom COVID-19 na teritoriji Crne Gore**. Iz kabineta Vlade je 22. marta poslat odgovor na Inicijativu u kojem je navedeno da je pokrenuta procedura za formiranje **Savjeta za brigu o OSI** koje će se, između ostalog, baviti i pitanjima poboljšavanja zdravstvenih usluga za OSI. Takođe je navedeno da se u okviru **Ministarstva finansija i socijalnog staranja** planira formiranje organizacione jedinice za unaprjeđenje i zaštitu prava OSI, ali i da su Inicijativu **UMHCG** uputili svim resornim ministarstvima na upoznavanje i dalje postupanje. Pored navedenog, odgovor je stigao i iz **Ministarstva ekonomskog razvoja** u kojem je navedeno da su pripremili tekst *Predloga zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanja LSI*, koji je u proceduri usaglašavanja s EK. U odgovoru je navedeno da se donošenjem i implementacijom novog Zakona očekuje da unapređenja i dodatna rješenja poboljšaju status OSI u društvu, te da se kroz njihovo zapošljavanje očekuje povećanje standarda OSI i njihova smanjena socijalna isključenost. Takođe se očekuje da će se ovim *Zakonom* obezbijediti prevazilaženje uočenih nedostataka u primjeni važećeg Zakona, kao i da će se stvoriti određena unapređenja u skladu s međunarodnim standardima i iskustvima drugih zemalja, primjenjiva u Crnoj Gori. Takođe, iz **Ministarstva** su naglasili da u okviru **ZZZCG** planiraju IT obuke, te da očekuju da će u njima biti uključen i određeni broj OSI.

Komentari UMHCG u prvoj fazi konsultacija za koncipiranje Nacrta zakona o izmjenama i dopunama Zakona o NVO

Zajedno sa **Savezom slijepih Crne Gore** dostavili smo *set komentara i sugestija u početnoj fazi konsultovanja u cilju izrade Nacrta zakona*. U okviru komentara posebno smo istakli neophodnost adekvatne primjene, ali i definisanja kriterijuma u dijelu finansiranja projekata u oblasti zaštite lica sa invaliditetom, propisivanja obaveze navođenja pretežne oblasti djelovanja prilikom registracije, odnosno propisivanje obaveze preregistracije s

umhcg@tcom.me
office@umhcg.com

067801761
069385981

@UMHCG
@UMHCG
@umhcg_aydm

istim razlogom, kako se ne bi kao do sada dešavalo da organizacije koje se dominantno bave npr. oblasću poljoprivrede apliciraju u oblasti zaštite od diskriminacije OSI, ili socijalne zaštite. Komentare smo dali i u dijelu uslova za izbor nezavisnih procjenjivača, komisija za raspodjelu sredstava, te propisivanju obaveze NVO da **Ministarstvu** dostavljaju svoje zapisnike s redovnih sjednica organa upravljanja organizacijom, kao dokaz ispunjenja minimuma zakonskih obaveza. U tom dijelu tražili smo da organizacije koje ne ispunjavaju ovu zakonsku obavezu budu brisane iz registra. Takođe, dali smo predlog da se u dijelu podrške države za rad NVO propiše obaveza, a ne samo mogućnost države da podrži rad onih NVO koje se bave pitanjima/pravima društveno ugroženih grupa. Na kraju, predložili smo obavezu propisivanja roka u kojem su organi koji su raspisali konkurs za projekte NVO dužni donijeti odluku (kraj II kvartala), što u trenutnom zakonskom rješenju nije slučaj.

Komentari UMHCG na Nacrt Zakona o popisu

Nakon medijskih navoda da se u novom *Zakonu o popisu* neće naći pitanja kojima se prikupljaju podaci o invalidnosti, odnosno invaliditetu, obratili smo se [saopštenjem za javnost](#) u kom smo pozvali **Vladu** i sve državne institucije zadužene za izradu *Nacrta zakona o popisu* da u isti uvrste pitanja koja se tiču informacija i statistike o osobama s invaliditetom i da sprovedu obaveznu javnu raspravu, odnosno uključe sve zainteresovane strane bez izuzetka i nejednakog tretmana. Inicijativu smo uputili i **Kabinetu predsjednika Vlade** i **Ministarstvu finansija i socijalnog staranja**. Kao *odgovor na inicijativu*, **MFSS** nas je pozvalo na sastanak u vezi s ovom temom, kojem je ispred **MFSS** prisustvovao državni sekretar **Branko Krvavac**, a ispred **UMHCG** **Marina Vujačić** i **Andela Radovanović**.

Takođe smo se ponovo obratili i **Upravi za statistiku** s *molbom za uključivanje u proces pripreme popisa*. Saopštenje je prevedeno i na engleski jezik i poslato **predstavništvu UN u Crnoj Gori**, **Delegaciji Evropske unije** i **ambasadama SAD, Velike Britanije** i **Njemačke**.

Početak oktobra dostavili smo *komentare na Nacrt zakona* za koje je u *izvještaju o javnoj raspravi* navedeno da su prihvaćeni, ali uvidom u inovirani *Nacrt zakona*, primijetili smo da sugestije nijesu uvrštene u tekst u cjelosti, već samo djelimično.

Komentari UMHCG na nacрте medijskih zakona

Krajem septembra smo **Ministarstvu javne uprave, digitalnog društva i medija** dostavili *komentare na nacрте seta medijskih zakona: Nacrt zakona o audiovizuelnim medijskim uslugama* i *Nacrt zakona o medijima*, u kojima smo tražili promjenu termina "dostupnost" u "pristupačnost", obavezu uvođenja prevoda medijskih sadržaja na znakovni jezik, uvođenje obaveze opredjeljivanja jednog dijela "prime-time" u emisijama za obradu tema koje se bave OSI ili koje su od značaja za OSI, kao i uvođenje kreiranja sadržaja koji obrađuju pitanja u vezi s osobama s invaliditetom kao jedne od oblasti koja se može finansirati iz državnog budžeta.

Komentari UMHCG na Sektorske analize ministarstava za određivanje prioriternih oblasti za finansiranje projekata/programa iz budžeta Crne Gore u 2021

UMHCG je svoje sugestije i komentare dostavilo na 10 *Nacrta sektorskih analiza*, i to **Ministarstvu finansija i socijalnog staranja** u oblasti *društvene brige o djeci i mladima* (komentari su prihvaćeni), oblasti *socijalne zaštite - nasilje nad ženama i nasilje u porodici* i oblasti *zaštite lica s invaliditetom* (sugestije nijesu prihvaćene), **Ministarstvu ekologije, prostornog planiranja i urbanizma** u oblasti *zaštite lica sa invaliditetom*. **Ministarstvu kapitalnih investicija** u oblasti *zaštite lica s invaliditetom u saobraćaju*, **Ministarstvu prosvjete, nauke, kulture i sporta** u oblasti *podrške cjeloživotnom učenju* (gdje smo se tom prilikom zahvalili na prihvaćenim komentarima upućenim na sektorsku analizu 2020. iz ove oblasti), u oblasti *društvene brige o mladima* u oblasti *umjetnosti i kulture* (sugestije nijesu prihvaćene), kao i **Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prave**, u oblasti *zaštite lica s invaliditetom* i u oblasti *rodne ravnopravnosti*. Za oblasti za koje nijesmo naveli odgovore, niti su finalne verzije dokumenata objavljene na sajtovima.

Komentari UMHCG na Sektorske analize ministarstava za utvrđivanje predloga prioritarnih oblasti od javnog interesa i potrebnih sredstava za finansiranje programa i projekata nevladinih organizacija iz budžeta Crne Gore u 2022

UMHCG je svoje sugestije i komentare dostavilo na 10 *Nacrta sektorskih analiza*, i to **Ministarstvu finansija i socijalnog staranja** u oblasti *društvene brige o djeci i mladima* (komentari su prihvaćeni), oblasti *socijalne zaštite - nasilje nad ženama i nasilje u porodici* () i oblasti *zaštite lica s invaliditetom*, **Ministarstvu ekologije, prostornog planiranja i urbanizma** u oblasti *zaštite lica sa invaliditetom*, **Ministarstvu kapitalnih investicija** u oblasti *zaštite lica s invaliditetom u saobraćaju*, **Ministarstvu prosvjete, nauke, kulture i sporta** u oblasti *podrške cjeloživotnom učenju*, u oblasti *društvene brige o mladima*, i u oblasti *umjetnosti i kulture*, kao i **Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava**, u oblasti *zaštite lica s invaliditetom* i u oblasti *rodne ravnopravnosti*.

Inicijativa za izmjenu Zakona o socijalnoj i zaštiti i podzakonskih akata koji definišu prava na materijalna davanja kao i usluge podrške za život u zajednici

UMHCG je uradilo *Analizu stanja u oblasti usluga koje se garantuju/nude osobama s invaliditetom (OSI) i preporuke za unapređenje trenutnog stanja kroz projekat Pristupačnim prevozom do promjena* (O kojem postoji poseban dio *Izveštaja*). Na osnovu izrađene Analize, UMHCG je 16. jula uputilo [Inicijativu Ministarstvu finansija i socijalnog staranja](#).

PROGRAM ZA PRISTUPAČNOST

Projekat PUTokaz za OSI

Realizacija projekta je trajala od jula 2020. do kraja februara 2021. U 2021. nastavljena je aktivnost *monitoringa i mapiranja obilježenih parking mjesta za osobe s invaliditetom na teritoriji opština Budva, Bar i Nikšić*, kao i rad na *Brošuri o pravima OSI u oblasti saobraćaja s posebnim akcentom na bezbjednost i pristupačnost javnog saobraćaja /semafor/*. [Okrugli sto o pravima i obavezama OSI kao učesnika u saobraćaju](#) održan je u srijedu, 24. februara, u hotelu *Hilton* u Podgorici, i u direktnom prenosu na *Zum aplikaciji* i *Fejsbuku*. U



Site: <http://umhcg.com/> Portal: www.disabilityinfo.me

uvodnom dijelu obratili su se izvršna direktorica **UMHCG Marina Vujačić** i ministar kapitalnih investicija **Mladen Bojanić**. Događaj je okupio predstavnike relevantnih institucija, uključujući i predstavnike ministarstava i druge organe uprave i lokalne samouprave, kao i predstavnike civilnog društva, organizacija OSI, medije, političke partije, ali i druge zainteresovane strane koji su iz domena saobraćaja. Na događaju je prisustvovalo **113** učesnika (fizički u hotelu **40**, preko *Fejsbuka* **21**, preko *Zum aplikacije* **20** a na *Jutjub (Youtube) kanalu* bila su **32** učesnika). Događajem je fasilitirala **Iva Mijović**, koordinatorica projekta.

Nakon prezentovanja radne verzije [Brošure o pravima OSI u oblasti saobraćaja s posebnim akcentom na bezbjednost i pristupačnost javnog saobraćaja /semafor/](#) dati su zaključci i preporuke u vezi s obezbjeđivanjem pristupačnog javnog saobraćaja, kako u odnosu na adekvatnije garancije postojećih zakona i podzakonskih akata, tako i u odnosu na adekvatniju primjenu zakona u praksi, posebno u segmentu pristupačnosti.

Sredinom marta upućene su *Inicijative za poštovanje standarda pristupačnosti parking mjesta za osobe s invaliditetom opštinama Budva, Bar i Nikšić* koje su obuhvaćene projektom, dok su upućene i tri dodatne inicijative opštinama (Podgorica, Herceg Novi i Bijelo Polje) u kojima je monitoring izvršen u periodu realizacije projekta *(Sa)OBRAĆAJ mi se!*

Ovim povodom smo poslali i [saopštenje za javnost](#) u kojem smo između ostalog ukazali i na problem nepristupačnosti obilježenih parking mjesta za osobe s invaliditetom, i na druga značajna odstupanja u odnosu na propise, kad je riječ o dimenzijama parking mjesta, o parking mjestima koja se nalaze duž saobraćajnice, bez međuprostora, ali i nepristupačnog izlaza na trotoar i dr. Dobili smo povratne informacije od opština Nikšić, Bar, Herceg Novi i Bijelo Polje, u okviru kojih su nas informisali o trenutnom stanju u opštinama, i planovima za naredni period. Nakon nekoliko telefonskih poziva, i nedobijanja odgovora od Opštine Budva, upućena je 5. jula *Molba za postupanje po Inicijativi za poštovanje standarda pristupačnosti parking mjesta za osobe s invaliditetom na teritoriji Opštine Budva* predsjedniku **Opštine Budva Marku Careviću**. Dobili smo odgovor da je predmetna molba proslijeđena Sekretarijatu za investicije i **Sekretarijatu za komunalno-stambene poslove** na dalje postupanje. U vezi s upućenom Inicijativom **Glavnom gradu Podgorica**, održan je sastanak 19. maja u prostorijama **UMHCG**, kome su prisustvovali predstavnici Glavnog grada Podgorica **Lazarela Kalezić**, sekretarka **Sekretarijata za saobraćaj** i **Boris Brnović**, viši savjetnik III u oblasti regulacije saobraćaja i puteva u ovom **Sekretarijatu**, kao i **Alija Hamzić** iz **Parking servisa Podgorica**, rukovodilac službe za tehničku pripremu, programiranje, informacione tehnologije, javna parkirališta i garaže i unutrašnju kontrolu. Dogovoreno je da im se dostave monitoring podaci i fotografije, i da će na osnovu toga nastojati da regulišu već postojeća parking mjesta u skladu sa standardima predviđenim za parking mjesta za osobe s invaliditetom. Takođe, planirana je dalja saradnja i komunikacija u vezi s pristupačnošću parking mjesta. Sastanku su ispred **UMHCG** prisustvovali **Marina Vujačić, Bojan Đorović, i Iva Mijović**.

Završni finansijski i narativni izvještaji, kao i finalna verzija gore pomenute Brošure, dostavljeni su donatoru 18. marta.

umhcg@tcom.me
office@umhcg.com

067801761
069385981

@UMHCG
@UMHCG
@umhcg_aydm



Site: <http://umhcg.com/> Portal: www.disabilityinfo.me

Nakon završetka realizacije projekta, 22. marta na poziv direktora **Autobuske stanice Uglješe Vujovića**, održan je sastanak na kojem smo razgovarali o elementima pristupačnosti autobuske stanice, kao i o pristupačnosti prostora u neposrednoj blizini Autobuske stanice. Dogovorili smo se da uputimo *Inicijativu za poštovanje standarda pristupačnosti prostora u neposrednoj blizini Autobuske stanice* **Glavnom gradu Podgorica, odnosno Sekretarijatu za saobraćaj**. U odgovoru Sekretarijata se navodi da će udovoljiti predmetnom zahtjevu, tako što će predvidjeti parking mjesto i prilaznu rampu u vidu spuštenih ivičnjaka, ali da realizacija pada na teret onoga u čijem je vlasništvu predmetna lokacija, a to je INTOURS D.O.O. Pored toga, direktoru Autobuske smo sugerisali da stupe u kontakt sa **Savezom slijepih Crne Gore**, u vezi s ugradnjom taktilnih staza na autobuskoj stanici. Sastanku su prisustvovala **Marina Vujačić** i **Iva Mijović**. Poslat je mejl s upitom da li se nešto do sada uradilo po ovom pitanju, i dalje nemamo odgovor.

Projekat Zajedno za pristupačan grad (Nosilac Savez slijepih)

Realizacija projekta trajala je od jula 2020. do marta 2021. U 2021. je izrađena publikacija *Zajedno za pristupačan grad*. Održan je *Info dan* u Beranama 11. marta, gdje su predstavnici **Saveza slijepih** i **Udruženja** imali prilike da razgovaraju s građanima o pristupačnosti u oblasti saobraćaja za osobe s invaliditetom. Predstavnici **Udruženja** bili su: **Aleksandra Pavićević**, **Dragana Sokić**, **Bojan Đorović** i **Iva Mijović**. Istog dana održana je *radionica za predstavnike Opštine Berane i lokalnih NVO, odnosno članove Radne grupe za pristupačnost* koja je formirana od strane **Opštine** na temu pristupačnosti saobraćaja za OSI. Trenerica ispred **UMHCG** bila je **Andela Radovanović**. *Drugi Info dan* na istu temu je održan u Podgorici, 16. marta a predstavnice **Udruženja** ovog puta bile su: **Aleksandra Pavićević** i **Iva Mijović**.

Projekat PUT do sigurnOSTi

Realizacija projekta *PUT do sigurnOSTi* započeta je 17. decembra 2021, i trajaće do 17. septembra 2022, a projekat se realizuje u saradnji s **NVU INVICTUS**. Projekat je podržalo **Ministarstvo kapitalnih investicija**, po konkursu za NVO u oblasti zaštite lica sa invaliditetom u saobraćaju u 2021.

Ovim projektom planirane su sljedeće aktivnosti: *Analizu propisa u oblasti drumskog saobraćaja s aspekta garancija prava OSI na aktivno učešće u saobraćaju uz preporuke za adekvatnije garancije i procedure ostvarivanja prava, monitoring nad primjenom propisa u oblasti drumskog saobraćaja s aspekta garancija prava OSI na aktivno učešće u saobraćaju, radionice za predstavnike (lokalnih) službi nadležnih za regulisanje uslova i postupka ostvarivanja prava iz oblasti saobraćaja (lokalni sekretarijati, Uprava carina i lokalne carinarnice...), kampanja podizanja svijesti o posljedicama nepropisnog parkiranja s posebnim akcentom na lokalni nivo i izrada lifleta o posljedicama nepropisnog parkiranja s posebnim akcentom na lokalni nivo.*

Projekat Nauči, da (ne) budeš vezan

umhcg@tcom.me
office@umhcg.com

067801761
069385981

@UMHCG
@UMHCG
@umhcg_aydm



Site: <http://umhcg.com/> Portal: www.disabilityinfo.me

Realizacija projekta *Nauči, da (ne) budeš vezan!* započeta je 17. decembra 2021, i traje do 17. jula 2022, a projekat se realizuje u saradnji sa **Savezom slijepih Crne Gore**. Projekat je podržalo **Ministarstvo kapitalnih investicija**, po konkursu za NVO u oblasti saobraćaj, sigurnost i bezbjednost u 2021.

Ovim projektom planirane su sljedeće aktivnosti: *Radionice na temu promocije bezbjednosti i pristupačnosti u saobraćaju, simulacije kretanja uz pomoć pomagala i u okviru medijske kampanje biće snimljen video spot s ciljem informisanja OSI ali i opšte i stručne javnosti o pravima i obavezama OSI kao učesnika u saobraćaju.*

JAVNI POZIV organima, organizacijama, udruženjima i pojedincima da se uključe u početnu fazu pripreme Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o lukama

Na raspisani *Javni poziv organima, organizacijama, udruženjima i pojedincima da se uključe u početnu fazu pripreme Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o lukama*, a koji je objavljen na sajtu **Ministarstva kapitalnih investicija**, krajem aprila uputili smo Radnoj grupi za izradu *Predloga ovog zakona komentare i sugestije*, kojima smo između ostalog ukazali na izmjenu odredbe koja se odnosi na jednakost svih, tako što će se propisati zabranu diskriminacije po različitim osnovama, posebno po osnovu invaliditeta. U dijelu kaznenih odredbi predložili smo propisivanje onih koje bi bile uslovljene ovim dopunama i izmjenama *Zakona* – usljed nepoštovanja obaveze pristupačnosti prilikom izgradnje, odnosno upravljanja postojećim lukama, kao i osiguranja bezbjednosti.

JAVNA RASPRAVA o Nacrtu pravilnika o uslovima koje moraju ispunjavati autobuske stanice

Na raspisani poziv za *Javnu raspravu o Nacrtu pravilnika o bližim uslovima koje moraju ispunjavati autobuske stanice*, a koji je objavljen na sajtu **Ministarstva kapitalnih investicija** 2. jula, uputili smo *komentare i sugestije*, kojima smo predložili da se doda odredba koja se odnosi na obavezne elemente pristupačnosti za lica smanjene pokretljivosti i lica sa invaliditetom, odnosno da se navedu pojedinačno elementi pristupačnosti koje treba da posjeduju autobuske stanice. Predloženo je da se doda pet novih stavova koji se odnose na: stanične zgrade, garderobe, perone, trotoare. Nakon upućenih *Komentara i sugestija*, uslijedio je poziv za sastanak od predstavnika **Direktorata za drumski saobraćaj Lazara Miljanića**, s ciljem nalaženja adekvatnog rješenja u kojim djelovima je potrebno sugestije i prihvatiti. Na sastanku su prisustvovali predstavnici nekoliko autobuskih stanica u Crnoj Gori, pa je bilo riječi o tome koje uslove treba da ispunjavaju autobuske stanice da bi imale licencu za rad, te kakav je odnos važećih zakonskih propisa i prakse. Na *sastanku* je zaključeno da je potrebno što prije definisati vrijeme za otklanjanje nepravilnosti, uputiti Inicijativu za izmjenu *Zakona o planiranju prostora i izgradnji objekata* u dijelu koji se odnosi na visinu stepenika na autobuskim stanicama, jer dosadašnja zakonska odredba nije u skladu s *Pravilnikom o bližim uslovima i načinu prilagođavanja objekata za pristup i kretanje lica smanjene pokretljivosti i lica sa invaliditetom*, kao i provjeriti iz kojih fondova je moguće finansirati ugradnju nedostajućih elemenata pristupačnosti (taktilne trake), pošto su direktori autobuskih stanica istakli da je

umhcg@tcom.me
office@umhcg.com

067801761
069385981

@UMHCG
@UMHCG
@umhcg_aydm



Site: <http://umhcg.com/> Portal: www.disabilityinfo.me

to veoma skupo ulaganje, i da nisu u mogućnosti da podmire i nabavku taktilnih traka, i njihovu ugradnju. Sastanku su ispred UMHCG prisustvovala **Marina Vujačić i Iva Mijović.**

JAVNA RASPRAVA o Nacrtu zakona o dopunama Zakona o ugovorima o prevozu u drumskom saobraćaju

Na raspisani *Javni poziv za učešće u javnoj raspravi o Nacrtu zakona o dopunama zakona o ugovorima o prevozu u drumskom saobraćaju*, a koji je objavljen na sajtu **Ministarstva kapitalnih investicija**, 15. jula uputili smo *komentare i sugestije*. Prvi komentar se odnosi na odredbu u kojoj se navodi da u slučaju da vozilo konstrukcijski nije pogodno za jednostavan i bezbjedan ulazak, izlazak i prevoz lica s invaliditetom, o čemu prevoznik mora imati adekvatnu potvrdu, prevoznik je dužan licu s invaliditetom obezbijedi alternativni vid prevoza, i da preveze lice s invaliditetom do prvog alternativnog mjesta polaska, bez dodatne naknade koja je diskriminatorna za osobe s invaliditetom, pa samim tim ostavlja prostor za brojne zloupotrebe i široko tumačenje, i samovoljnu prevoznika u praksi. Drugi komentar se odnosi na izmjenu stava u kome se navodi da je potrebno kontaktirati autobusku stanicu u roku od 36 sati prije kretanja, da bi bila pružena asistencija. Kao obrazloženje navodi se da je propisano vrijeme od 36 sati neracionalno, i da je to dodatna obaveza i teret za lice sa invaliditetom. Na taj način bi bili izloženi dodatnom finansijskom trošku. Navedeni rok bi podrazumijevao da lica s invaliditetom uvijek značajno unaprijed imaju plan putovanja što je apsolutno nemoguće.

JAVNA RASPRAVA o Nacrtu zakona o planiranju prostora i izgradnji objekata

Na raspisani *Javni poziv za učešće u konsultovanju zainteresovane javnosti* povodom izrade *Nacrta zakona o planiranju prostora i izgradnji objekata*, a koji je objavljen na sajtu **Ministarstva ekologije, prostornog planiranja i urbanizma**, uputili smo *komentare i sugestije*. Komentari su se odnosili na: stvaranje uslova za pristup, kretanje, boravak i rad lica smanjene pokretljivosti i lica sa invaliditetom, zatim na izmjenu pojmova adaptacija i rekonstrukcija, kao i na dodavanje pojma i značenja pojma razumnih adaptacija. Jedna od sugestija tiče se sadržaja Izvještaja i revizije planskog dokumenta u kojem se trebaju naći i podaci o uslovima za nesmetan pristup, kretanje, boravak i rad za lica smanjene pokretljivosti i lica sa invaliditetom. Takođe, dat je komentar kojim se traži da ne postoji razlika u objektima koji su javnoj upotrebi, i da treba da budu pristupačni svima. Sljedećom *sugestijom* predloženo je da se imaocu licence, ukoliko postupa suprotno članu 71 Zakona (odnosno ako nije obezbijedio uslove za OSI) može ukinuti licenca, i da predlog za ukidanje licence mogu podnijeti i organizacije koje zastupaju prava i interese osoba s invaliditetom.

Posljednjim *komentarom* predloženo je da se u evidencijama, u posebnom segmentu, nađu nepravilnosti koje se odnose na uslove za pristup, kretanje, boravak i rad lica smanjene pokretljivosti i lica sa invaliditetom.

JAVNA RASPRAVA o Nacrtu zakona o željeznici

Na raspisani *Javni poziv građanima, stručnoj javnosti i svim drugim zainteresovanim licima* da se uključe u javnu raspravu i daju svoj doprinos u razmatranju *Nacrta zakona o*

umhcg@tcom.me
office@umhcg.com

067801761
069385981

@UMHCG
@UMHCG
@umhcg_aydm

željeznici, a koji je objavljen na sajtu **Ministarstva kapitalnih investicija**, uputili smo *primjedbe, predloge i sugestije*. Prvi *komentar* odnosi se na izmjenu člana kojim će biti obavezno da službena mjesta, stanice i stajališta posjeduju obavezne elemente pristupačnosti za OSI, a dio su željezničke infrastrukture. Sljedećim *komentarom* predloženo je definisanje pojma rekonstrukcije, tako da podrazumijeva i izvođenje radova na željezničkoj infrastrukturi, u cilju prilagođavanja službenih mjesta osobama s invaliditetom. Sljedećim *komentarom* je predloženo da izdavanje licence podnosiocu zahtjeva, privrednom društvu ili drugom pravnom licu bude uslovljeno ispunjavanjem uslova za pristup kretanje, boravak i rad osoba smanjene pokretljivosti i osoba sa invaliditetom, i pokriće za građansku odgovornost, u skladu sa ovim zakonom. Pored ovoga, sljedeća *sugestija* je da se upotrebljava i ispravna terminologija. Dat je i *komentar* koji se odnosi na pružanje informacija o redu vožnje, načinu da se stigne do željene destinacije, kao i o cijeni karata, tako da sve ove informacije treba da budu dostupne i u zvučnom formatu, i na Brajevom pismu, kao i na znakovnom jeziku, ukoliko je moguće. Takođe, istakli smo da je veoma bitno da kaznene odredbe budu dopunjene s navedenim dopunama/izmjenama odredbi.

Inicijativa za izmjenu Zakona o održavanju stambenih zgrada

Početak septembra **Ministarstvu ekologije, prostornog planiranja i urbanizma** uputili smo *Inicijativu za izmjenu Zakona o održavanju stambenih zgrada*. Inicijativa je upućena jer **važće zakonsko rješenje ne predviđa pokriće troškova izvođenja radova na stambenoj zgradi kojima se obezbjeđuje nesmetan pristup, kretanje, boravak i rad lica smanjene pokretljivosti i lica sa invaliditetom, od strane države, odnosno lokalne samouprave, iako za ovu vrstu radova nije potrebna saglasnost stanara kao u drugim slučajevima**. Ovim se krši osnovno ljudsko pravo osobama s invaliditetom – pravo na pristupačan stan jer im se nameću dodatni troškovi koje nemaju drugi građani, a što je suprotno *Konvenciji UN o pravima osoba s invaliditetom*, koju je Crna Gora ratifikovala 2009. Ukazali smo i da pored vlasničkih, problem predstavljaju i stanovi koji nisu u vlasništvu samih osoba s invaliditetom, već su iznajmljeni a osobe s invaliditetom, ili njihove porodice su bez mogućnosti da imaju dodatne investicije, odnosno troškove života ili navedeno pitanje ne mogu riješiti zbog važće regulative, odnosno potrebe saglasnosti vlasnika, a što se definiše ugovorom između zakupca i zakupodavca. Navedeno pitanje s aspekta vlasnika stana može biti logično i pravično, međutim, kada se uzme u obzir analiza cijele stambene politike prema osobama s invaliditetom, onda se mora zaključiti da je ona neadekvatna. U tom smislu smo predložili dopunu jednog člana na način što bi se definisalo da troškove izvođenja radova kojima se obezbjeđuje pristup, kretanje i boravak u stanu pokriva jedinica lokalne samouprave u kojoj živi osoba s invaliditetom. Prema tome, navedeni *Zakon*, odnosno njegove dopune treba kandidovan za *Program rada Vlade u 2022. uz učešće UMHCG u procesu konsultacija*. Povodom upućivanja ove *Inicijative*, **UMHCG** se javnosti obratilo [Saopštenjem za javnost: izmjenama i dopunama Zakona o održavanju stambenih zgrada garantovati pokrivanje troškova pristupačnosti stana za OSI](#).

Globalni dan podizanja svijesti o pristupačnosti

Povodom [Globalnog dana podizanja svijesti o pristupačnosti](#), koji se ove godine obilježavao 20. maja (treći četvrtak u maju), pripremili smo tekst za sajt u kojem se istakao značaj upotrebe digitalne tehnologije, ali i neophodnost da vlasti treba da prepoznaju opšti značaj pristupačnosti i da se osobama s invaliditetom omogući uživanje ovog prava bez ikakvih prepreka.

Inicijativa za određivanje dodatnih punktova za vakcinaciju u Podgoricu i odabir pristupačnih na teritoriji cijele Crne Gore

Povodom isporuke ograničene doze **Fajzer vakcina (Pfizer)** na teritoriji Crne Gore i poziva na masovnu vakcinaciju, a zbog činjenice da je odabran samo određeni broj punktova za ovu vakcinu, među kojima je u Podgorici ista prvobitno distribuirana samo u objektu **Vojno-medicinskog centra**, koji je nepristupačan osobama s invaliditetom, uputili smo inicijativu **Ministarstvu zdravlja** i **Domu zdravlja Podgorica** da hitno odrede dodatne punktove, koji su pristupačni za osobe s invaliditetom, kako u Podgorici tako i u drugim gradovima širom Crne Gore. Tim povodom odgovoreno nam je iz **DZ Podgorica, DZ Berane** i **DZ Bar**.

U prvom odgovoru **DZ Podgorica** naznačeno je kako osobe s invaliditetom mogu dobiti vakcinu u kućnim uslovima, tako što će pozvati patronažu, međutim nakon reakcije da im mora biti omogućen izbor svih vakcina koje su na raspolaganju drugim građanima (što u kućnim uslovima nije slučaj s *Fajzer* i *Sputnjik V* vakcinom) te pod istim uslovima, dobili smo upit da dostavimo spisak zainteresovanih za vakcinaciju, što smo i učinili i tako omogućili izbor vakcine za 40-ak osoba s invaliditetom širom Crne Gore. Iz **DZ Berane** su nam odgovorili da su dva punkta pristupačna za OSI i to onaj u objektu DZ, kao i **Sportskom centru**, dok su iz Bara naveli da će izgraditi improvizovanu rampu na ulazu u sportsku salu **Gimnazije "Niko Rolović"**, dok smo dali dodatne *smjernice* kako se može obezbijediti pristupačnost hotela *Princess* (u kojem, takođe, postoji punkt).

PROGRAM ZA MEĐUNARODNU SARADNJU

Inkluzivno visoko obrazovanje na Zapadnom Balkanu (Inclusive tertiary Education in the West BalkanS - IDEA)

U januaru je započela realizacija projekta *Inkluzivno visoko obrazovanje na Zapadnom Balkanu (Inclusive tertiary Education in the West BalkanS - IDEA)* čiji je nosilac **Univerzitet Polis iz Tirane**, dok je u realizaciju projekta uključeno 16 partnera, među kojima je i **UMHCG**, kao i univerzitetske jedinice iz Crne Gore, Albanije, Grčke, Češke, Irske i Kosova.

Projektom su planirane sljedeće aktivnosti: *izrada studije pristupačnosti potreba i očekivanja, smjernice za osnivanje jedinica za pristupačnost, analiza potreba univerziteta, posjete programskim zemljama (Grčka, Češka, Irska), izrada preporuka na osnovu upitnika i primjera dobre prakse i set treninga na različite teme (e-pristupačnost i usluge biblioteka, trening za konsultante o izgrađenom okruženju, trening za službenike u kancelarijama za*



Site: <http://umhcg.com/> Portal: www.disabilityinfo.me

savjetovanje, trening za volontersku podršku i usluge prevoza, trening za akademske savjetnike – primjena metoda nastave i evaluacije, trening za kancelarije za međunarodnu saradnju i razvoj karijere, trening za trenere). Tokom čitavog trajanja projekta sprovodiće se medijska kampanja.

Sastanak partnera u okviru pomenutog projekta održan je 18. i 19. marta preko *Zum aplikacije*, kako bi se partneri dogovorili o realizaciji aktivnosti projekta i obavezama svakog od partnera. Sastanku su ispred **UMHCG** prisustvovala **Anđela Miličić** i **Anđela Radovanović**, dok je **Maja Aleksić** učestvovala na dijelu sastanka koji se odnosio na realizaciju budžeta.

U cilju kvalitetnije realizacije zajedničkih aktivnosti projekta, uputili smo 30. juna partneru na projektu odnosno **Univerzitetu Donja Gorica, Anđeli Jakšić Stojanović Molbu za organizaciju sastanka. Bojana Mališić** i **Lidija Lukovac** ispred **UDG** prisustvovala su sastanku koji je održan 30. jula u prostorijama **Udruženja**. Na sastanku je bilo riječi o realizaciji predstojećih aktivnosti kao što su: izrada studije pristupačnosti, obilježavanje *Međunarodnog dana OSI*, uz prethodnu izradu *plana medijske kampanje*, dodjela opreme studentima s invaliditetom. Sredinom septembra poslali smo polugodišnji finansijski izvještaj s pratećom dokumentacijom donatoru.

Prvi sastanak s partnerima na projektu održan je 30. septembra na kojem je bilo riječi o planiranim aktivnostima koje treba da se realizuju do kraja tekuće godine (*Trening za trenere, nabavka opreme za studente s invaliditetom, obilježavanje Međunarodnog dana osoba s invaliditetom*).

Drugi *sastanak* s partnerima održan je 17. novembra, povodom obilježavanja predstojećeg *Međunarodnog dana OSI*, što je ujedno i jedna od aktivnosti projekta.

Ispred **UMHCG** sastancima su prisustvovala programska menadžerka **Anđela Radovanović** i koordinatorka projekta **Anđela Miličić**.

Događaj povodom obilježavanja Međunarodnog dana osoba s invaliditetom (OSI) održan je 3. decembra s početkom u 10.00 časova u **Galeriji Univerziteta Donja Gorica**. Na *događaju* je govorila **Bojana Mališić**, koordinatorka **Kancelarije za međunarodnu saradnju UDG** i tom prilikom prisutne je uputila u aktivnosti projekta koje su realizovane i koje će biti realizovane u narednom periodu. Ispred **UMHCG** je govorila **Anđela Miličić**, koordinatorka Studentske savjetodavne kancelarije i ukratko se osvrnula govoreći o stvaranju adekvatnih uslova za uključivanje OSI u proces obrazovanja. U završnom dijelu obratila se dekanica **Fakulteta za dizajn i multimediju**, na **UDG** doc. dr **Tatjana Burzanović** imajući u vidu da su nakon uvodnih izlaganja bili izloženi radovi studenata s invaliditetom s ovog fakulteta.

REGIONALNA MREŽA MLADIH S INVALIDITETOM

Posle inicijalne komunikacije s **Regionalnim savjetom za saradnju (Regional Cooperation Council - RCC)** u 2020, u 2021. je nastavljena komunikacija s organizacijama iz regiona radi osnivanja **Regionalne mreže mladih s invaliditetom za Zapadni Balkan**. Održana su dva inicijalna *Zum sastanka*, s dijelom partnera, radi razmjene ideja i međusobnog upoznavanja. U junu smo ponovili inicijativu prema partneru s Kosova koji je izrazio želju za učešćem u programu, dok od potencijalnih članova **Mreže** iz Sjeverne

umhcg@tcom.me
office@umhcg.com

067801761
069385981

@UMHCG
@UMHCG
@umhcg_aydm

Makedonije nijesmo dobili odgovor. Tokom oktobra i novembra ponovo smo stupili u komunikaciju s organizacijama iz Makedonije, i uspostavili saradnju s organizacijom **Mladi mogu (Youth Can)**, koja je izrazila interesovanje za učešće u **Mreži**. U novembru smo se ponovo obratili **RCC** s upitom za predaju projekta, ali do kraja godine nijesmo dobili odgovor na mejl.

SASTANCI S MEĐUNARODNIM ORGANIZACIJAMA

OEBS/ODIHR

I u toku 2021. održavali smo redovnu komunikaciju s **Darkom Brajovićem** iz **OEBS**-a. Tim povodom u martu smo imali i *Zum sastanak* na kojem je tema bila učešće i očekivanja **Marine Vujačić** od **Savjeta za kontrolu biračkog spiska** i **Savjeta za transparentnost MUP**-a. Takođe, dogovorene su zajedničke obuke za izborne komisije u gradovima u kojima će se održavati lokalni izbori u toku godine.

Nakon izbora u Nikšiću na predlog **Saveza slijepih** uputili smo *saopštenje za javnost* i naglasili i dalje zabrinjavajuće stanje u odnosu na pristupačnost biračkih mjesta i procedure glasanja, posebno kada su u pitanju osobe s fizičkim invaliditetom, a povodom najavljenih lokalnih izbora u Herceg Novom, nakon upućene inicijative održali smo sastanak s predstavnicima opštinske izborne komisije na kojem smo ponovili zahtjeve u vezi s uslovima za osobe s invaliditetom. Iz **OIK HN** su ustvrdili da 48 od 51 biračkog mjesta je pristupačno za OSI.

Uz podršku **OEBS**a zajedno sa Savezom slijepih smo izradili **Smjernice za stvaranje uslova za samostalno, tajno i slobodno ostvarivanje biračkog prava od strane OSI** s posebnim naglaskom na pristupačnost, a u susret lokalnim izborima u Herceg Novom, zakazanim za 9. maj, održali smo *onlajn obuku* u okviru koje je članovima **OIK**-a ukazano na smjernice i posebno na odgovornost biračkih odbora tokom glasanja. Na *obuci* su bile angažovane **Marina Vujačić** ispred **UMHCG** i **Katarina Bigović** ispred **Saveza slijepih Crne Gore**. Ova vrsta obuke održana je i 29. oktobra za predstavnike **OIK Cetinje** i **Petnjica**.

U maju, pa u julu je održan još jedan *sastanak* s **Darkom Brajovićem**, na kojem ga je **Marina Vujačić** informisala o inicijativi i ishodima vraćanja OSI u birački spisak na osnovu odluke **Ustavnog suda**, kojom je norma za poslovnu sposobnost iz *Zakona o izboru odbornika i poslanika* proglašena neustavnom, i o potrebi sprovođenja zajedničke kampanje **UMHCG**, **MUP**-a i **OEBS**a kako bi se OSI informisale o svojim biračkim pravima i administrativnim procedurama za njihovo ostvarivanje.

MONITORING PRIMJENE MEĐUNARODNIH DOKUMENATA

IZVJEŠTAJ O STANJU U ZEMLJI EK i redovna komunikacija s Delegacijom

Početak marta smo na poziv **Delegacije EU u Podgorici** dostavili svoj pisani doprinos za *kvartalni izvještaj o Poglavlju 23*. U *Izvještaju* smo dali osvrt na poštovanje prava osoba s invaliditetom u sudstvu i tužilaštvu, primjeni međunarodnih instrumenata o ljudskim pravima, promociji i zaštiti ljudskih prava, prevenciji torture i zlostavljanja, zatvroskom

sistemu, zaštiti ličnih podataka, slobodi izražavanja, pravu na imovinu, nediskriminaciji, jednakosti muškaraca i žena, pravima djece, OSI, LGBTI i Roma i proceduralnim pravima.

U martu smo, takođe, na poziv **Delegacije EU u Podgorici** učestvovali na *konsultacijama koje su organizovane pred održavanje Pododbora za pravdu, slobodu i sigurnost*. Sastanku je ispred **UMHCG** prisustvovala **Anđela Radovanović** koja je istakla da je *Konvencija UN o pravima osoba s invaliditetom* ratifikovana 2009, ali da zakonodavstvo ni dalje nije usklađeno s *Konvencijom*, kao i da ne postoji sveobuhvatna analiza. U izlaganju je navela i da su postojeći strateški dokumenti i mjere neadekvatni i nesvrshodni. Pored ovoga, navela je i da država značajno kasni s usvajanjem Akcionog plana za realizaciju preporuka Komiteta UN o pravima OSI iz 2017. i da je tek prošle godine počela njegoza izrada, ali da još nije usvojen. Kao problem je navela to što važeći *Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom* ne propisuje neobezbjeđivanje razumnih adaptacija kao vid diskriminacije, niti prepoznaje višestruku i intersekcijsku diskriminaciju žena s invaliditetom, kao i da ne prepoznaje neke druge oblike diskriminacije. Dodatno je istaknuto i nepostojanje **Savjeta za prava osoba s invaliditetom**, pa tako već više od godinu ne postoji institucionalni mehanizam saradnje između OOSI i **Vlade**. Na samom kraju je navela da nas posebno zabrinjava rastuća statistika i dalja praksa oduzimanja poslovne sposobnosti umjesto garancije podržanog odlučivanja, i da **MPLJMP** zbog toga hitno mora pristupiti izmjenama *Porodičnog zakona*, kao i da se mora hitno pristupiti programima obuke o ljudskim pravima OSI i adekvatnim modelima pristupa za sudije, advokate, tužioce, policiju i sve druge djelioce pravde.

U aprilu smo na poziv **Delegacije EU** učestvovali na *konsultacijama s predstavnicima Evropske komisije i Delegacije EU o ekonomskim i socijalnim pravima*. Kao jedan od ključnih izazova smo naveli *Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju OSI* i nepostojanje informacija o trenutnoj fazi njegovih izmjena i dopuna. Naveli smo da se problem bazira na tome što je cijeli proces koncipiran na prethodno zasnovanoj pretpostavci da svaka OSI ima umanjenu radnu sposobnost, kao i da su procedure i mjere jako diskriminatorne i u zakonu, posebno u podzakonskim aktima i onom što je praksa. Takođe smo istakli da cijeli postupak na način na koji je definisan jako dugo traje dok se nekoj OSI omoguće nesmetani uslovi rada, a da se polazi od toga da su problem OSI i njihovi kapaciteti, a ne radno okruženje. Govorili smo i o odgovoru na COVID-19, odnosno neuključivanju OSI u planiranje mjera odgovora i oporavka. Osvrnuli smo se i na porast institucionalizacije i povećan rizik od institucionalizacije čak i za OSI koje žive u sopstvenim domovima, kao i na nestandardizovanost postojećih usluga i neprepoznavanje nekih usluga koje se pružau od strane NVO.

Nakon ovih *konsultacija* održane su *konsultacije* s predstavnicima **Evropske komisije i Delegacije EU** o temeljnim pravima. Na *konsultacijama* smo istakli da je *Konvencija UN o pravima OSI* ratifikovana 2009, ali da zakonodavstvo i dalje nije usklađeno s *Konvencijom*. Istakli smo da već godinama nema napretka, a da se od 2015. na ovamo desila i regresija u mnogim oblastima, ili da je u nekim oblastima i dugoročno stagniranje. Naveli smo i da trenutno ne postoji institucionalni oblik saradnje između države i OOSI, da *Savjet* formiran u junu 2020. nikada nije konstituisan, a i da čekamo formiranje novog. Pored toga, istakli

smo kao problem to što da u CG trenutno ne postoji strateški dokument koji pokriva sve oblasti života OSI, već samo *Strategija za zaštitu od diskriminacije LSI i promociju jednakosti*, koja samo tretira pitanje usklađivanja zakona, nikakve druge mjere za praksu. Nadalje, naveli smo i da **Vlada** nastavlja da donosi odluke i politike bez našeg učešća i konsultovanja, čak i bez bilo kakvog informisanja, kao i da se o sadržaju upoznajemo nakon što se tekst usvoji na **Vladi**, i da je i ova **Vlada**, kao prethodna, nastavila da imenuje ljude na ključnim pozicijama koje će se baviti i OSI, a da prethodno apsolutno nijesmo bili uključeni i konsultovani iako je to obaveza. Takođe, dešava se da često sprovode projekte podržane od **EU** ili **UN** a da opet nijesmo uključeni ni tokom pripreme, niti u sprovođenju, kao što je slučaj aktuelnog projekta koji se odnosi na izradu registra OSI. Na konsultacijama smo istakli zabrinjavajući porast institucionalizacije i dali preporuku da se što skorije, nakon konsultacija, pristupi formiranju **Savjeta za prava OSI**, kao i da je potrebno organizovati obuke o modelu pristupa invaliditetu zasnovanom na ljudskim pravima za sudije, advokate, tužioce, policiju i sve druge djelioce pravde. Na ovim konsultacijama je ispred **UMHCG** prisustvovala **Anđela Radovanović**.

Izveštaj Stejt Dipartmenta (State Department)

U aprilu smo preveli godišnji *Izveštaj Stejt Dipartmenta* o poštovanju ljudskih prava za 2020. U *Izveštaju* se navodi da su osobe s invaliditetom često bile institucionalizovane ili obeshrabrene od strane institucija, što je produbljivalo stigmatizaciju. Takođe, navodi se da su OSI bile diskriminisane u oblasti pristupačnosti, zaposlenja i zanimanja. Značajna pitanja ljudskih prava su obuhvatala i navode o mučenju od strane vladinih organa; proizvoljno hapšenje ili pritvaranje; ozbiljne probleme sa nezavisnošću sudstva; proizvoljno ili nezakonito miješanje u privatnost; ozbiljna ograničenja slobode izražavanja; značajno miješanje u slobodu mirnog okupljanja i slobodu udruživanja; ozbiljna djela korupcije; krivična djela koja uključuju nasilje ili prijetnje nasiljem usmjerena na osobe s invaliditetom. Kompletan *Izveštaj* možete pročitati na sledećim linkovima: dio koji se odnosi na [osobe s invaliditetom](#), dio koji se odnosi na [ženska prava](#), dio koji se odnosi na [zatvor i izdržavanje kazne](#). U septembru smo, takođe, održali *sastanak* s predstavnicima **Ambasade SAD u Podgorici** i dostavili smo svoj pisani doprinos novom izveštaju koji je u pripremi.

ODNOSI S JAVNOŠĆU

Vodi se poseban izveštaj o medijskom pojavljivanju zaposlenih, odnosno medijske kampanje i javno zagovaranje **UMHCG** u dokumentu *Presklipping UMHCG*.

Od početka godine je bilo **108** televizijskih priloga i gostovanja na radiju ili izjava za radio, **469** pojavljivanja u štampanom izdanju i na portalima, dok je **UMHCG** od strane drugih pomenut u medijima **189** puta.

PORTAL DISABILITYINFO

Portal se redovno ažurira a u toku epidemije koronavirusom određeni broj tekstova je preveden i s engleskog jezika.



Site: <http://umhcg.com/> Portal: www.disabilityinfo.me

PROJEKTI / APLIKACIJE

Ukupno je aplicirano sa **šesnaest projekata** (osam partnerskih od kojih je **UMHCG** nosilac na pet), od kojih je odobreno šest, jedan je načelno odobren, šest je odbijeno, a za ostale se čeka odgovor.

Za tri projekta kojima je aplicirano u 2020. se čeka odgovor, jedan je načelno odobren, a dva su odbijena (od toga jedan partnerski na kome je **UMHCG** nosilac).